ÖYKÜLEM

MEVSİMLİK ÖYKÜ DERGİSİ

yaz 2018

İÇİNDEKİLER

DELİK

Hatice Kocabay

İki göz, yüzüne az Mehmet'in. Üçü dördü köhne dükkânında akşama kadar badana fırçasıyla, kar küreğiyle, bahçe hortumuyla yârenlik ederken, dördü beşi de teninde mi canında mı olduğunu bilemediği hele de yazın şu uzun günleri iyice çöken o kasvetini dağ bayır dolanıp dağıtabilse keşke. Her gün böyle tezgâhına yaslanıp kukumav gibi oturuyor. Sıkıntıdan patladı patlayacak yine. İyice bunalınca son yudumunu aldığı çayın bardağını, bir göz bağcı çabukluğuyla ters çevirip hapsediyor yerdeki şaşkınca gezinen eşek arısını. Çayın dibiyle adamakıllı ıslanan mahpus arı, kanatlarını gere gere havasızlıktan debelenedursun bu defa da küllükte can çekişen izmariti alıp, havada çizdiği daireler camda son bulan besili sineği kanatlarından tutuşturarak yakıyor. Yayılan kokuyu, dün çakmakla ütülediği elinin kıllarınınkiyle kıyaslayınca mevtanınkinin evla oluşunu, sinekte bile olsa yağın kattığı hoş rayihaya yoruyor. Anında zembereği boşalıyor Mehmet'in. O kadar çok

gülüyor ki yandaki bakkal dükkânının sahibi Cambaz, merakından seğirtip geliyor. Onunla da bölüşünce bu eğlencesini, ortaklaşa salıverdikleri kahkahalarla daha bir katmerleniyor neşeleri.

Mehmet ne kadar düşkünse Cambaz'a, onun da bir tek "Bacanağım" deyip muhabbet beslediği Mehmet'le söyleşip güldüğü zamanlar katı bükü açılır, yüzüne kan, gözüne fer gelir. Kendini bildi bileli yağmurda yaş, kavgada taş görmeyen bu adamın ismi de cismi de Cambaz'dır. Kütükteki Lütfü'yü kimseler tanımaz bu muhitte. Ta beş günlükcükken kulağına okunan ezandan sonra bir daha adı sanı duyulmadı. Her devlet dairesinde kâğıt kürek işlerini hallederken eline tutuşturulan kalemle ismi yazdırılan, altına imzası attırılan, çağırılırken adının sonuna "Bey" eklenen Lütfü, Cambaz için de ilk başlarda bir yabancıydı. Sonra sonra kabullense de hâlâ afalladığı zamanlar olur. İşi biter bitmez olduğu yerde bırakır Lütfü'yü. Alışırsa peşini bir daha bırakmamasından korktuğu bir mahlukattan kaçarcasına ardına bakmadan hızla uzaklaşır.

Cambaz'ın da son zamanlarda işleri durgun, heyheyleri iyice üstünde. Defterden taşan borçlarına baktıkça derin bir lahavle çekse de çoğu zaman tutamıyor kendini. Başlıyor ilkin çuvallardaki bakliyata dadanan güvelerin yedi sülalesine sunturlu küfürler savurmaya. Öfkesini dizginleyemediği böylesi anlarda, kendisine nispet yapar gibi ağzına kadar doldurdukları market poşetleriyle dükkânının önünden geçenlere bakıp tezgâhına üç çizik atıyor. Belediyeden onay alıp burayı umumi helaya çevireceğine, şimdi kapısından basmayanları sıkışıp geldiklerinde ibretiâlem için hacetleri yarımken defedeceğine ölmüş annesinin üstüne yemin ediyor. Yemini, birbirinin eteğinin altında mantar gibi çoğalıp çarşaf çarşaf ilanlı indirim kampanyalarıyla müşterilerini çalan marketlere, tavuğu kırk yerinden kol but edip satmayı iş sanan tavukçulara, kahvaltılığa gâvurca ad takıp yavan ekmeğe katık zeytini, peyniri ne oldum delisi yapan şarküterilere ettiği ahlar kâr etmeyince çektiği bir isyan bayrağı. Sokağın eşrafı, Cambaz'ın nicedir bulutlu olan göğünde hırçın hırçın dalgalanan bu bayraktan haberdar değilse de küçük teybinde çalan oynak şarkılardan işlerinin kesat olduğunu seziyor. Her sene kendi elleriyle karıp kuruttuğu, cümle âlemi o rayihasına meftun eden sucukları da olmasa vergisiydi salgısıydı derken dükkândan kazandığı buhar olup uçuyor. Bu dünyada tasasız baş, bir bostan korkuluğunda bulunuyorsa madem Cambaz da efkâr dağıtan darbukanın şen davetini ne zaman duysa geri çevirmiyor. Parmaklarının arasında aralıksız akan gümüş sallamalı kehribar tespihin şıklamasıyla, sol ayağının topuğunun ritmik vuruşuyla bir müddet eşlik etse de şarkının canlandırıcı etkisi de uzun sürmüyor. Ondan da tez usanıyor. O zaman da hep yaptığı gibi sandalyesini cama yaklaştırıp seyre dalıyor yokuşlu yolun tanıdık yolcularını.

Birazdan, üç numara tıraşlı başından yeni yeni çıkan diken saçlarıyla, boynunda az önce dünyayı yutmuş gibi duran âdemelmasıyla, kavruk yüzüne iliştirilmiş yamru yumru kardan adam kömürü gözleriyle herkese, her yere, her şeye şaşkın şaşkın bakan Üssük gö-

rünür. Onun meçhul bir masal dağı gibi hep ardı merak edilen bu yokuşta görünüşü, salt bir değişiklikten, hareketten ibaret değildir Cambaz'la Mehmet için. Başka âlemlerden gizli havadisler getiren bir umacı gibi her gün heyecanlandırır bu müşterek meraklıları Üssük. Karşılaşmalarında başını görünce gövdesini unuturlar. Hâl hatır sormaksa maksatları, ensesine okkalı bir tokat indirir; sevmek istediklerindeyse kulağını sündürür, burnunu sıkarlar. Çocuklukla ergenlik arasında kararsız kalan bu maceracı baş, güdük kalan aklından utanıp yetişkinliğe özenen gövdesinin bütün foyasını ortaya çıkarır. Saç çıkmayan alacalarıyla, sol kaşını asma köprü gibi ikiye bölen çizgiyle, alt dudağından çenesine uzanan yarığıyla, şimdilerde çıksın diye çabaladığı bıyığının tıraş kesiği izleriyle üç boyutlu bir çocukluk albümüdür âdeta. Başıyla eğlenir, çocuk aklının delişmen ulağı, yorulmak nedir bilmez gövdesini ise işe koşarlar Üssük'ün. O da kendisine seslenilip el edilen evler, sokağın birbirini görmez iki ayrı ucunda da olsa ikisine de yetişir. Yemeği yarımken tüpü bitenin de kurbanlığını kaçıranın da ilk el ulağıdır. Ne iş olursa olsun, hiç yüksünmez. Yeter ki Yorgancı Ümmiye'nin, bu gözü tok karnı aç oğlunun emeğine, çocuk gözünün kaldığından, canının çektiğinden azıcık pay olsun, o da işin sonunda cebine konsun. "Daha demin yedik, çok tokum, bizde de var," dese de içine bir avuç üzüm koyulan beli lastikli pantolonunun kocaman cebi, Üssük'ten önce başlar sevinmeye.

Cumartesi, Paşa Dayı'nın marketine mal getiren toptancı kamyonlarının geliş günüdür. Kasası boydan boya rengârenk çikolata, şampuan, sıvıyağ reklamlarıyla kaplı kamyonların geldiği saatlerde Ünallar Market'in mal giriş deposunun önünde beklemeye koyulur Üssük. Depodaki gürbüz oğlanın gövdesini mahcup eden edayla yankılanan tiz sesinin "Sağ yap, sağ yap!" komutlarını beklemeden büyük homurtularla yanaşır kamyonlar. Üssük de toprağın derinliklerinden az önce çıkmış, insanoğlunun husumetine uğramadan yiyecek bir şey bulup kaçmak isteyen ürkek tarla faresi gibi sağa sola bakınarak izler malların indirilişini. Sırtındakini, avuç içlerindekini kimse görmese de tedirginliğinin şakaklarından siyim siyim inen terini gizleyemez. Önce çekinir, on yerinden katlayıp koltuğunun altına sığdırdığı, kocaman bir sığır başının altında BİR-YEM yazan yem çuvalıyla o değilden izler. Sonra boşalan kolilerin yandaki deponun arkasına atılışına katılır. Bir iki de o fırlatır yüz tutamağı olsun diye. Paşa Dayı'nın sırtında kabarık, dilim dilim yelekler olan adamlarla teslimat işlerini halletmeye geldiğini görür görmez aralarına oyulganıp bilindik parolasını fısıldar. "Babam saldı. Git, Paşa Dayı'nın bir işi varsa gör de gel dedi." Paşa Dayı ikiletmez. Üssük, elinin boş dönmeyeceğini önce "Başım tenhalaşsın hemen geliyorum," sözünden sonra da sağ omzunu tapışlayan damarlı elden anlar. Nakliye hamallarının istifteki özensizliği, kamyon şoförünün acelesiyle birleşince güzergâhtaki bozuk yolun kazazedeleri Üssük'ün o gününün ganimeti oluverirler. Bidonu delinen deterjanlar, çatlamış yumurtalar, tenekesinin lehimi sızdıran

sıvıyağlar, patlak pirinçler, dökülüp saçılmış makarnalar... Paşa Dayı, "akşam çıktısı" zerzevatı da bilhassa yazın üzümün tanelenmişini, şeftalinin hafif yumuşayanlarını, kavunun karpuzun çatlağını götürebileceği kadar dolduruverir Üssük'ün çuvalına. Iskartayı dağıtırken, ziyan olmadan bir kursaktan geçsinler diye ne kadar aceleciyse, kendine aldığının aynısı aylık erzağı, muhtaç gördüğüne vereceğinde bir o kadar sabırlıdır. Kapı önlerine koyup sıvışmak için gün kavuşana kadar bekler Paşa Dayı. Karanlık çöküp de el ayak çekilmeden yapılmaz bu faili meçhul teslimat. Üssük söyleyemese de onun gözünün kaldığını bildiğinden kışın deterjancının reklam hediyesi yağmurluğu giydirir sırtına, yazın meşrubat kamyonundan gelen şapkaların ikisini üçünü geçiriverir başına. Üssük bunlara öyle çok sevinir ki... Önce kulakları kızarır sonra da sevinci azalana kadar ayakkabısının burnuyla toprağı eşeler durur. Kalbine atacak yer bırakmayacak kadar göğsünü hıncahınç dolduran bu sevincin eve dönüş yolu, hiç istemese de Mehmet'le Cambaz'ın dükkânlarının önünden geçer. Ahiret sorularıyla bir kez daha terletirler yükten sırılsıklam olmuş sırtını. Masal kitaplarının sade çizimlerine aç, okuma bilmez çocuklar gibi ikisinin de aceleci merakları tez elden doyurulmayı bekler. Yine de alacakları zevk öyle kaşla göz arasında bitivermesin diye sabredebilecekleri ölçüde geciktirirler bu renkli seyri. Her yeni didiklemelerinde ıncığından cıncığına her şeyi bilmek isteyen soruları, matruşkalar gibi birbirinin içinden ama küçülerek değil büyüyerek yürürler Üssük'ün üstüne. Yine dik yokuşu ardında bırakmış, gövdesine sonradan göz kararı sipariş edilip alelacele eklenivermiş gibi duran kısacık kollarının omzundan aşırıp yüklendiği çuvalın ağırlığından iki büklüm, yalpalayarak geliyor Üssük. Yaz kış çıkarmadığı, kolları haddinden uzun, korkuluklara giydirilenler gibi eski ceketi var üstünde. O günkü cümbüşün tellalı yine Cambaz, davetlilerin ilki de Mehmet.

"Hişşşttt Memooo! Bacanak bak gelişe bak! Okula bu kadar hevesli gitmez keranacı. Paşa çürüğü çarığı yüklemiştir yine. Altı boğaz, az mı öğütür? Çuval değil harar lazım haraaar!" Mehmet, pantolonunun arka cebinden çıkardığı mavi beyaz çizgili mendiliyle boynunun arkasını kurulayarak telaşlı adımlarla çıkıyor kapının önüne.

"Hararı da götürür o bacanağım, bedava olsun yeter ki. Babası hamal Süllü de sırtında bir denkle geldiydi şimdiki keyfi, beyde yok. Enik büyür it olurmuş, yavşak büyür bit olurmuş."

Üssük yaklaştıkça Cambaz'ın sesi titriyor, burun delikleri biteviye hareket ediyor. Mehmet de onun daha fazla sinirlenmemesi için teselli eden bir tavırla karşılık veriyor. İkisinin de Üssük'ün arkasından söyledikleri, yüzüne söylediklerinden daha ağır değil ama yine de yaklaşmadan hummalı bir hazırlıktır başlıyor. Cambaz'ın ikramı buz gibi iki şişe sodayla öğlen fazla kaçırdıkları sarmısaklıların hararetini dindirirlerken bir yandan da söyleyeceklerinin zehrini bir doz arttırıp sorularını daha da keskinleriyle biliyorlar.

"Muhtar da tekerine taş koymadı Süllü'nün. Çaylak kaymakamın da ağzın-

dan girip burnundan çıktılar. Bağlattılar sakat aylığını. Taşı sıksa suyunu çıkarır ama arzuhâlciyle hükümet binasının yolunu iki tur attı, bitirdi işi," diyor Cambaz. Bu kısa mesafeyi, dükkânın önündeki iki hasır iskemle arasını temsilî adımlayarak gösteriyor Mehmet'e.

"Öyle tutuyor yükünü. Ohh! Ne zahmet ne töhmet. Kışın ışıl ışıl hükümet kömürü, Ramazan'da erzak, fitre, zekât, Kurban'da but but et... Böyle fukaralık dostlar başına bacanak." Mehmet bir yandan konuşup bir yandan da belini bir milim boşluk bırakmadan saran kemerini sanki pantolonu düştü düşecekmiş gibi tokasından sıkıca kavrayıp yukarı çekiyor. Cambaz gözlerini yaklaşmakta olan Üssük'ten bir an ayırmadan yampiri adımlarla Mehmet'e doğru yürüyor.

"Baktı veledinin doldurduğu çuvaldakiler iki göz evinden taşacak, dışarıya hemen iki kalas iki tuğla, aşhane çattı ya! Çimento, kum gene belediyeden. Civarda ikimizden fukarası yok Memooo! Dükkânın var mı? Var. Tamam, bitti! Gırtlağa kadar borç içinde ol, istersen içerde acından öl! Bir Allah'ın kulu dönüp bakmaz."

"Utanmasa marketi yüklensin gelsin diye araba koşacak veledine. Ötekiler de kız değil oğlan olaymış sırtı yere gelmezmiş avantacının. Beli sakat bacanak ama boğazı sapasağlam. Hiç yüzü yok çalışmaya. Paşa da tutup durmaz insanı. Her gün uyuyup uyanıp niye geliyoruz da tıkılıyoruz şu iki adım yere biz? Bir iğneyse dahi satabilir de eve o günkü ekmeğimizi götürebilir miyizin derdindeyiz. Mecbur! Dam katık biter ama damla katık bitmez, çalışacaksın bacanak," diyor Mehmet. Yine sıkı sıkı çekiştiriyor pantolonunu kemer yerlerinden. Bir ara gözü saatine takılıyor. "Hay senin gibi saatin! Neren su geçirmez senin!" diyerek işaret parmağıyla buğulu kadrana art arda fiskeler vuruyor.

"Paşa olmazsa öteki. Alışmışlar hazır yemeye. Hancı tavuğu bunlar, yolcu bokuyla geçinir giderler. Şunun gelişine bak Memooo, ne bıkar ne yorulur. Semeri gibi indirmedi o çuvalı sırtından eşekoğlueşek!" diyor Cambaz.

Kemerini, bu kez arkadan kavrayıp yukarı çeken Mehmet'in az önceki öfkeli sesi, bir anda yerini dinlediği o oynak şarkıların neşesine karılmış bir sese bırakıyor. "Günü bayağı geçmiş, şekerlenmiş fanfinifinfon macunu vardı ya bacanak, kâğıdını sıyırdım verdim buna kavanozu. Baharatlı bal bu yeğenim, yedi derde deva, kerrat cetvelini ezberletir, ölüyü diriltir, dedim. Baktım arkasından, donmuş macunu yolda başladı parmaklamaya. Ondaaan! Tevekkeli böyle kuvvetlenmedi. Hah hah hah! Burnuma şeytan osurdu zağar tutamıyorum kendimi. Hah hah hah!" Gülerken gözlerinden akan yaşları kollarına siliyor. Tıkanıp öksürmeye başlayınca, Cambaz'ın iki kürek kemiğinin arasına pat pat vuruşuyla kendine geliyor Mehmet. Turşuluk cin biberin yarım çuvalını Üssük'e çıplak elle ayıklattırdıklarında onun acı vurgunu elleriyle gözünü ovuşturup "Kör oldum dayı!" diye canhıraş bağırışında da tıpkı böyle göğüslerinin derinliğinden gelen hırıltıyla gülmüşlerdi. Üssük'ün çükünü de yakan o biber acısından "Yandım anam!" feryatlarıyla tuvaletten arı kovanından kaçıp çıkar gibi çıkışına da uğu-

na uğuna güldükleri gibi. İkisi de duymayı arzu ettikleri her bağrış çağrışın, dışarıda dağılıp istenen akustiği sağlamayacağını bildiklerinden ekseri kapalı yerlere sokup öyle eğlenirler Üssük'le.

"Hah hah hah! Âlemsin Memooo! Ben de geçen rüyalanıyor musun ulan, var mı icraat?, dedim. Ne dese iyi? Dedesini görmüş rüyasında, bir avuç kavurga uzatmış buna. Hayırdır yeğenim, ölüden bir şey almak kısmettir, dedim. Aklı başı boğaz hergelenin," deyince Cambaz, Mehmet'in ağzının kenarında birden çarpık bir ifade beliriyor. Bu gülüşten çok yalmanışı andıran hareketlilikte, dilinin, dişini kovuğundaki artığından, dudağını bulaşığından arındırırkenki gizlenme telaşı var. "Askerde çok döverler bunu yeminle, yemek yerine üç öğün dayak yer. Yaklaşsın da eğlenelim şununla. Şu saat oldu siftah edemedik, bari neşemizi bulalım. Hooop! Hüseyin! Üssüyün! Üssüüük! Bak duyuyor mu hiç veledizne?" diyor Cambaz. Baş ve işaret parmağını hızlı bir hareketle birleştirdiği gibi alt dişlerine yerleştirip güçlü bir ıslık çalıyor. "Koş gel lan! Koşma, uç uuuuuç!"

Sıra şaşmıyor, talanın ilk hamlesi yine Cambaz'dan geliyor. Terle, gözyaşıyla yoğurup istenen kıvama getirince Üssük'ün çocuk mahcubiyetini, kalınan yerden gönlünce hırpalama sırası Mehmet'e geçecek. "O ne hâl yeğenim, yuvarladığının altında debelenen bok böceği gibi! Bak bir gün çöpçü kör Mevlüt moloz çuvalı sanır seni, aldığı gibi kamyonun kasasına fırlatıverir," diye uyarıyor Cambaz. Kehribar tespihi diğer elinin bileğine devrederken Üssük'ün kafasında art arda şaklatıyor.

"Üssüüüük! Ulan kon bir yere bok herif! Yemeyeceğiz bakacağız. Gâvur ölüsü gibi, ne var içinde bu çuvalın?"

"Öteberi dayı, annemin ısmarladıkları işte," derken gözleri, annesinin sağlam kaba aktaramadan bidondan damla damla sızıp heba olan pekmezde Üssük'ün.

"Oooo! Çuval pekmezle dolmuş. Bacanak, eğil bak! Deli Cengiz gibi ne bulduysa atmış üst üste. O da öyleydi. Tezek mi doldurdu heybesine, üstüne de dökerdi yoğurdu gitsin. Sabunlara bak kalıp kalıp. Kaç mangır tuttu ulan burası de bakalım hele?"

"Bilmem, babamın eli bollaşınca ödeyecekmiş. Ben gideyim dayı."

Mehmet kulağını sol elinin serçe parmağıyla aşağı yukarı hızlı hareketlerle kaşırken "Bizdeki de öteberi, bize de borçlanın yeğenim. Hep mi Paşa Dayı'n zengin olsun?" diyor.

Üssük, "Dükkânın önü batmasın dayı, ben gideyim," deyip çuvalın ağzını sıkıca buruyor.

"Gideyim dayı, gideyim dayı! Acelen ne lan zibidi? Bir de öyle davar gibi gelip gidilmez yeğenim. Selam al ver, azıcık görgü bilgi öğren. Okulda da mı öğretmezler? Gelirken günaydın, tünaydın, iyi günler... Neyse işte. Giderken de "Hayırlı işler olsun, Allahaısmarladık," diyeceksin. Hadi bakalım şimdi gidiyorsun, de bakalım ne diyecekmişsin?" diyor Cambaz. Şaşkın şaşkın bakakalınca Üssük, ayaküstü bile olsa adam ediciliğinden zerre şüphesinin olmadığı temrinlerini yineliyor, "Hadiii!"

"Tüm gün aydın olsun dayı!...? Iıı... Şey!... Yo yo! Günaydın günler dayı!" diyor Üssük, onay bekleyen ve bir an önce

azat olup gitmek isteyen bir bakışla gülümseyerek.
"Öğlen oldu öğleeen! Ne günaydınıııı? Git ulan namussuz, çabuk kaybol gözümün önünden! Senden bir cacık olmaz, git!" deyip kafasına okkalı bir şaplak daha indiriyor Üssük'ün. Tam gitmeye hazırlanırken bu sefer de gerisingeri çağırıyor Cambaz.
"Bize bakma da böyle pis dolanırsan Paşa, almaz seni sosyete marketine bilmiş ol! Gider gitmez yıkan şu sabunlarla bitli! Teke gibi kokma ortalıkta. Haaa duuur! Guslün farzları da komşularımızın başkentleri de bir dahaki sorduğumda ezberlenmiş olacak. Tamam mı yoksa şuracıkta kulağını keseyim mi? Hem öyle bıçakla filan da değil ha demir testeresiyle. Duydun muuuu?" deyip işaret parmağını havada testere gibi ileri geri sürterek kulağına doğru yaklaştırıyor. Hemen ki üç adım geriye çekilip ayalarıyla var gücüyle bastırarak kapatıyor kulaklarını Üssük. "Tövbe tövbe! Kesme tamam dayı, duydum duydum!" deyip bir an evvel ellerinden kurtulmak için hızlı hızlı yürüyüp giderken, kısıldığı kapandan şans eseri kurtulan avın, yaralı uzvundan ardı sıra damlayan kanı gibi çuvalından sızan pekmez kızgın toprağa karışıp kayboluyor.
Bir sonraki cumartesi Üssük yine Paşa Dayı'nın markete doğru adımlıyor. Kıvırdığı çuvalı bugün koltuğunun altına değil de eline almış ama Üssük, her zamanki Üssük. Mehmet'in gözü yine yokuşlu yolun gelip geçeninde ama Mehmet, her zamanki Mehmet değil o gün. Gözünü tüfeğinin namlu şeridine tam hizalayan avcı gibi bakıyor Üssük'e. Sonra sağ kaşını yukarı kaldırıp sol yanağını sağa doğru hareket ettirerek Cambaz'a kömürlüğü işaret ediyor. O, elindeki farazi anahtarı çevirirmiş gibi yapıp "Cık!" sesiyle kapının sürgüsünün bozuk olduğunu söylese de Mehmet ısrarcı. Bungun, yaprak kımıldamayan bu yaz günü üç kalp güpürtüsünden başka ses yok civarda. Üssük, omzundan sürüklenip götürülürken bu defa kurtuluşunun kolay olmayacağını aklı kestiğinden ilk adımda başlıyor yalvarıp ağlamaya. Cambaz'ın "Ağlama lan! Fişgene gibi salyanı sümüğüne karıştırıp midesini kaldırma insanın!" azarı da durduramıyor. Yediği tekmeyle yere sertçe kapaklanınca "Kurbanın olayım dayım, ağzımız arkaya döner," deyip kömürlüğün zeminindeki toprak, yüzüne yarım yamalak bir badana gibi sıvanana kadar ağlıyor. İşleri bitince ceketinin yakasından sündürüp yerden kaldırırken Üssük'ü Cambaz, Mehmet de karanlıktan tokasındaki sivri ucu deliğine denk getiremediği kemeriyle meşgul yine. Ağlamaktan kan çanağına dönmüş gözlerini bu defa da arkadaki tenekeden yayılan çaput dumanının acısıyla ovuşturuyor Üssük. Yeni doğmuş tay gibi kalkıp titrek bacaklarıyla sessizce adımlarken Cambaz çağırıyor yanına. Göğsüyle boğuşan nefesinin arasından "Ağzını açarsan dilini kökünden koparırım şart olsun! Bu bir duyulursa askerliği unut! Çürük bile demezler ona göre!" deyip şap diye tükürüyor Üssük'ün çamurlu suratına.
Yol boyu akıttığı yaşlarla yıkanıp iniyor yüzündeki tükürük. Azılı savaşların ortasında oradan oraya sürükleniyormuşçasına şuracık yolda attığı iki adımda bile bedeni yük geliyor kendine. İlk fır-

satta atıp üstünden yeğnilmek istiyor. İçinde yeni yeni uyanan heyecanları yarı mahcup yarı mağrur, karanlıklarla bölüştüğü evlerinin bitişiğindeki tek pencereli aşhanelerinde alıyor soluğu. Çıkmayan bıyığı için seferber ettiği kör jiletler, kırık aynalar, sabun kirtikleri dolu tıraş takımını saklayıp banyo sobasında yok edemediği muzır suç ortaklarını yaktığı ocağın dibine çöküp kalıyor. Annesinin özlü çamurla kovuk koysuk sıvayıp dümdüz ettiği fare deliklerine, etrafına çivi gibi çaktığı şişelerden arta kalan cam kırıklarına bakıyor. Bütün bu tuzakların kör boğazlarını tıkayamadığı, ateş kürekleri dolusu közlerin kökünü kurutamadığı bu dişli cengâverlerin hakkından gelemeyince satın aldıkları keskin zehrin yarısı duruyor rafta. Boyu yetişmeyince ters çevirip üstüne bindiği fıçıdan tereddütsüz uzanıyor şişeye. Tamamını bir dikişte içtikten sonra titreyip ocağın önüne düşene kadar sessizce oturuyor fıçının üstünde. Küllerin üstünde çırpınan bedeni kaskatı kesilince sönüyor ağzının kenarındaki köpüklerin kabarcıkları.

Devrilmiş ekmek sacını ayak ucundan kaldırıp can çekişirken sımsıkı dolandığı sofra bezini omuzlarından soyuyorlar Üssük'ün. Teyzesinin kızı Elif'in öpülmekten yıpranmış fotoğrafını cebinden ateşe atıp küle belenen bedenini yıkıyorlar. Bir öğlenle ikindi arası gömüyorlar toprağa. Paşa Dayı, hiç boş koymuyor ölü evini. Sini sini yemek gönderiyor. Üssük'le tanış akranlarının anneleri, eşarplarının gözyaşı kuruladıkları ucuyla ağızlarını gölgeleyip öyle ediyorlar kendi çocukları için "Şeytana uydurmasın," dualarını. Sucukları güzel kuruyor Mehmet'in, iyi de para ediyor. Kendine ayırdığıyla Cambaz'la mangal keyfi için sık sık mantarlı yaylaya çıkıyorlar. Cambaz, bakkala önce kontörlü telefon, yandaki emlakçının müşterileri çoğalınca da fotokopi makinesi koyduruyor.

Ümmiye'nin yavrusunu çıplak, çamurlu soğuk sular içinde üşümüş gördüğü ilk rüyasından uyanıp çoluk çocuğa üst baş dağıtmaya niyetlendiği sabah toprağı öfkeli bir telaş alıyor. Üstündeki bu ayan beyan talandan arta kalanı böyle sessizce örtmeyi zül sayıyor kendine. Arına dokunuyor. Boz yılanları mevsimsiz uyandıran uğultularla yarık yarık yarılıp damar damar ayrılıyor. Üssük'ün uzuvlarının gün gün dökülüp inecek olması; gözünün çukuruna, dilinin ağzına, yüreğinin göğsüne, elinin koluna vedası ağır geliyor. Kaç yüz bin yıllık ağıtını yeniden ağlıyor. Gözlerinden yaş, göğüslerinden irin, rahminden kara kan akıtıp yerin yedi kat altında biriktirdiği durgun suları, vığıl vığıl kurtları, akrebi, çıyanı birbirine karıp katıp göğe ağdırıyor. Hepsi, ebedî sürecek bir çıvgının hışmıyla inerken yokuşlu yolun sokağına, ant üstüne ant içiyor. Meyli güneşli göğe bu insan tomurcuğunu bağrında yeniden yeşertemeyecekse karnının karanlığında da çürütmeyecek. Topraksa toprak!

SU TERAZİSİ

Ömer Arslan

Geçen hafta işten çıkarıldım. Muhasebeden birini gönderecekleri dedikodusu yayılmıştı zaten. Oklar, Muzaffer ile beni gösteriyordu. Şirket yeni bir bilgisayar programı satın almış, yıllardır elle giriş yaptığımız excel tablolarını kendi kendine hazırlayabiliyormuş.

Sonradan öğrendim, Muzaffer, patrona yalvarmış. İki çocuk okutuyorum, konut kredimin bitmesine yedi yıl var, demiş. Patronun karşısında iki büklüm, gözleri dolu dolu hâlini kafamda canlandırabiliyorum şimdi. "İki çocuğum var," derken gırtlağında düğümlenip boğulan sesini duyabiliyorum.

Sahtekâr herif, benim yanımda patron milletine sövüp sayıyordu. Meğer, kader ortağı rolüymüş.

Olan oldu. Muzaffer'in oyununu çözmüş olsaydım bile patrona gidip kendimi acındırabileceğimi sanmıyorum.

Bir haftadır evde boş boş oturuyorum. Henüz iş aramaya koyulmadım. Internetteki ilanlara baktım. Baş-

vuru formlarında dolduramayacağım boşluklar var, çoğunun ne istediğini dahi anlayamıyorum, beni arayacaklarını sanmıyorum.
Karım da yıllık iznini kullanıyor, son günlerde kendini çok yorgun hissediyordu. Birlikte, çekirdek çitleyip gündüz kuşağı programlarını izliyoruz, birkaç diziye başladık.
Yazılım şirketi olan arkadaşı aklına geldi Cemre'nin. "İllaki muhasebe işleri vardır," diyor, "Belki bir şeyler..." Düğünde tanıştırmıştı arkadaşıyla, ısınamadım nedense. İyi çocuk, diyor. Gönlü olsun diye iş konuşmaya o plazaya gideceğimi söyledim.
Şimdi ıssız yollarda aylaklık edip akşam söyleyeceğim yalanları tartıyorum. Şehre inmek istemedi canım. Nereye gittiği belirsiz bir yolda yürüyorum. Tek tük toplu konutların, ayrık otu gibi baş verdiği bomboş bir mahalle bizimki. Mahalle denmez aslında, kâğıt üstünde mahalle. Taşınalı çok olmadı. Sessiz sakin, balkondan baktığında uzakları görebildiğin bir yer. İnşaatlar, temel çukurları, telle çevrilmiş arazilerin yanında küçük bahçeler var, bir ayçiçeği tarlası var hatta.
Tepeleri tutan bozuk çimeni, ayçiçeklerini seviyorum. Yürüdüğüm yol, muhtemelen bir dere yatağıydı eskiden, uzakta iki tepenin arasında yok oluyor çünkü. Çocukken çizdiğimiz resimlerdeki gibi.
Ay çiçek tarlasının arkasında çukur bir bostan var, tam ortasında da kurumuş bir kuyu. Bostan çukur olduğu için alengirli iş çevirenlerin yatağı olmuş bir zaman. Devrin ünlü sinema artistinin cesedi kuyuda bulunduğundan beri buralar ıssızlaşmış. Başından vurulmuş adam, eline siyah bir gül tutturulmuş. Hem de sahici siyah gül, naylon değil. Faili meçhul. Siyah gülün alakasını çözmeye çalışırlarken sırra kadem basıp gitti ihtimal.
Bir de cebinden bozkır fotoğrafı çıkmış. Kimse, memleketinin fotoğrafı olduğunu akıl edemeyip katilin yerleştirdiği bir bulmaca parçası sanmış. Nevşehir'in çıkışında tepeden çekilmiş kıraçlık, uzaklarda tek başına bir ağaç.
Amma hikâye, inanmadım tabii. Anlatan da vakit geçsin diye serüven romanlarına dadanmış bir inşaat bekçisi olunca gel de inan.
Geçenlerde Cemre'nin en sevdiği tişörtü balkondan uçunca iş başa düştü. Ara tara bu kör kuyuya kadar geldim. Yani kuyu orada diye, tişört de uçup içine düşsün. Olacak iş değil derken öylece geçip gidemedim. Baktım, tişört gerçekten dipte.
Kuyudan aşağı sarkarken "Hayırdır," diye biri seslendi arkamdan. Gömlek pantolon, orta yaşlı bir adam. Kafasında bir boyacı şapkası, yüzünü tam göremiyordum. Meramımı anlattım. Civardaki inşaatın bekçisiymiş. Şantiyeden uzun bir iskele direği getirdi, tişörtü kuyudan çıkardık. Ayak üstü sohbet ettik. Naim ağbi inşaatta bekçilik ediyormuş.
Artistin hikâyesini, o gün, kuyunun başında anlatmıştı. Sonra çay içmeye kulübesine davet etmişti ama, "Evde karım bekler," dedim elimdeki katlanmış tişörtü gösterip müsaade istemiştim. "Münasip bir zamanda öyleyse," demişti.
Kulübesi iki adım. Ziyaret etsem memnun olur hem sohbet muhabbet derken

vakit geçer. Yine de, hatırlar mı acaba diye tereddütle çaldım kapısını.
"Hoş geldin, iyi ettin," deyince beni unutmamış olmasına sevindim.
İçeri karanlıktı. Tavandan alın hizasına inen tozlu lambayı yakınca kenardaki yatak, üstündeki kahverengi bir battaniye göründü. Ufak bir masa, masanın bir ucunda televizyon, ıvır zıvır. Sandalyeyi çekip buyur etti. Oturdum, ellerim kucağımda kaldı. Naim ağbi yatağının kıyısına oturunca rahat görüneyim diye dirseğimi masaya dayadım, masanın üstündeki öteberiye uzandım. Bir su terazisi vardı, eğri gösteriyordu. Kulübenin dengesizliğinden. İki parmak kaldırınca su kabarcığı yuvasını buldu. Böyle eğimli bir yerde yaşamak nasıldır. Karanlık dahi alçakta kalan kısma akıp birikmiş. Can sıkıntısı ve endişe, tozdan, tüyden topaklar halinde birikmiş. Sessizlik de o tarafa meyillenecekti ki önünü kestim,
"Geçen, balkonda otururken seni gördüm, elinde bir çuvalla gidiyordun. Aklımdaydı yanına gelmek," dedim.
"Şurada garip tek, yaz elması var, hep dökülmüş, ziyan olmasın dedim. Bir batman elma, ağacın dibinde çürüyecekti," dedi, ayağa kalktı, "Çay demleyim."
"Yok," dedim, "benim için zahmet etme."
"Zahmet ne. Ben bu saatte çay demlerim zaten." Güldü, gırtlağından kül silkelenmiş gibi hırıltıyla. "Hangi rüzgâr attı böyle hafta ortası, yine balkondan kıyafetler mi uçtu yoksa," diye sordu. Bir yandan çaydanlığı doldururken öbür yandan hem evye hem lavabo görevindeki huniden hallice tenekenin üst rafına telle tutturulmuş cep aynasından bana bakıyordu.
"İş arıyorum desem inanır mısın."
"İnanırım da buralarda iş bulamazsın," dedi gülerek, "İnşaattan anlar mısın."
"Anlamam."
"Hiç anlamasan, çuval taşırsın, harç kararsın."
"Bilmem, yaparım herhalde."
"Zordur ama ustalık gerektirmez. Gençken bir yaz boyu inşaatta kolon demiri taşımıştım," dedi, iki elinin tüm parmaklarını birleştirerek gösterdi, "Demirleri na böyle demet demet yüklenip merdivenleri çık babam çık. Hâlâ izleri duruyor," diye sağ omzunu tuttu. Çaydanlığı yerdeki piknik tüpünün üstüne koydu, tüpün vanasını ince ince çevirip kibriti çaktı. Sanki bir demet kolon demiri taşımış gibi yorgun adımlarla yatağına yürüdü.
Yatağın başındaki bodur kitaplıkta cilt cilt romanlar. Gözüm, kitap sırtlarına kayıyor. Oturduğum yerden adlarını seçemiyorum.
"Eğlencelik şeyler," dedi, "vakit geçsin diye. Sana gelmez."
"Yo, ben de severim okumayı."
"Muhakkak. Onu demedim. Bunlar hafif kaçar anlamında."
"Ağır şeyler okumam aslında. Casus romanları falan."
"Yaşar Kemal, misal."
"Yaşar Kemal'in casus romanı var mı ki."
"Yok. Yani ne bileyim. Edebiyat olarak. Çok yazar bilmem, aklıma onun adı geldi."
"Ağbi, boş ver edebiyatı. Şu geçen anlattığın artistin hikâyesi yarım kaldı."

"He, o hikâye mi. O, anlattığım kadardı, ölen ölmüş, katil sırra kadem basıp gitmiş. Asıl şu kör kuyunun içinden çıkılmaz bir hâli var," dedi, gözlerimde dinlemeye dair bir istek aradı, yüzünü çevirmeden tüpün üstündeki demliği masaya getirdi, bir yandan çayları doldurdu, bir yandan anlatmaya başladı.

"Kuyuya girmek üzere dayanılmaz arzu duyan bir adamı anlatırlar. Civarda dolaşırken sanki bir girdap onu kuyuya çekiyor. O bahaneyle geliyor, bu bahaneyle gidiyor, göğsünde iki, üç yumruk büyüklüğünde kalp atışlarıyla yine kuyuya varıyor. İçinde su olmadığı için görünen tek karanlık. O karanlık, toprak mı belli değil. Taş atımı, belki iki üç nefes sonra duyuluyor. O da sesin kendi mi yankısı mı belli değil. Ne olursa olsun adam kuyuya girecek, de, çekindiği bir mesele var. Olur da onu kuyudan çıkarır, 'Neden girdin kuyuya, ne işin vardı,' diye sorarlarsa nasıl anlatır derdini. Ölsün gitsin de sormasınlar.

'Kucağıma bir kedi yavrusu alır atlarım,' diyor kendi kendine. 'Soran olursa garibanı kurtarmak için indimdi,' derim.

Ama, ya gelen giden olmazsa hayvancağıza yazık değil mi. 'Öyleyse ben de bir güvercin alırım kucağıma, işte şu göğsümün cebine koyarım. Baktım gelen giden yok, salarım güvercini, ben kalırım.' En iyisi bu. Yoksa nasıl anlatırsın derdini, ne işin vardı diye soranlara, 'Siz hiç sebepsiz, kör kuyuya inmek istemediniz mi,' diyemezsin ki. Şair misin, deli misin diye sorarlar adama."

Kitaptan okur gibi anlattı bunları. O yüzden sonra ne olmuş diye sormadım. O bitmeyen hikâyelere benziyordu ama belki de gerçekti, o yüzden güzel hikâye diyemedim. Bir ihtimal daha var... diyecek oldum, vazgeçtim. Çayımdan son yudumu aldım, kaçaktı, dilimi burmuştu.

"Bizim mahallede bir çocuk kaybolmuştu. Üç gün sonra bir kuyuda bulmuşlardı."

Gözümün içine baktı, ne anlatıyorsun der gibiydi.

"Suyun yüzünde salınıyormuş," dedim.

"Yaşıyor muymuş yani."

"Yok. Ama boğulmamış da."

Gerisini sormadı, otopsi raporu anlatmaya gönüllü değildim zaten. Güneşin önünden gemi büyüklüğünde bir bulut geçer gibi sessizlik oldu, pencerelerden sızan ışık zayıfladı. Farkında olmadan içimdekini söylemişim, "Ne korkunç bir son," demişim.

"Bilmiyorum," dedi, "ömrümü kuyudaymışım gibi yaşadım. Olaylar, uzansam alacakmışım bir karış üstümde duran gökyüzü gibi başımdan gelip geçti, yalnızca izledim. Ne çocuk oldum ne okuyup adam olabildim ne de bir baltaya sap. Âşık olmaz mı bir insan. Vakti geldi seni evlendirelim dediler. Evlilik ne bitmez iş, bana göre değil dedim, kimsenin günahına girmek istemem, bana tahammül zordur, ben de sıkılırım hemen. Çocuk yetiştirmek, ağzında yumurta taşımak gibi delice bir iş zaten, istesen de istemesen de yumurta kırılır. Emek unutulur. En iyisi yalnızlık," dedi.

"Belki de," dedim, gülümseyerek. Gülmekle ayıp mı ettim bilemedim, o da gülünce rahatladım, "İşte böyle ne yaparsın," dedi.

Çay için teşekkür ettim, müsaade istedim. Doğrulunca konteynerin içindeki eşyalar bir sarsıldı, gıcırdadı. Yavaşça çıktım.

Kulübeden çıkarken niyetim, tepeye kadar yürüyüp biraz soluklanmaktı, sonra da evin yolunu tutacaktım. Bir araba durdu, içinden bir kadın işaret edip "Affedersiniz, Şehir-zâde Konakları ne tarafta kalıyor," diye sordu. Şoför koltuğunda oturan adam, muhtemelen kocasıydı. Gözünü ileri dikmiş, bir elini pencereden dışarı salmış, bir eli viteste. Adres sorma meselesinde tartışmış olacaklar, yolu kendi bulmak istediği, adres sormaktan memnun olmadığı hâlinden belliydi. Tarif ettim, kadın, kaşlarını indirerek dikkatle dinledi, burnuma bir egzoz kokusu bırakıp gittiler.

Tepeye yürümeye devam ettim. Orada bir ağaç kökü var, kesilmiş. Enlice, halkaları o kadar sık ki saymadan yüz elli yaşında dersin. Kökün kenarına oturdum. İşsizliğim aklıma düştü. Paçalarımın tozunu silktim. Rüzgâr boşluğumu yoklayınca ceketimi ilikledim. Ötede, bir evin bahçesinde bağlı köpek havlamaya başladı. Sanki bana havlıyordu. O kadar uzaktan görmüş olabilir miydi. Ayağa kalktım, daha hiddetle havladı. Sağa sola baktım ama dikkatini çekmiş olabilecek hiçbir şey yoktu, emin oldum bana havladığına. İçimden düpedüz havlamak geldi. Tepeden aşağı haykırmak. Yutkundum, öksürdüm. Yapmayacağımı biliyordum, yapamazdım. Canımı sıktı bu. Beriye döndüm yüzümü, bizim binaya. Aşağıdan yukarı yedi kat saydım, kutu kutu evler. Bunun panjuru açık, bizim balkon bir üstteki olsa gerek.

Cemre mutfakta mı, televizyon karşısında ya da telefonda. Uzaktan bakınca o küçücük kutuya sığıyor oluşumuz, küçük yaşamımız çocuk oyunu gibi geldi. Ben de yalandan iş aramaya çıkmadım mı sanki.

Dönüşte, yere düşmüş ay çiçeklerinden birini kolumun altına alsam. Çitleye çitleye evin yolunu tutsam. Cemre, bugün kırlarda dolaştım, iş aramaya gitmedim, desem.

Olmaz.

Görüşmem iyi geçti. Bir gün ailecek yemek yiyelim dedik hatta. İş mi, iş biraz sıkıntılı. Şirket küçülmeye gidiyormuş, ama bir şeyler ayarlamaya çalışacağını söyledi, diye bir yalan atacaktım ama kapıyı açtığında Cemre'nin yüzü gülüyordu. Ne oldu, nasıl geçti diye sormadı. Banyoya girdim. Yüzümdeki bir karış toza, saçımdaki kavak tohumuna mı güldü acaba. Aynaya baktım, ne toz ne toprak, gülünecek bir hâlim yok.

"Yemeği balkonda yiyelim mi," diye seslendi Cemre.

"Olur," dedim, kapıyı aralayıp.

Yemekte taze fasulye vardı, yirmi küsur yıl elimi sürmediğim, sonra müptelası olduğumu annemden gizlediğim fasulye. Masa kuruluydu zaten, Cemre'nin kahve fincanı masadaydı. Sofrayı hazırladık. Sandalye çektim. Oturunca fark ettim, ay çiçekleri, Naim'in kulübesi, tepedeki ağaç kütüğü çok açık görünüyordu bizim balkondan. Cemre, kahvesini içerken beni izlemiş olmalıydı.

Kesik bakışmalar, buğulu tabaklarda çatal kaşık sesleri. Tek kelime yok. Dayanamadım.

"Manzaramız güzel ama, değil mi," dedim.

"Evet güzel," dedi bir an neden bahsettiğimi anlamaya çalışarak. Sonra ay çiçeklerine döndü, "Yine de ben eski evimizi daha çok seviyordum. Kedileri özledim. Komşular bir başkaydı."

“Komşularla pek muhabbetimiz yoktu aslında.”
“Öyle ama, yine de yolda sokakta, pencerede karşılaşıyorduk. Burada kimseyi görmüyorsun. Yani görüyorsun illaki ama görünmez gibiler. Hiçbiri Huriye Teyze gibi değil. Sonra bizim üst kattakilerin çocukları, ne tatlıydı.”
“Gecenin yarılarına kadar koşturup duruyorlardı. Kaç kere uykudan uyandırdılar.”
“Onlar hiç hatırlanmıyor işte. Güzel şeyler kalıyor.”
“Ama yine de şu manzaranın keyfi başka. Şurada oturup etrafı izlemek insanı dinlendiriyor.”
“Evet, bugün ben de kahve keyfi yaptım.”
“Hımm, anlat bakalım.”
“Ne anlatayım. Balkonda kahve içtim işte.”
“Ne bileyim, belki dışarıda ilginç bir şey görmüşsündür.”
“Burada ilginç ne olabilir Allah aşkına. Aynı ıssız tepeler, inşaatlar...”
“O kadar yani.”
“Ne istiyorsun. Bence senin anlatacakların var gibi.”
“Anlatacak bir şeyim yok. Balkondan söz açan sendin.”
“İyi de akşamdan beri manzara da manzara diye tutturan sensin.”
“Kapıyı açınca tuhaf tuhaf gülen de sensin.”
“Güldüm mü, tuhaf? Ne alakası var konumuzla.”
“Çok basit bir şey istiyorum ya. Kahveni içerken dışarıda gördüklerini anlatacaksın.”
“Peki madem. Dışarıda takım elbiseli bir adam vardı. Yolda yürürken birden durdu, ay çiçeklerine baktı bir süre. Sonra bir kuyunun başına gitti. O, kuyudan aşağı bakarken başka bir adam geldi, tabancası vardı, bir el ateş etti arkasından.”
“Çok komik.”
“Yere yığılan adamın eline siyah bir gül tutuşturdu.”
“Çok komik Cemre, mizah şov valla. Neden oyun oynuyorsun.”
“Asıl sen oynuyorsun. İş görüşmesine gitmeyeceğini tahmin etmiştim zaten. Olabilir yani, mecbur değilsin, zorlayamam. Tesadüf eseri gördüm seni, yine de tek söz etmeyecektim. Ne desen tamam diyecektim, işin aslını karıştırmayacaktım. Ama sen ağzımı arayıp duruyorsun.”
“Söyleyeceklerimi hazırlamıştım. Ama kapıyı açtığımda tuhaf tuhaf gülüyordun, dışarıdaki hallerim seni epey eğlendirdi galiba. Sonra, işle alakalı hiçbir şey sormadın ki. Öyle yekten yalan söylemeye başlayamam ya.”
“Vallahi güldüğümün farkında değilim. Hem ne var, seni gülümseyerek karşılamam çok mu tuhaf.”
“Öyle değil işte Cemre, biliyorsun, değişik bir gülüştü o.”
“Bilmiyorum, elimde değil belki de. Yani gülmüşümdür herhalde. Ama seninle alakalı değil. Söyleyecektim, doğru ânı bekliyordum. Sonra sen manzara muhabbetine başladın, bitmek bilmedi.”
“Neymiş söyleyeceğin.”
“Böyle olmaz ki,” dedi Cemre, “olmamalıydı. Bu şekilde söyleyemem. Bütün güzel anları saçma sapan meselelerle mahvediyoruz.”
“Tamam canım, özür dilerim. Hadi söyle.”

Cemre gözlerini yumdu, kızgın yüzüne yine o tuhaf gülümseme yerleşti. Yanakları pembeleşmişti.
“Bu ay gecikti,” dedi, ellerini karnının üstünde birleştirerek.
“Yani?” diye sordum. Gülmek ile ağlamak arası bir his yokladı.
“Bilmiyorum. Bir şey söylemek için erken.”
Kalkıp sarıldım. Kulağımı karnına yasladım.
“Henüz duyamazsın,” dedi, gülerek.
Yere çöktüm, kollarımı karnından ayıramıyordum. Terliklerini görüyordum, masanın altında uç uca gelmiş parmaklarını, küçük ayaklarını. Sandalyenin köşesi yanıma batıyordu yine de hâlimden memnundum. Bir meydan heykelinin serinliğine sarılıp kalmış gibi öylece yerde. Aylaklığıma, akşamdan beri ettiğim çocukluklara pişman oldum. Yarın sabah erkenden Cemre’nin arkadaşından iş isteyecektim. Bu düşünce, gurur kırıcı bir karar gibi değil de pembeli, mavili bulutlar halinde şekillendi zihnimde.

ŞANS RESTAURANT MASA ON DÖRT

Ege Işık

Bir yas kadar uzun, bir rüya kadar kısa süren anların birleşimine ben hayat diyorum.

Bu kahküllü, elmacık kemikleri çıkık, sarı, zebra desenli elbisesine kinder sürpriz yumurta bulaştırmış kız çocuğu o günlerde "onunla göz göze gelmeyeceksin, arkanı dönmeyeceksin" olarak tanımlanmıştı. Doksanlı yılların başında Ege kıyılarında -Siren kayalıkları, o kayalıklarda denizcileri büyüleyici sesleriyle baştan çıkarttıktan sonra onları acımasızca öldüren deniz kızları ve foklarıyla ünlü- yer alan Foça'da, eski bir Rum evinin içinde başını kaldırmış tavandaki kabartmaya bakıyor. Bir önceki gün annesiyle birlikte Alaska Frigo dondurma almaya gittiklerinde, annesinin elini bir an için bırakmış ve sırlarla dolu ara sokaklara dalmıştı. Altı yaşındaki bu kız çocuğu Foça'nın kara taşına ilk defa tek başına o gün bastığında artık geri dönemeyeceğini biliyordu. Tıpkı efsanedeki gibi bu küçük balıkçı kasabası onu

hayatının her döneminde çağıracak; yaşadığı o anı rüyalarında görecek ve o ilk özgürlük duygusunun neye benzediğini hatırlayacaktı. Özgürlük o yıllarda sahilden çakıl taşı toplamaya, denize doğru inen, yosun tutmuş basamaklara oturup suyun içinde yüzen balıkları ve denizanalarını izlemeye, limonlu dondurmaya, Haribo şekerlemelere, pamuk helvaya ve gökyüzünde pike yapan bir martıya benziyordu. Birden sokakta adının yankılandığını duydu. Küçük yerlere özgü kasabanın belli yerlerine yerleştirilmiş hoparlörlerden duyulan cızıtılı bir bilgilendirme anonsuydu. Annesinin endişeli olduğunu sesinin dalgalanmalarından anlıyordu; "Nerede olduğunu bilmiyorum ama hemen üstünde kedi resimleri olan evin önüne gel," diyordu. O evi, annesi de o da çok seviyordu. Bantlarında pembe kelebekler olan sandaletini yere vura vura koşmaya başladı. Genzi yanana, dudakları kuruyana kadar bu kısa maraton devam etti. Uzakta kalabalığın içinde annesini gördü. Ağlamıştı. Gözleri evlerinin tavanındaki kabartma gibi şişmiş, yüzü gölgelenmişti. Şimdi; üç gün boyunca evden çıkmayacak ve yaptığını düşünecek. Salonun ortasında serili kilimin üstüne oturuyor. Topladığı çakıl taşlarının üstünü guaj boyayla boyayıp kaplumbağa ailesi yapıyor. Bu onun kendi başına kurduğu ilk ve son ailesi. Babasının bahçede dut ağacının altından gelen daktilo sesini dinliyor. Birkaç yıl sonra bu ses yerini mutlak bir sessizliğe bırakacak, babasının çekip giderken ahşap zeminde çıkarttığı adım sesi, terk edilmenin nasıl bir duygu olduğunu ona hatırlatacaktı. Uykudan yeni uyanmış gibi şaşkın bir şekilde çevresine bakıyor; dantel örtüler, çeyiz sandığı, gazeteler, annesinin çalışma masası, oyuncak sepeti, çaydanlık, duvarda asılı bir Nuri İyem tablosu ve babasının daktilosunun çıkarttığı ses; kendini son korunaklı hissettiği bu anın içinde bol rüyalı bir şekerlemeye dalıyor.

Bir eliyle turuncu perdelerini sıkı sıkı kapatmaya çalışırken diğer eliyle alnındaki teri üstünde Ramones yazılı tişörtüne siliyor. İlk evliliğinin nasıl bittiğini anlatırken dişleri bir köpekbalığınınkileri andırıyor. Sivri ve keskin bir anlatım diliyle "Karı annesiyle evin mutfak dolaplarına kadar söktü, götürdü," derken yüzü -utançtan ya da sıcaktan değil sinirden ateş basıyor- kızarıyor. Evi dolduran seksenli yılların müziği sıvası dökülmüş duvarlara çarpıp geri dönüyor. Aynı yıllarda, gençliğinin doruğunda olan beyaz saçlı, göbekli ve her fırsatta "on yıllık ömrünün kaldığını, bundan sonra hedonist bir yaşam süreceğini" dile getiren bu adamı yaklaşık iki yıldır tanıyorum. İki yıl boyunca kendini arayan, bulan, kaybeden, ardından da kendinden vazgeçen A. yeryüzünde geçirdiği elli yılın ardından tükenmeye/tüketmeye karar verdi. Bu eylemi kimyasal uyarıcılarla, beyaz hayaller ve başı sonu belli olmayan, belirli bir kompozisyon oluşturmayan hikâyelerle destekliyordu. Geçtiğimiz Noel tatilinde birlikte Berlin'e gitmiş, seyahatin dönüşünde uçakta terk edilmiştim. Oysa bu ilişkiye "dört ay sonra mutlaka ayrılmalıyız" sözüyle başlamıştım ve vakit çoktan tamamdı. Ondan duymakta olduğum cümleleri zihnimin içinde çok daha önce kurmuş, baş ucuma koy-

muştum. Yolculuk sırasında bacakları uyuştuğu için yürüyen dövme kaşlı dördüncü jenerasyon Almancı kadının koridorun zemininde çıkarttığı adım sesini duyuyorum. Adım sesi içimdeki boşlukta yankılanıyor. Kulaklarım uğulduyor, boşluğa eğilip baktığımda başım dönüyor. İçimden "Böylece gitmesine izin veremem, annem gibi başarısız olamam. Ben öldürmem, ben yaşatırım. Gitmesine izin vermeyeceğim. Şimdi değil. Şimdi olmaz," diyorum. Uçakta oturduğum yerde dizlerim ön koltuğa değiyordu. Ön koltuğa monte edilmiş ekranda İran sinemasından "Gece Yarısı Sokakta Tek Başına Bir Kız" adlı film dönüyordu. Hostes, yanaklarımdan çocukluğumun geçtiği doksanlı yıllarda meşhur bir oyuncak olan Aqua Balls -sokakta çocukların arasındaki adı apabos idi- ile fışkırtılmışçasına akan gözyaşlarımı kurulamam için bir tomar kâğıt peçete veriyor. "Bunu neden yerden on bin metre yüksekte söylediğini, neden çekip gitmek istediğini, neden sürekli hayatındaki kadınlara ani, küçük şoklar yaşattığını, neden bu kadar çok sigara içtiğini, neden insanların zaman içinde duyarsızlaştıklarını, neden Pi sayısının 3,14 olduğunu" sormaya başladım. Bu neden baloncuğu büyüdükçe beni içine bir karadelik gibi çekti. Birkaç yıl önce, yine aynı zaman diliminde bir kamyonun içeri dalıp on kişiyi öldürdüğü Breitscheidplatz Meydanı'ndaki Weihnachtsmarkt'tan -noel pazarından- aldığım fındıkkıranı kucağımda sıkı sıkı tutuyorum. Hemen oracıkta bana kötü şans getirdiğine, hayatımı tepetaklak ettiğine, artık yaşayamayacak hâle getirdiğine kendimi inandırıyorum. İnanç kavramını uçağın hızına orantılı bir şekilde aklımda tanımlamaya çalışıyorum. Küçük bir kız çocuğuyken annemin elini bırakıp da kaybolduğum o ana kendimi ışınlıyorum; sarı elbisemi giyip başımı iki elimin arasına alıp düşünüyorum. Bir yas kadar uzun, bir rüya kadar kısa süren anların birleşimine ben hayat diyorum. Türdeşlerime inanıyorum. İntiharın eşiğinden dönmüş yaşam koçlarına, alkolik sporculara, adrenalin bağımlılarına, temizlik hastalarına, güne Coca Cola ile başlayanlara, heavy metal müzikle uyuyanlara, bileklerini kesenlere, bir anlık cinnetle önce köpeğini sonra kendisini öldürenlere, Cuma günü öyle bir şekilli dağıtıp Pazartesi günü işe gidemeyenlere, uyanmak için kokain çekenlere, uyuyabilmek için tenis maçı seyredenlere, tavana bakıp hıçkırarak ağlayanlara, sevgilisinin hamile kaldığını öğrendikten sonra kaldırıma çöküp haykıran aşıklara, -mış gibi yapanlara, kuliste antresini kaçıran oyunculara, yanlış yolu seçen gezginlere, bebek yüzlü dolandırıcılara, yalan söylerken gözlerini kaçırmayan mitomanlara, Faust'a, Woyzeck'e, Nora'ya, Lady Macbeth'e, Kurt Cobain'e, dadaistlere, Kars'a Doğu Ekspresi'yle giden hipsterlara, süpermarketin ekspres kasasında iki muz, bir çikolatalı süt alan bankacı kıza, "sadece balık yiyorum," diyen pesko vejetaryenlare, anahtarla sokağa park etmiş arabanın kaportasını çizenlere, façayı çizdirenlere, sergi açılışlarına ikram edilen kanepeler ve şarap için katılan izleyicilere, cenaze töreninde gülenlere, kavga ederken öpüşenlere, "hadi bana daha sert vur," diyen sevgililere inanıyorum.

İniş için alçalırken şehrin ışıklarını görüyorum; kemerimi takıyorum.
Tombul kediyle göz göze geliyoruz. Gözleri Kaş'ın virajlı yollarında dağların ardında batan güneş gibi parlak ve iri. O yaz şezlongta uzanıp Jacknar içip önümde sonsuzmuş gibi uzanan manzarayı seyredeceğimi düşünürken; şirket arabasına postmodern "James Dean" gibi atlayıp sorunlu giden ilişkilerini, ruhunda açılan irili ufaklı delikleri yamamak için Kalkan'a geldi. Onunla birlikte Kalkan, Kaş arasında mekik dokurken, gecenin karanlığında uyanıp avlanmak için sokağa çıkan bakışları keskin, sesleri kısık, daha önce hiç karşılaşmadığım bir türle karşılaştım. Düşüncelerini duyamadan konuşan, zamanı blenderdan geçirip toz haline dönüştüren, o tozu küçük plastik poşetlerin içine koyup parçalanan ruhlarına çeken yitik bu türü mikroskop altında incelemeye başladım. Terkos Pasajı'ndan satın aldıkları, üstünde kendi dönemlerine ait küçük kelime oyunlarının yer aldığı baskılı penyeler giyen bir grup X kuşağına ait bedenin arasında; onların ne kadar içtiklerini, ne kadar eğlendiklerini, nasıl boşandıklarını dinleyen bir Y olarak yüzüme yapışıp kalmış gülümsemeden bir türlü kurtulamıyordum. Çevremi saran bu insanların bir kısmı traktör adı verilen programı kullanan, arkadaşlarının barlarında "We will rock you" çalan part time DJ'ler. Kulağıma eğilip barda çalan müziğin sesini bastırmak için yüksek bir perdeden konuşmaya başlıyor "İkinci karım da tüm plaklarımı atmak istedi, ben de arkadaşıma verdim. DJ olmak için bi' bilgisayar yeter de artar bile." Her şeyi kısa yoldan hallediyor. Gökyüzünde asılı kalmış dolunaya bakarak hayallere dalmak istediğim o anda adamın asit kırmızısı gözleriyle karşılaşıyorum; içine içine gülümsüyorum. En büyük keşfi Spotify'ın onun için önerdiği haftalık müzik listesi olan A. da gülüşüme hiç fırçalamadığı dişlerini göstererek karşılık veriyor. Onunlayken kendimi zaman ve mekânda sıçrama yapmış gibi hissediyorum. Ama şimdi yanımda. Bana, benim için hiç varolmamış ülkeye giriş bileti verdi ve bana rehberlik ediyor. Hikâyenin sonuna kadar gidip karakterin baht dönüşünü görmek istiyorum. Alacağı şekilleri, döneceği virajları, düşeceği durumları, sapacağı yolları izlemek istiyorum. "Bak," diyor, "ben seninle hemen şimdi evlenirim ama benden çocuk isteme çünkü yapılmışı var." Gülümsüyorum. Bu gülümsemenin altını kazıdığımda sihirli numaralar beliriyor. "Evet bayanlar baylar 2-0-0-1 ! Ne yazık ki bu Tanrı'nın telefon numarası değil! Bu bir başka kız çocuğunun daha kalbinin kırıldığı tarih. Babasının ardından iri, ıslak gözlerle bakakalıyor. Lütfen yaylılar burada çalmaya başlayınız. En ince makamdan."
Şimdi o IKEA yatağında uyurken ben tombul kedimi kucaklıyorum. "Hadi evimize gidiyoruz," derken eş zamanlı olarak taşıma çantasının fermuarını açıyorum; söylene söylene içine giriyor. Bir önceki akşam -sabaha karşı demek daha doğru olur- evinin civarında bir çocuk parkına gitmiş bankta yağmurun altında çıtımızı çıkarmadan oturmuş, yağmurun altında ıslanmıştık. İkinci ayrılığımız ve muhteşem kavuşmamızı kutluyoruz. Bu sokakta doğmuş, aynı

sokakta ilkokula gitmiş, sonlanan iki evliliğinde de aynı binada yaşamış; korunaklı alanından hiç ayrılmıyor. Oysa ben hep bir pergel gibi olmak isterdim; ayağımı hep bir yere saplamak ve diğeriyle de spiraller çizmek.

Kediyle übere biniyoruz. Kepenklerini henüz açmakta olan Beşiktaş esnafı, okula gitmek üzere servise binen çocuklar, takım elbiseli genç bir adam gözümün önünden renk paleti halinde geçiyor. Kapıdan içeri girdiğimde yerde serili olan Acem halılarımı gördüğüm için mutlu oluyorum. Denize doğru inen yosun tutmuş basamaklara oturup başını iki elinin arasına alıp hülyalı düşüncelere dalan bir kız çocuğu gibi, karşıdaki kentsel dönüşüme girmiş olan binaya bakıyorum. Tüm türdeşlerimin yaşadığı yıkılma anlarını düşünüp kendiminkini arıyorum. Şimdi denizin dibine "cup" balıklama daldım, zihnim havalanan toprak ve deniz minarleri ile bulanıklaştı. WhatsApp mesaj sesi ile gerçekmiş gibi görünen şimdiki zamana dönüyorum. "Akşam Şans Restaurant'ta buluşalım."

Çiçek dolması, bir şişe şarap ve balık söylüyoruz. Böbürlenerek kendinden bahsediyor. Cümlelerin sonunu "olan, olması gereken" sözüyle tamamlıyor. "Komik, goygoy, bilimkurgu filmleri severim," diye ekliyor. O sırada hafızamda babam ile birlikte olması gereken bazı anıların olmadığını, bu anıların çukurlarını kürek kürek kemik tozu, deri parçası ve kül dökerek dolduramayacağımı fark ediyorum. Söze devam ediyor "Bizim ilişkimiz bambaşka dinamikler üzerine kurulu..." İçimden tekrarlıyorum "Bence bizim ilişkimiz bambaşka dinamitler üzerine kurulu. Bom!" Gülümsüyorum. Son dakika rezerve edilmiş bu giriş kapısının önündeki on dört numaralı masada karşılıklı oturmuş zamanı öldürüyoruz, sona geldik. Restaurantın girişindeki kafesin içindeki papağan gibi kuşatılmış hissediyorum. "Hikâye, buraya kadar, artık iyileşiyorum," diyorum. O karşımda başından geçen *Cosmopolitan* dergisi kitschliğindeki hikâyeleri yüz bininci kez aynı heyecanda anlatırken, bileğini yakalayıp kanını emiyorum. Foça'da, Siren kayalıklarında yaşayan deniz kızlarının rüzgârlı şarkısını duyuyorum "Gel sen de katıl bize, şans avuçlarının içinde."

BENJAMIN VAUTIER

CEVHER YERİN ALTINDA

Murad Ertaylan

Sahneye çağrıldığında hiç tereddüt etmedi. Ayağa kalktı, üniformasının parçası olan ceketin önünü ilikledi. Yanında oturanlardan geçiş izni istemesine gerek kalmadı, yolunun üstündeki herkes bacaklarını toplamıştı çoktan. Yavaş ama emin adımlarla basamaklara yaklaştı. Omuzları, ben bunu defalarca yaptım, der gibiydi. Arka sıralardakiler yerlerinde kıpırdaşarak iyi bir açı yakalamaya çalışıyorlardı. Henüz birkaç ay önce başka bir okuldan yatay geçiş yapmış bu göçmen kızın ödül alacak olması alışılmadık bir durumdu.

Tek bir ânı bile kaçırmak istemeyen öğretmen, öğrenci ve veliler gözlerini kırpmadan izliyorlardı. Onlarca çift gözün nazarı değmiş olacak ki, Arti tökezledi, dengesini kazanmaya çalıştıysa da başaramadı ve merdivenin tepesinden düşüverdi. Salondan bir uğultu yükseldi. En yakında müdür yardımcısı vardı ve derhal müdahale etti.

“Arti iyi misin? Sana dokunmamın sakıncası yoksa ayağına bakmak istiyorum.”
“Ne olduğunu anlamadım, berbat ettiğim için üzgünüm.”
“Yorma kendini, şimdi ayakkabını çıkartacağım, kıpırdatmamaya çalış lütfen.”
Arti’nin bileği burkulmuştu, iki arkadaşının desteğiyle doğrulabildi. Revire götürüp buz tedavisi yaptılar ve dizden aşağısını atele aldılar. Hemşire işini bitirdikten sonra Arti’ye döndü.
“Kaza anında tam olarak ne oldu, hatırladığın son şey neydi?”
“Başım döndü galiba. Belki de fazla heyecanlandım ya da yerimden hızlı kalktığım için olmuştur.”
“Daha önce benzer bir olay yaşadın mı, evde, yolda veya sınıfta?”
“İlk geldiğim sıralarda evde bayılmıştım bir gece. Tuvalete kalkmıştım ve sanki kanım başımdan aşağı çekiliyormuş gibi hissettim. Sonra yerde uyandım.”
“Başka?”
“Bir kez de eski okulumda olmuştu, öğlen tatilinde bahçeye çıkmış, spor yapanları seyrediyordum. Zil çalmasına rağmen yerimden kalkmadığımı gören bir görevli uyandırmıştı. Ama belki de yorgunluktan sızmıştım, emin değilim.”
Arti’nin ailesi Myanmar’daki şiddetten kızlarını kaçırmak için onu evlatlık vermişlerdi. Türkiye hem gelişmiş, hem güvenli, hem de Müslüman bir ülkeydi. Onu alan aile Arti’yi kendi çocukları gibi sahiplendi. Şükran’la Metin’in çocuğu olmuyordu ve Arakan’daki zulmü duyar duymaz yardım etmek istediler. Myanmar’daki Türk Konsolosu Şükran’ın üniversiteden arkadaşıydı. Gerekli yazışmalar çarçabuk tamamlandı ve Arti ilk kez uçağa bindi. On iki saati aşan yolculuk sona erdiğinde yeni evindeydi artık. Güleryüzlü insanlardı Şükran’la Metin. Ona yaklaşımları son derece kibardı. Arti başta biraz ürkekti, ama çekingenliğini çabuk attı üzerinden. Evde ona, yalnızca ona ait bir oda vardı. Şirin döşenmişti. Myanmar’dayken, altı kardeşi, anne ve babası ile tek bir mekânı paylaşıyorlardı. Üstelik açık kapıdan sık sık kedi, köpek ve tavuk girerdi evlerine. Şükran’la Metin’in de bir kedileri vardı, Kâmil. Kâmil ailenin bir ferdi sayılıyordu. Arti hayvanları severdi, ama yine de bu biraz garipti. Arti’nin kardeşlerinden başka evlatlık verilenler de olmuştu. Arkadaşları da dört bir yana dağılmıştı Arakan’da patlak veren kriz yüzünden. Duyduğuna göre bazı çocuklar gittikleri yerde adını değiştirip, sıfırdan başlıyordu hayata. Kimi kendi isteğiyle kimi mecbur bırakıldığı için. Arti, ismini tümden değiştirmek zorunda değildi ama uygun görürse üvey ailesi, Zeynep’i de eklemek istiyordu nüfus cüzdanına. Neden olmasındı, Zeynep Arti Koşarca.
Metin, Türkçe öğretmeniydi. Şükran ise tercüman, evden çalışıyor, edebi çeviriler yapıyordu. Arti’yi hızlandırılmış Türkçe kursuna tabii tuttular. Arti de lisana yatkındı, sünger gibi emiyordu verilen bilgileri. Çalıştığı kolejden getirdiği örnek testlerle denklik sınavı yaptı Metin ve kızın yaşıtlarından sadece iki dönem geride olduğu anlaşıldı. Evlerine yakın bir okula yazdırdılar Arti’yi. Kâğıt üstünde her şey yolundaydı, ama evdeki hesap çarşıya uymadı. Okuldaki

çocuklar soyadıyla dalga geçtiler. Burunlarını tutup yüzlerini ekşittiler. Arti, kokarca diye bir hayvan olduğundan habersizdi, ırkçılık olarak algıladı bu tutumlarını. Bir süre bu alaylara dayandıysa da bir gün eve ağlamaklı geldi. Olanları anlatınca Metin soluğu müdürün odasında aldı.
"Bu kızcağız, sevdiklerini arkada bırakarak binlerce kilometre mesafeden tanımadığı bir kültüre geldi, böyle mi göstereceksiniz Türk misafirperverliğini?
"Bizzat şahit olmadım, ama bana aktarıldığı kadarıyla ortada büyütülecek bir mesele yok Metin Bey. Sonuçta bunlar çocuk, şaka yapmışlar akılları sıra."
"Bir eğitimci olarak daha duyarlı davranacağınızı umarak yanılmışım, boşuna vakit harcamayalım öyleyse, nakil işlemlerini başlatın lütfen, Arti'yi alıyoruz."
Eşinin aşırı tepki verdiğini düşündüyse de itiraz etmedi Şükran. Çocuk, Metin'in benzer eziyetlere maruz kaldığını tahmin edebiliyordu. Arti de aynı sıkıntıyı çeksin istemiyordu besbelli. Yalnız ortada bir sorun vardı; elleri bol değildi, normal şartlar altında özel okula güçleri yetmezdi. Metin'in güvendiği bir dağ olmasını diledi. Gerçekten de Metin'in patronu son derece olumlu yaklaşmıştı konuya. Personel indirimine ilaveten taksit kolaylığı sağlandı ve Arti rüyasında göremeyeceği imkânlara kavuştu. Metin'in iş yeri artık Arti'nin okul binasıydı ve oldukça imrenilesi bir ortamdı. Yabancı diller merkezi, bilim laboratuvarları, dijital kütüphane, gösteri salonu ve pastanın kreması olarak da yüzme havuzu. Arti zeki bir kızdı ve daha önemlisi azimliydi. Minnettarlığını göstermek için en iyi notları getirmeyi amaçladı ve bu uğurda canını dişine taktı. Odasına kapanıyor ve saatlerce ödev yapıyordu. Mutfaktan yükselen kışkırtıcı kurabiye ve poğaça kokularına yenik düşse de, kısa bir molanın ardından derslerine dönüyordu.
"Zeyneeep, yemek hazır."
"Geliyorum Şükran."
"Anne demesini istemedin mi hâlâ?"
"Sana da Metin diyor, bozuluyor musun?"
"Benim için dert değil, ama seni ne kadar mutlu edeceğini biliyorum o dört harflik kelimenin."
"Doğru, ama 'anne' sadece bir kelime ve altını doldurmadıktan sonra kıymeti yok. Zeynep son derece ilgili ve dikkatli bir çocuk. Hepsinden önemlisi elindekiyle mutlu olmayı biliyor. Bana da öğretiyor hatta, bu benim için kâfi."
"Geldiiim, ne yiyoruz?"
"Kabak dolması, muhtemelen daha önce yememişsindir. Şükran çok güzel yapar, ben de çok severim."
"Harika, hayvan gibi acıktım!"
"Dur bakalım, o sözü nerden duydun?"
"Seyrettiğim bir filmden, yanlış mı söyledim?"
"Yanlış değil, ama kaba bir söz. Arkadaşlarınlayken sorun olmayabilir ama büyüklerin yanında yakışık almaz."
"Özür dilerim."
"Dur dur, sakın üzüleyim deme, sana güzel bir haberimiz var."
"Bir sorumuz var, demek belki daha doğru olur Metincim, baskı hissetmesin kız üzerinde."
"Kaçırılmaz bir fırsat; gelecek seneden geçerli olmak üzere burs sınavı açılıyor.

Farklı derslerden sorular var, başarı durumuna göre indirim kazanacaksın. Denemek istersin değil mi?"

Yüzde elli burs kazanması bir tek Arti'ye sürpriz olmadı. Kendine güveni tamdı, ülkesindeyken de hep yıldız bir öğrenciydi. Bu parlak çocuğun talihsizliği ne Müslüman bir kız olmak ne de vahşi bir coğrafyada doğmaktı, onun belalısı kalbinde ritim bozukluğuna yol açan alerjik bir reaksiyon, metabolik bir uyumsuzluktu. Tanınmış uzmanlara gittiler, maliyetine bakmaksızın ilaçlar getirttiler, en son tedavileri denediler, ama Arti'nin kaderini değiştiremediler. Vücudu alışık olmadığı iklime, yemeklere, toza, mikroplara, kısaca Türkiye'ye tepki veriyor ve zararlı bulduğu şeylerden kendini korumak adına sistemi kapatıyordu. Arti, ya sık sık senkop denen bayılmalara katlanacak ya da Myanmar'a geri dönecekti. Bilinen etkili bir tedavi yoktu ve senkopun meydana geleceği yere bağlı olarak tehlikeli sonuçları olabilirdi. Kask takarak ve özel koruyucu giysiler içinde gezmek Arti'nin ruh sağlığı açısından kabul edilemez bir seçenekti. Ten rengi ve aksanı sebebiyle zaten asla yabancı olmaktan kurtulamayacaktı. Ve ne yazık ki sevginin evrenselliğini bilmeyenlerin, sayısı rahatsızlık verecek kadar çoktu. Topluma entegre olmasını engelleyecek hiçbir şeye tahammülü yoktu Arti'nin.

Şükran ve Metin göz yaşları içinde en doğrusunun, Arti'yi biyolojik ailesine geri göndermek olduğuna karar verdiler. Tek tesellileri Myanmar'da barışın yeniden hâkim olmasıydı. Ne kadar süreceğini bilmeseler de kızları için en iyisini umut ederek ve daima iletişimde kalacaklarına söz vererek ayrıldılar birbirlerinden. Arti geldiğinin aksine eli kolu dolu döndü; iki bavul hediye ile gitti ülkesine. Kitaplar, ayakkabılar, makyaj malzemeleri, peluş hayvanlar, fotoğraf makinesi ve de üstünde kendi resmi olan ay yıldızlı bir kimlik kartı; Zeynep Arti Koşarca. Onu tanıma ayrıcalığına erişen çocuklar için, birliktelikleri isyan ettirecek kadar kısa sürmüştü. Aklı başında yetişkinler açısından ise, onun ışığını takdir edebilmeleri için yeterliydi bu zaman.

Cevher yerin altında, kendini fark ettirmeden yıllarca yatar. Onu bulan bile, tozun toprağın altında kıymetini anlamaz ilk görüşte. Arti bir cevher ve usta eller tarafından işlenmeye ihtiyaç duyuyor. Ona yardım edebilecek eller meşguldü, ya silah taşıyorlardı ya ceset. Bir süre daha meşgul olacaklar, şaşırmamak gerek. Ama ilkel ve hatta cahil de olsalar, aptal değiller. Eninde sonunda açılacak gözleri ve Arti'yi, Ayşe'yi, Angela'yi ve binlerce cevheri korumayı akıl edecekler. Önce belki kazma, kürek tutacak o eller, ama sıra defter kaleme de gelecek mutlaka. Dünya eninde sonunda çocuklar icin daha güzel bir yer olacak. Zeynepler, Jimler, Kavindular, Aunglar el ele kardeşçe oynasınlar diye.

BİR NAKAVT HİKÂYESİ

Kaan Kara

Mahalle maçından hemen sonra, yorgun argın, koltuğumun altında meşin yuvarlak, cebimdeyse mağlubiyetin teriyle ıslanmış mektupla Meliha Abla'nın oturduğu apartmanın kapısından içeri girdim. Kapının önünde biraz soluklanayım diye beklerken içeriden gelen sese kulak kabarttım.

"Aysel Abla, saçlarım nasıl olmuş, güzel görünüyor mu? Kabarmamış değil mi?"

"Kız zaten sevişmeye gidiyorsun, illaki dağılacak saçın başın."

"Aman be abla, deme öyle, sana da bir şey anlatılmıyor."

Yuh! Dedim. Bismillah çektim. Ulan bizim Meliha Abla ne işler karıştırıyor? Kimle, ne sevişmesi? Meliha Abla'nın çırılçıplak görüntüsünü zihnimde canlandırdım bir anda. Bu düşünce de nereden çıktı şimdi derken Cemal Abi'yi hatırladım. Aklımın çivisine takılan o edepsiz tabloyu indirdim hemen.

Sapıklığın sırası değil, kendine gel Orhan. Şimdi ne yapacaktım, onu düşündüm. Cemal Abi bir duysa öldürür bu kadını. Sadece onu öldürmekle kalmaz mahalleyi de yakar, esnafı da döver, bizi de sürgün eder, "Yengenize bir sahip çıkamadınız!" diyerek kökümüzü ateşe verir vallahi. Belki sadece bana kızmaz. Çok sever beni. Annem olmadığı içindi, biliyordum. Annesiz bir çocuksanız sizi sahiplenen bir mahalle dolusu insan bulunur. Ama onca insanın sevgisi de, şefkati de, korumacılığı da annesizliğin yarattığı yokluk çukurunu bir avuç bile olsun dolduramaz.

İçimdeki derin kuşku kocaman bir yumruk olup kapıyı çaldı. Elimdeki mektubu gören Meliha Abla her zamanki gibi sevindi. Hemen bir terlik çıkarıp önüme koyarak içeri davet etti beni. Eğilirken askılı tişörtünden görünen göğüs dekoltesine baktım çaktırmadan. İri göğüslerinin arasındaki boşluk kapı aralığından görünen cennet manzarası gibiydi. Manzaranın büyüsüne kapılmamalıydım. Ortada Cemal Abi'ye yapılmış bir ihanet vardı neticede. İçeri girmeyi reddettim bu kez. "İşim var," dedim, yüzüme yer etmiş asabi tavırla. "Dur o zaman, bir bardak buz gibi kola vereyim, iç de öyle git ablacığım," dedi. Bu durum rüşvete girerdi ve ben de bu yolsuzluğa alet olacak değildim. Artık araya mesafe koymalıydım. "Sağ ol abla, kola içmiyorum artık, bir gazetede okudum, selülit yapıyormuş kola," dedim çatık kaşlarımla desteklediğim tok bir sesle. Başını kaldırarak kocaman bir kahkaha attı. Konu selülit olunca gayriihtiyari Meliha Abla'nın kısacık şortunun muhafaza etmeye çalıştığı bacaklarına kaydı gözüm. Sütlaç gibi bembeyaz teni insanın yüreğini ağzına getiriyordu. Dolgun kalçaları uzun süre bakıldığı zaman nefes darlığına sebep olup kalp ritmini bozabiliyordu. Derin derin soluyarak vücudumda gezinen çarpıntıyı kontrol altına almaya çalıştım. Bu kadın adamı kalpten öldürür, Cemal Abi yine iyi dayanıyor, diye düşündüm. "Selülit ha, ilahi Orhan," dedi kahkahalarının arasından. El sallayıp hızla indim merdivenlerden. Kalbim sıkışıyordu. Nasıl anlatacaktım Cemal Abi'ye bu durumu? Konuyu nasıl açıp ne hikmetle dile getirecektim bu nankörlüğü? Yapılır mıydı lan bu Cemal Abi gibi bir adama! Yediden yetmişe, beşikten mezara herkesin sevdiği bir adamdı Cemal Abi. Mahallemizin kas kütlesiydi. Gençlerin gözle görüp elle tutabildiği tek idoldü o. Nerede, kimin başı sıkışsa, kim ev taşısa iri cüssesiyle ilk o koşardı yardıma. Diğer mahallelerden biri köpeğimizi çalmışsa ya da sokakta oynadığımız oyunlarda bir hile yapılmışsa şikâyette bulunacağımız en üst merci Cemal Abi'ydi. Yaşça büyük birinden azar işitip dayak yemişsek intikamımızı fazlasıyla alacak tek kahramanımızdı o. Amatör boksördü aynı zamanda. Onu ilerleyen yıllarda ağırsiklet boks müsabakalarında televizyonda göreceğimizden de emindik. Onun muhteşem boks anılarını, nakavt hikâyelerini, bizden büyük olan çocuklardan yediğimiz dayakların intikamını nasıl aldığını heyecanla dinlerdik. Sayemizde çok antrenman maçı yapmıştır. Bazı zamanlarda karakolun nezaretinde bizim yüzümüzden sabahladığı da olmuştur. Mahallede sütçüsünden ma-

navına, dilencisinden muhtarına, sokak köpeklerinden göçmen kuşlarına kadar, Meliha Abla'yla olan aşkını herkes bilirdi. Gerçi mahallede herkes hayrandı Meliha Abla'ya ama Cemal Abi'nin gazabından ve kaslarından korktukları için kimse bu hayranlığı ne belli eder ne de dile getirirdi. Herkes için platonik bir aşkın eşsiz Tanrıçası olmaktan öteye geçemezdi Meliha Abla. Uzun zamandır ne zaman evleneceklerini herkes merak içinde bekliyordu ama mahalleli tüm iyi niyeti ve cesaretine rağmen Cemal Abi'den pek de umutlu değildi. Bazılarına göre sorumsuz bir çam yarması, iflah olmaz bir kumarbaz; bazılarına göreyse uslanmaz bir serseriydi... Bizim içinse yüceliği hiç değişmeyen yıkılmaz, heybetli bir kaleyi ifade ediyordu Cemal Abi.

Sokaklarda aramaya koyuldum Cemal Abi'yi. Muhtemelen kahvehanede takılıyordu ya da Yaşar Abi'nin tekel bayisinde demleniyordu. Kahvehanenin önünde arabasını görünce daldım içeri. Etrafına kümelenmiş yaklaşık on kişinin arasında tavla oynuyordu.

"Abi, hemen konuşmamız lazım seninle." Ne diyeceğimi az çok zihnimde tasarlamıştım. Böyle bir durumun her erkeğin başına gelebileceğini, zaten kadınlara güven olmayacağını, kaybedenin kendisi olmadığını, Meliha denen sürtüğün er ya da geç zaten Allah'ından bulacağını, zamanın her şeyin ilacı olacağını, bu nankörlüğün de unutulacağını, o kadının meğerse hakikatli bir orospu olduğunu, zaten sizin ailenize layık olmadığını, kalçalarının normal standartlardan daha büyük olduğunu ve doğumdan sonra vücudunun dağı-

lacağını, iri memelerinin zamanla yer çekimine karşı koyamayacağını sakin sakin anlatacaktım.

"Ne oldu Orhan, hayırdır?" dedi, yüzünde endişeyle. Kolumdan tuttu, kapının önüne çıktık. Saçlar özenle taranmış, ayakkabılar cilalı, sinekkaydı tıraş ve keskin parfüm kokusu ortada özel bir durumun olduğunu kanıtlıyordu. Nereden çıkmıştı şimdi bu fiyakalı vaziyet. Kırmızı Kartal bile yıkanmıştı. "Ne oldu oğlum söylesene?" Ses tonundan ne kadar gergin olduğunu anlamıştım. Yanlış zamanda meseleyi deşmiştim anlaşılan.

"Hayırdır abi, bu ne şıklık böyle, evleniyorsun da haberimiz mi yok yoksa?" dedim, ucuz bir gülümsemeyle.

"Yok Orhan'ım, Meliha Abla'nla birkaç günlüğüne tatile gidiyoruz," dedi. "Mektubu da dün vermemişsin, ne konuşmuştuk seninle, mektuplar rötar yapmadan anında yengene ulaşacaktı hani?"

"Haklısın abi, sevkiyatta bazı aksaklıklar oldu dün. Bu defalık affola, telafi ederim," dedim. Mektubu bir gün geciktirmiştim ve dahası Meliha yengemizin günahını almıştım. Cemal Abi'yle buluşacakmış meğerse. İçimin karları eridi birden. Üstümden beygir ölüsü gibi bir yük indi. Her şey yoluna girmişti.

"Ee aslanım, sen ne diyecektin? Ne bu telaş?" Meseleyi hemen kıvırmalıydım.

"Ya abi, şu Emekli Albay Mehmet yok mu, topumuz yine onun bahçesine gitti, bastık ziline, selam durduk, tam kadro içtima verdik, rica ettik, 'Komutanım topumuzu alabilir miyiz?' diye. Adam indi, topu kesip önümüze attı. Götünün kılı kadayıf teli gibi olmuş, hâlâ bizimle uğraşıyor. Türk futbolunun geleceğiyle oynuyor. Altyapıya indirilmiş bir darbe resmen bu adam. Kıbrıs çıkarmasında görev yaptı diye kendini bir şey sanıyor. Yani, yeni bir top almamız için sponsora ihtiyacımız var ağabeycim, anlarsın ya." Derin bir nefes aldım, uydurduğum seri yalanlara ben bile şaşırmıştım. Elini cebine atıp bir onluk ateşledi.

"O bunak herife de tatil dönüşü gününü gösteririm, merak etme Orhan'ım," dedi.

"Hiç gerek yok be abi, zaten birkaç seneye nalları diker. Vurursun elinde kalır, emekli de olsa devletin adamı neticede, bela alma başına, bu defalık unutalım," dedim, işi tatlıya bağlayıp yola düştüm.

Birkaç gün sonra ayrı ayrı döndüler. Cemal Abi'nin tüm kirli çamaşırları ortaya dökülmüş, başka bir hatuna abayı yaktığı Meliha Abla tarafından kanıtlarla ortaya çıkmış. Her aşk gibi bu aşk da dizginlenmiş, nalları sağa sola saçılmıştı. Hemen soluğu Cemal Abi'nin yanında aldım. Kafayı çekip uzun uzun düşünmesi gerektiğini söyledi ve benim de yanında bulunmamı istedi. 98 model Kartal'ını nehrin kenarına park etti, teypten "Ayrılamıyoruz Meliha'yla" şarkısını son ses açtı, arka koltuktaki biraları aldı ve nehrin kenarına oturduk. O gece çok içti Cemal Abi. Yollar kadar yorgun, mezarlık kadar ürkütücüydü. Solgun yüzünde göz değil de bir çift taş vardı sanki. Sesi boğuk, dudakları titrek, hem şarkının nakaratına eşlik ediyor, hem ağlıyor hem de ondan duymaya hiç de alışık olmadığım şeyler söylüyordu. İnsanı yılların değil de acıların büyüttüğünü, güzel gülen kadınların ne kadar acımasız olduğunu, dünyayı aslında şairlerin yönetmesi

gerektiğini, Mike Tyson'ın gerçek bir şampiyon olduğunu ama Muhammed Ali'ninki gibi bir ruhu olmadığını, telefon denen aletin her şeyi bok ettiğini, mesajları silmeyi nasıl unuttuğunu sızlanarak anlatıyor, bir yandan da birasını yudumluyordu. Konuşmuyor, can çekişiyordu sanki. Şarkı bitince sarhoş adımlarla yerinden kalkıp şarkıyı başa alıyor, sigara üstüne sigara yakıyordu. Acı çeken için konuşmak bir boka yaramıyordu ama susmayı da bir türlü beceremiyordu insan. Onu bu hâlde hüngür hüngür ağlarken görmek içimi parçaladı. Söyleyecek bir şey bulamayınca elimi omzuna attım, yerden birkaç taş alıp nehre attım. Kafamı kaldırıp yıldızlara baktım. Bira şişesinin üstündeki kâğıdı çıkardım. Ayakkabımın ipini söküp tekrar bağladım. Şarkı bitince kalkıp başa aldım. Cemal Abi hâlâ ağlıyordu.

Cemal Abi'den Meliha Abla'ya defalarca mektup götürdüm ama hiçbirini okumadı. "Şeytan görsün yüzünü, benden uzak, cehenneme yakın olsun," dedi. Daha pek çok hakarette bulundu ama sesimi çıkarmadım. Savunulacak bir yanı yoktu çünkü Cemal Abi'nin. Meliha Abla gibi esaslı bir hatunu aldatmak için insan ya aptal olmalıydı ya da Meliha Abla'dan daha iyisini bulmalıydı. Günlerim ikisinin arasında mekik dokumakla, mektup taşımakla ve arayı bulmakla geçiyordu ama hiç umut yoktu. Meliha Abla'nın kararı kesindi. Utancından ve yaptığı eşeklikten Meliha Abla'nın kapısına dikilmeye yüzü yoktu Cemal Abi'nin. İlk rauntta nakavt olmuş; hatta ringde terk edilmiş bir boksör gibi çaresizdi Cemal Abi. Bazen bir mahalle dolusu adam dövsersin de gider bir kadının inadına yenilirsin.

Ertesi gün akşama doğru başta ben olmak üzere mahalleden birkaç genci toplayarak arabasına doluşturdu Cemal Abi. Ormanlık alana geldiğimizde iri taşlardan toplamamız gerektiğini söyledi. Gırtlağına kadar içki doluydu. Nedenini sorduğumuzdaysa hiçbir cevap alamadık. Taş ocaklarında çalışan esirler gibi yorgun düşmüştük ki özgürlüğümüze kavuştuğumuzu ifade eden cümle Cemal Abi'nin dudaklarından döküldü: "Bu kadarı yeterli." Tekrar arabaya doluştuk ve soluğu bir bidon benzin almak için benzincide aldık. Sonraki durağımız Meliha Abla'nın oturduğu binanın önündeki boş araziydi. Taşları tekrar indirmeye başladık. Yorgunluktan bayılacaktık ama Cemal Abi'nin isteğini yerine getirmemiz gerekiyordu. O taşlarla kocaman "AFFET MELİHA" yazdık. Arkamızdaki tepeden bakınca harika görünüyordu. Meliha Abla'nın balkonundan çok daha iyi görüneceğinden emindik. Benzini taşların üzerine döktük. "Bidonda biraz benzin kalsın, affetmezse kendimi yakacağım," dedi Cemal Abi, gayet ciddi bir sesle. Arabanın teybinden "Ayrılamıyoruz Meliha'yla" şarkısını son ses açtı, arka balkondan bakmasını söylemem için beni Meliha Abla'nın evine gönderdi. Heyecanla çıktım merdivenleri. Soluk soluğa Meliha Abla'nın ziline bastım ama açan yoktu. Tekrar tekrar bastım, yine açılmadı kapı. Ümitsizlik en çok da beklerken hissedilir. Koşarken, ağlarken, merdiven çıkarken ya da ıssız sokaklarda yürürken bile yeteri kadar hissedilmez bu illet. Ama şu beklemek denen şey

yok mu, çaresizlikten kıvranan insanın ruhunu ipe dizer. Aklıma Aysel Abla geldi. Ona gitmiştir muhakkak, diye düşünüp bir kat aşağıya indim hızla. Kapıya çıkan Aysel Abla'ya Meliha Abla'yı sordum tek solukta. Evde olmadığını ve halasını ziyarete gittiğini, birkaç gün dönmeyeceğini söyledi. Hay ağzına sıçayım böyle işin! Lanet okuyarak, favori küfürlerimi sıralayarak inerken merdiven boşluğunun penceresinden ışıl ışıl yanan "AFFET MELİHA" yazısına baktım. Dünyanın sekizinci harikası olabilirdi bu tablo. Ardından Cemal Abi'ye baktım. Üç kat yukarıdan bile belli oluyordu çaresizliği. Aşağıya inip durumu anlattım. Bilmediğim küfürler savurdu şanssızlığına. Küfürlerden bazılarını literatürüme ekledim. Öfkeden nevri dönen Cemal Abi, bidonu alıp benzini üstüne dökmeye başladı. Çakmağı çıkarmak için elini cebine attığı an hepimiz Cemal Abi'nin üzerine çullandık. Altı kişi de olsak onu zaptetmek hiç de kolay değildi. Bir yandan onu sakinleştirmeye çalışıyor bir yandan da iri cüssesini alev alev yanan taşlardan uzak tutmaya çalışıyorduk. Derken ekip arabasıyla polisler geldi. Kesin Emekli Albay Mehmet ihbarda bulunmuştu. Yaşlılar böyledir, daima şikâyet edecek bir şeyler bulurlar. Ama bu kez işimize gelmişti. Durumu polislere anlatmaya çalıştıysak da dosyası epey kabarık olan Cemal Abi'yi apar topar alıp götürdüler. Biz de ateşi söndürür söndürmez karakolun yolunu tuttuk.
Bir gece nezarette yattıktan sonra aramıza döndü Cemal Abi. Son bir mektup bıraktı bana Meliha Abla'ya götürmem için. "Ben bu gece gidiyorum Orhan'ım. Bu kadın beni affetmeyecek. Burada durmam bana çok acı veriyor. Olur da beni affedeceğini hissedersen hemen bana haber ver, aynı gün gelirim. İstanbul'a gidip profesyonel boksörlük yapacağım. Gidince belki her şey yoluna girer, bir yıl dişimi sıkarsam çok para kazanırım, Kartal'ı satıp fiyakalı bir Mercedes alırım. Sonra gelip Meliha Abla'nla düğünümüzü yaparız, geçen bu sürede belki de öfkesi diner, özler beni. Bir kadın, bir adamı tahminen ne kadar sürede özler ki?" Sorusunu bana mı kendine mi sordu bilmiyorum. "Meliha Abla'n sana emanet," dedikten sonra bana sarılıp gitti. Olduğum yerde çakılı kalmıştım. Gözlerim dolmuştu. Belki de blöf yapıyordur diye düşünüp kendimi kandırmaya çalıştım. Neticede insan inanmak istediğine inanır, kendini kandırmanın ilk kuralı budur.
Zaman her şeyin üstünü örter. En koyu karanlık ya da en heybetli gölge bile zaman denilen, pek çok anlamı olmasına rağmen hiçbir şey ifade etmeyen o kavram tarafından sindirilir. Doğal bir narkoz, benzeri olmayan bir ağrıkesicidir zaman. Hem zorunlu bir dost hem de varlığını acımasızca belli edip hangi köşeden çıkacağı kestirilemeyen gözü dönmüş bir düşmandır. Her insanın ruhuna sinmiş, kimileri tarafından hayırlara vesile olmuş, kimileri tarafındansa hayırsız ilan edilmiştir adına zaman denilen bu muğlak kavram. Biz de zamana sığınıp ona teslim ettik mahallenin gündelik koşturmacasını. Sadece mahalleyi değil kendimizi de mecburen kaptırdık bu illete. Maç sayısıyla önde olup rakibin canına okumuşken birden ne olduğunu bilmeden son rauntta na-

kavt olmuştuk Cemal Abi'nin şehri terk etmesi üzerine. Sanki herkes yarım, her çocuk yetim kalmıştı. Anlam veremediğimiz kocaman bir boşluk oluşturdu o heybetli cüssenin mahallemizi terk etmesi. Esnaflar daha uyuşuk, yokuşlar daha dik, sokak köpekleri daha açtı sanki artık. Hiçbir şeyin tadı tuzu, heyecanı kalmamıştı. Yüzümüzü yalayan rüzgâr gibi hissediliyordu bu yoksunluk. Mike Tyson'ın ringlere veda etmesi bile bu kadar büyük bir burukluk yaratmamıştı. Kısacası her şeyin yavaş yavaş anlamını yitirdiği bir zaman diliminin girdabına girmişti mahalle. Meğer koskoca mahalleden daha heybetli ve daha fazla anlam ifade ediyormuş Cemal Abi. Yokluğuyla pek çok şey anlatmıştı bizlere. En çok da bana...

Ara sıra Meliha Abla'ya gidip bir ihtiyacı olup olmadığını soruyordum. Oturup uzun uzun sohbet ediyorduk. Cemal Abi'den bir haber gelip gelmediğini soruyordum ama bu konuyu hemen kapatıyordu. Unutmuş gibi görünüyordu onu ya da çok güzel unutmuş taklidi yapıyordu. Terk edilmiş insanı geçen zaman değil de hatıralar öldürürdü, farkına varmıştım bunun. Mahallede birkaç kişiden Cemal Abi'nin haberi gelmişti kulağımıza. Profesyonel boksör olmuş, çok başarılıymış, iyi para kazanıyormuş ve rakiplerine hiç acımıyormuş. Cemal Abi'yi görürüm umuduyla neredeyse her gün kurcalıyordum televizyon kanallarını ama boşunaydı. Kanallar yayınlamıyordu anlaşılan Cemal Abi'nin boks müsabakalarını. Zaten televizyon denen saçmalık kutusunda işe yarar hiçbir şey yayınlanmıyordu.

Bir yılı geçmişti Cemal Abi gideli. Pek çok kişi onun yolunu gözlüyordu. En çok da ben... Onun gelişini hayal ediyordum. Sokak lambalarının aydınlığı altında iri bir gölge olarak gelecekti bir gece vakti ya da günün en sıcak saatinde fiyakalı bir Mercedes'le kornaya uzun uzun basarak... Sarhoş cüssesiyle yalpalayarak gelecekti. Ellerinde boks eldivenleri, açılmış kaşıyla, morarmış gözüyle, belinde altın kemeriyle gelecekti. Rocky filminin melodisini ıslık çalarak gerçek bir şampiyon olarak gelecekti...

Bir öğlen vakti geldi Cemal Abi. Son model bir jeep ve sosyete görünümlü meymenetsiz karısıyla... Ne diyeceğimizi bilemedik. Başka biriyle evlendiğini görünce içimdeki özlem yerini nefrete bıraktı. Gelip bana sarıldı ama kollarım o iri cüsseyi sarmak istemedi bu kez. Boyumdan büyük bir hayretle ve ruhuma batan hayal kırıklığıyla uzunca baktım gözlerinin içine. Koşarak uzaklaştım ve soluğu Meliha Abla'nın yanında aldım. Ona sarıldım uzun uzun. Mis gibi kokuyordu. Tutamadım kendimi ve ağlamaya başladım. Meliha Abla'ya acı haberi verdim. Oturduğu yerde heykele döndü kadıncağız. O da ağlamaya başladı. Çok ağladı. Unutmamış demek ki Cemal Abi'yi. Hâlâ seviyormuş onu. Gözyaşları aşk için en iyi kanıttır her zaman. Ağlayan, genç, güzel bir kadın görürseniz oturun ve ona âşık olmak için çabalayın. Size acıdığı için ya da kendi vicdanını rahatlatmak için ağlayan, hakikatli sevgiyle gelip geçici hevesi ayırt edemeyen nankör kadınlardan bahsetmiyorum. Burada gerçekten seven kadınlardan, kocaman kalbi olan

kadınlardan bahsediyorum. Onlar kendilerini her koşulda belli eder. Onları fark etmek gerek.

Onu sakinleştirmek için elimden geleni yaptım. Önce o yumuşacık ellerinden tuttum. Gözyaşlarını sildim. Elimi omzuna koydum. Göz ucuyla göğüs dekoltesine baktım. Sakinleşsin diye su içirip eline kolonya döktüm. Her geçen dakika âşık oluyordum sanki ona. Sevdiğine sadık bir erkek gibi tüm şefkatimle yaklaştım ona. Cemal Abi'nin hakikatli bir orospu çocuğu olduğunu, onu yanlış tanıdığımızı ve gözümüzde çok fazla büyüttüğümüzü söyledim. Bu nankörlüğün zamanla unutulacağını, mahallelinin dediği gibi Cemal'in iflah olmaz bir serseri olduğunu söyledim, gözlerinin içine bakarak. Kariyerinin uzun sürmeyeceğini, er ya da geç Allah'ından da bulacağını, yaptığının yanına kalmayacağını anlattım. Parayı görünce gerçek kişiliğinin ortaya çıktığını ve o gösterişli hayatının yakın zamanda mum gibi eriyip yok olacağını, böyle bir adamın zaten ona layık biri olmadığını ikna edici bir dille anlatmaya çalıştım. Sanki ben konuştukça yüzünde güller açıyor, bana daha sıcak bakıyordu. Onu az da olsa mutlu etmek içimi ısıttı. Kalkıp bir çay demledi. Oturup içtik. Beni çok sevdiğini ve asla değişmemem gerektiğini, Cemal denen şerefsiz gibi karakter yoksunu bir adam olmamam gerektiğini söyledi. "İnsan ne olursa olsun sevdiğine her zaman her koşulda destek olmalı ve sevgisini asla yitirmemeli Orhancığım," dedi, yumuşacık sesiyle. Ben de tıpkı Meliha'mın istediği gibi bir erkek olacaktım. Aşkımız yaş farkının da üstünden gelecekti. Ona şiirler yazıp her zaman güldürecektim onu. Ama şimdilik onun haberi yoktu aşkımızdan. Cemal denen çam yarması geldi aklıma. "Siktirsin şerefsiz!" diyerek aklımda nakavt ettim onu. Meliha'mın keyfi yerine gelince kalktım. Kapıya kadar yolcu etti beni. "İyi ki varsın Orhan," deyip sıkıca sarıldı boynuma. Heyecandan kalbim yerinden çıkacaktı sanki. Hafifce dönüp boynundan koklayarak öptüm. Göz atıp "Görüşürüz Meliha," dedim. Gülümseyerek anlamlı anlamlı baktı. Merdivenleri kanatlanmış kalbimle uçarak indim. Kendimi şimdiden birkaç yaş büyümüş hissettim.

SENİNKİ GİBİ

İlay Bilgili

Ürkekti. Desenli plastik masa örtüsünün üzerinde duran boş çay bardağına baktı, ayağa kalktı. Gözünü, ağzında zeytini yuvarlayan İsmail'in dudaklarına, yanaklarında bir büyüyüp bir küçülen yumrulara dikti. Tam sırasıydı ama yine de İsmail'in bağırmasından korktu. İçinde de tutamıyordu vakit yaklaştıkça.
"İsmail."
"Hı?"
"Çay mı vereyim, kahve mi?"
İsmail ses etmedi. Serpil gidip çay getirdi. İsmail bir kesme şekerin ortasına üfledi. Şekeri ikiye böldü, keyif çayına attıktan sonra balkona sigara içmeye gitti. Serpil, iki kişilik sofrayı toplamaya başladı. Dar koridorda birkaç kez gitti geldi. Elindeki bezle masayı silerken gözü sesi kısık televizyonda buz pateni yapan çifte takıldı. İleri geri kayıyor, akıp gidiyorlardı buzun üzerinde. Bir elinde bez, diğer elinde ekmek kırıntıları, adamla kadına dalıp gitti. Adam, Serpil nasıl olduğunu anlamadan kadının arkasında beliriyor, belini kavrıyor, kadını havada döndürdükten sonra geri yakalıyordu. Kadın adama kendini teslim etmiş gibi hiç bakmıyor, yüzündeki o kararlı ifadeyi hiç bozmuyordu. Serpil'in gözbebekleri onlarla be-

raber bir sağa bir sola kayıyordu. Adam kadını omzunda, boynunun etrafında çevirdikçe Serpil'den cılız bir "Ay," sesi çıkıyor, yine de gerçek olduğuna inanmakta zorlandığı bu görüntüden gözlerini ayırmıyordu. Akşam yatakta bir daha mı desem? Pembe geceliği giysem, saçlarımı omuzlarıma bıraksam. İsmail, desem. Burada daha iyiyiz, hem ben de çalışırım. Adam, kollarını önünde kavuşturmuş kaskatı duran kadını kollarıyla havaya kaldırmış hem buzun üzerinden kayıyor hem de kadını elleriyle çeviriyordu. Serpil, İsmail çıkmadan laf açmanın yollarını düşünüyordu. Berberlik işi bitmez, ölmez. Herkesin saçı uzar İsmail. Büyük şehir burası.

"Serpil," diye seslendi İsmail balkondan. Telaşla masanın geri kalanını da silip "Geliyorum," dedi Serpil. Bezi mutfağa bıraktı, balkona koştu. Gülümseyerek, "Efendim," dedi.

"Bir çay daha ver bana." Serpil'e dönmedi. Balkonun gördüğü iki ağacı izliyordu İsmail. Serpil, çayı getirip İsmail'in önündeki masaya koyarken kocasının kokusu içine dağıldı. Severdi bu kokuyu. Berber dükkânı gibi kokardı İsmail. Pudra ve kolonya karışımı, tanıdık bir koku. İsmail yıkansa bile bu koku boynundan, yüzünden gitmezdi İsmail'in. Serpil, doğrulup İsmail'in tepesinde dikildi. O da ağaçları izlemeye başladı. Çayını bir dikişte yarılayan İsmail, "Şu çürüyen ağaç canımı sıkıyor," dedi. Sağdaki ceviz ağacı iyice çürümüştü bir ayda. Serpil ses etmedi. "Manzarayı kapatıyor diye zehirlediler bu ağacı, biliyorum ben," dedi sinirle. Çayın kalan yarısını da bir dikişte bitirdi.

"Dükkâna gidiyorum ben," dedi. "Ancak hallederim işleri. Birkaç hafta sürecek. Eylül gibi taşınırız artık memlekete." Serpil konuyu açacak bir vakit, bir ara bulamadı, İsmail'i yolcu etmedi. Balkondan, dükkâna doğru yürüyen İsmail'in küçülerek kaybolan vücudunu izledi bir yandan.

Sokağın sonundan dönen İsmail, karşıya geçip kahvehanenin karşısındaki berber dükkânına geldiğinde, çırak dükkânı açmış yerleri paspaslıyordu.

"Hoş geldin usta."

Başıyla selamladı çocuğu İsmail.

"Dükkânı sormaya gelen oldu mu İlyas," diye sordu.

"Yok, usta."

"Suyu, elektriği son hafta halledeceğim," dedi İsmail belli belirsiz. Kendisine söyleyip söylemediğini anlamayan İlyas yerleri silmeye devam etti. İsmail, aynaların birinin önündeki jöleyi aldı, sokağı izlerken saçını jöleleyip düzeltti. Ellerini yıkayıp kolonya döktüğü avuçlarını balon yaptığı yanaklarına dokundurdu. Durdu, hemen her gün baktığı aynaya bu kez daha sakin, daha dikkatli baktı. Gözlerinin kenarlarındaki kaz ayaklarını izledi, kıstı bıraktı gözlerini. Kırışıklıklar bir göründü, bir kayboldu. Aynaya daha çok yaklaşıp sigaradan sararmış dişlerini inceledi, göğsünü şişiren derin bir nefes aldı, uzun uzun bıraktı nefesini. Kemerinin üzerinde beliren göbeğine baktı sonra, yan döndü, göbeğini içine çekti, karnı dümdüz oldu. Göbeğini geri saldı, düşmüş omuzlarını düzeltmedi. Aynadaki lekeye hohladı, gömleğinin koluyla temizledi izi. "İlyas," diye seslendi. İlyas oturduğu koltuktan fırladı, "Efendim usta," dedi. İsmail gülümseyerek, "Babam bu dükkânı açtığında ben sekiz yaşındaydım," dedi. Gözlerini aynaların önünde sabırla misafirini bekleyen koltukların delinmiş derilerinden fırla-

yan süngerlerden lavabolara, oradan usturaya, deri kayışa gezdirip İlyas'ın gözlerinin içine baktı.

"O gün bugündür bu dükkân benim evim oldu be İlyas. Bak şu saçlarıma, resmen burada yaşlandım."

"Yok, be ustam, gençsin daha,"

"Hadi koş, kahveden bana bir kahve getir," dedi İsmail. Döner koltuklardan birine gömüldü, kimse ellemese oradan bir daha hiç kalkmayacakmış gibi bıraktı vücudunu. Dükkânın kapalı kapısında büyük harflerle yazılmış kırmızı, Berber, yazısını okuyup durdu içinden; rebreb, rebreb, rebreb...

Kapının açılmasıyla irkildi. İçeri kırk beş, elli yaşlarında bir adam girdi. İyi giyimli, küçücük gözlü, uzun boylu, babayiğit bir adamdı. Hemen ayağa kalkan İsmail, adamın dümdüz karnına baktı. "Buyrun," dedi. "Saç, sakal."

Adam, güneş gözlüğünü çıkarıp, elindekileri aynanın önüne koydu. "Sıcaklar başladı be abi," dedi. "Saç."

"Tabii."

Elinde kahveyle dükkâna giren İlyas, kahveyi kasanın yanına bırakıp müşteriye bir şey içip içmeyeceğini sordu. Adam, su istedi. Bir koşu suyu alıp gelen İlyas, İsmail'in makas takımını hazır edip kenarda dikilmeye başladı. İsmail, müşteriyi koltuğa oturttu, boynuna havluyu sererken kendisinden yaşça büyük olan adamın dinç yüzüne, kırmızı elmacık kemiklerine baktı. Yakışıklı adamdı, sürekli gülümsüyordu.

"Nasıl keselim abi," diye sordu İsmail. Adam, hemen cevap vermedi. Biraz düşündü, saçlarını elleriyle ezberden düzeltti, başını eğdi kendine baktı, çenesini yükseltti bir daha baktı. Sonra İsmail'e dönüp, "Adın ne kardeşim senin," diye sordu sevecen bir sesle.

"İsmail."

"İsmail kardeşim, seninki gibi kes," dedi adam.

İsmail, bir an duraksadı, bir şey diyemedi. Adam, gayet neşeli bir şekilde, "Senin saç kesimin güzelmiş kardeşim," deyip arkasına yaslandı. Aynanın önünde duran gazeteyi alıp okumaya başladı, "Zam üstüne zam arkadaş," deyip sayfayı çevirdi.

İsmail, deri kılıfının içindeki kesme makasını eline alıp aynada kendine bir daha baktı. Başını yana çevirdi, aynada duran yansıması İsmail'e gülümseyince keyiflendi. "Saçlarımı arkadaşlar da beğenir abi," dedi adama.

"Öyle, öyle."

"Memleketin hâli kötü hakikaten."

"Ya, ya sorma. Küçük esnafın hâli de zor İsmail kardeş, senin işler nasıl?"

İsmail adamın ciddileşen suratına baktı. Biraz duraksadı.

"Kendi yağımızda kavruluyoruz be abi. Baba yadigârı, ekmek teknesi işte," dedi. Adamın saçları kesildikçe yere süzülerek düşüyor, İlyas ara ara yerdeki saçları İsmail'in ayaklarının altından fırça ile süpürüyordu. Adam, "Tabii canım," dedi tok bir sesle. "Berberlik işi ölmez kardeşim."

"Ölmez abi," dedi İsmail. "Sen gelmeden ben de şu tabelayı, koltukları yenilersem dükkâna bir can gelir diye düşünüyordum, zamana ayak uydurmak lazım," dedi İsmail, ara ara aynada saçlarına bakıyor, sonra hoşnut bir ifadeyle adamın saçını kesmeye devam ediyordu.

NİNEMİN AYAKLARI

Ertan Meyan

"Çek ayağınıı!" diye var gücümle bağırdım.
"De get, huysuz enik!"
O kurumuş ağaç kabuklarına benzeyen ayakları neredeyse ağzıma giriyordu. Sekiz yaşındaydım ve hâlâ ninemle birlikte uyuyordum. Ayakucu başucu. Eğri büğrü, simsiyah tırnaklarının gece boyu ağzıma, yüzüme değdiğini hayal edip bir çığlık daha attım.
"Aaaaooğğğ!"
Yatağın sol tarafı bana, sağ tarafı ona aitti. Hemen her akşam yatmadan önce uyarıyor, sınır çizgimizi tekrar tekrar hatırlatıyordum. Tek yapması gereken benim tarafıma geçmemekti. O ne yapıyordu peki? "Temam," diyordu. Beni deli eden de buydu zaten. Ne söylerseniz söyleyin, "temam" diyor, sonra bildiğini okuyordu. Ninemle konuşmak boşunaydı. Biraz üstüne gitseniz, "Çakçak başini ağritır, degirmen bildigini eder," der, işin içinden sıyrılırdı. Çakçak neydi, bu bir atasözü müydü, bilmiyorum ama yaptıklarına bakınca ne demek istediğini anlayabiliyordum.

Talihsiz bir çocuktum. Bu kesinlikle doğru. Annemle babam çalıştıklarından günün çoğunu ninemle geçirmek zorundaydım. Evet, nine! Herkesin babaannesi, anneannesinin olduğu bir çağda benim hâlâ ninem vardı. Artık her çocuğun kendine ait odası olduğu hâlde, benim daha bir yatağım bile yoktu. Evimiz hepi topu iki oda bir salondu. Bu şartlarda ne odam olabilirdi, ne de yatağım. Yeniden o korkunç çığlığı attım.
"Aaaaooğğğ!"
İşe yaramıştı. Büyüklere küçük bir çocuk olmadığınızı anlatmak öyle kolay değil. En iyi ihtimalle kocaman adam olduğunuzu söyler, ardından çocuk gibi davranmaya devam ederlerdi. Yani, çok küçük değilseniz, işlerinizi eskisi gibi birkaç kuru gözyaşıyla yürütemezsiniz. Elinizden gelenin en iyisini yapmak zorundasınız. Başarmıştım. O sabah bizimkileri başıma toplayınca nihayet büyüdüğüm kabul edilmiş, bana da yatak açılmasına karar verilmişti. Bizimkiler böyleydi işte. Tüm hücrelerinizle ağlamadığınız sürece sesinizi duyuramazdınız. Daha önce yatak konusunda ninemle defalarca kavga ettiğimiz hâlde ilk kez haberdar olmuş gibi, "neden konuşarak çözmüyoruz" havalarına bürünmüşlerdi. Oysa istediğim, ne bir cep telefonuydu ne de bilgisayar. Altı üstü yatak istiyordum. Kendime ait bir yatak. Yeni yatağım ninemin bazasının hemen yanına serildi. Tam bir yatak sayılmazdı aslında. Yere inceden bir sünger atılmıştı, o kadar. Yine de fena değildi. Biraz aşağıda kalsa da ninemle paralel yatmak harika bir duyguydu. Evet, bu kesinlikle harikaydı. Çıplak bir ayağın tenine değmesinden korkmadan ve hiçbir sınır çizgisine aldırmadan rahatça uyumak...
Bir çift çıplak ayakla uyumaktansa, bir düzine hayaletle uyumayı tercih ederdim. Hele ki bu ayaklar yaşlı, buruşuk ve nasırlıysa. Hiçbir şey beni o berbat sıcaklık hissinden daha fazla delirtemezdi. Hatta ninemin yellenmesi bile. Bu doğru! Yellenmesinden de hoşlanmıyordum tabii, ama onu anlayabiliyordum. Sonuçta aynı yatağı paylaşıyorduk ve herkes arada bir yellenebilirdi. Bu konuyu hiç açmazdık. Aramızda sır gibi bir şeydi. Doğrusunu söylemek gerekirse, ninem de sır saklardı. Yani, birlikte uyuyorsanız, birbirinizin sırlarını saklamak zorundasınız, değil mi?
Zaten isteseniz de ninemden bir şey gizleyemezdiniz. Bunu nasıl yaptığını bilmiyorum ama anlıyordu işte. Bir sabah uyandığımda sünger ıslaktı. Ne kadar utanç verici olduğunu anlatamam. Yapış yapış yatağın içinde çaresiz kıvranır, bir mucize olmasını beklersiniz. Camdan içeri dalacak Süperkurutucu bir kahraman ya da apartmanın üçüncü katına kadar yükselmiş yağmur sularının evi basması... Bu, bir insanın başına gelebilecek en kötü şey. Kendinizi işe yaramaz, sidiklinin teki gibi hissediyorsunuz. Küçükken birkaç defa başıma gelmişti ama artık büyümüştüm. Durumun eskisi gibi anlayışla karşılanmayacağını biliyordum. Ne yapacağım, ne söyleyeceğim diye düşünürken aklıma bir fikir geldi.
"Nine! Su verir misin?" Yatağına oturmuş tespih çekiyordu. "Ne olur nine, çok susadım!"
"Tenbel enik seni," dedi doğrularak. Israrlarıma dayanamayacağını biliyor-

dum. "Yaşlanim, sen bene bir bardak su verecen mi bakim? Nirdeee!"

Yaşlanmak onun için ne ifade ediyordu, bilmiyorum ama ninem tanıdığım en yaşlı insandı. Neredeyse hiç uyumuyordu. Yatağı daha çok dinlenmek ya da oturup tespih çekmek için kullanıyordu.

"Veririm nine," dedim. "Yemin ederim, ne zaman istersen veririm."

Bıyık altından güldüğünü görebiliyordum.

"Heç bilmem?"

Ona ne derseniz diyin fikrini değiştiremezdiniz. Suyu getirmiş tepemde dikiliyordu.

"İç çabık!"

"Tamam nine, sen git ben içer kaldırırım."

Şöyle bir göz süzüp yavaş adımlarla yatağına yöneldi. Tam zamanıydı.

"Aaaa döktüm!"

"Hah, eyi puğ yedin!"

Gelip battaniyemi kaldırdı, göz göze geldik.

"Gene işedin?" Neredeyse ağlayacaktım. "Enik seni! Çabık banyuya!"

Ninem cin gibiydi ve onu hiç kimse kandıramazdı. O gün kahvaltıda konuyu açmayınca bunun da artık aramızda sır olarak kalacağını biliyordum. Sonuçta, istemeden olmuştu. Hapşırdı ya da öksürdü diye birini suçlayamazsınız, değil mi? Evet, ninem huysuzun tekiydi belki ama asla ispiyoncu değildi. Onunla iyi geçindiğiniz sürece yanında cinayet bile işleyebilirdiniz. Sizi kimseye söylemezdi. Arada bir tehdit etmiyor değildi: "Akşama Cemil'e söylim de, gür!" Ama daha bir kere bile babama söylediğini görmedim. Her gün kavga ettiğimiz de doğruydu ancak bu, birbirimizi kollamayacağımız anlamına gelmiyordu. Ne de olsa, oda arkadaşıydık ve ikimiz de arkadaşların birbirini koruması gerektiğini iyi biliyorduk.

Pazar akşamıydı. Ertesi gün okul olduğundan erkenden uyudum. Ne var ki, okulunuz var yok, ninemi çok da ilgilendirmiyordu. Işığı açmış, ilaçlarını ayıklıyordu.

"Kaktın?" dedi, sinirli sinirli baktığımı görünce. "Az sabir et, söndirecem!"

Hayatımda onun kadar ilaç seven birini daha görmedim. İlaçları ağır ağır poşetten çıkarıyor, inceliyor, sonra ağzına atıp üstüne bir yudum su içiyordu. Bütün ilaçları kutularından tanıyor, ne zaman alındığını, ne işe yaradığını hatırlayabiliyordu. Babamın kızmalarına rağmen iyileşse bile "ziyan olmasın" diye ilaçlarını saklıyor, en ufak hastalık belirtisinde yeniden kullanıyordu.

Elindeki kahverengi tablete bakıp, "Gurban oliiim," dedi, ağzına atarak. "Cemil'im getmişti bene."

"Ne ilacıydı o, nine?"

"Ağri ilaci," dedi. "Her bir yanım sızlir."

Ninem, babam için çiğ tavuk bile yerdi, bundan eminim. Ama hatır için ilaç içmek de ne? Bir şey söylemedim. Zaten söyleseniz de kâr etmezdi. Ona hasta olmadığını söylemek, küfür etmek gibi bir şeydi. Biraz sonra ışığı söndürüp yatağına girdi. Durmadan sağa sola dönüyor, uflayıp pufluyordu.

"Nine, sessiz olur musun? Uyuyamıyorum."

"Zıkım!" dedi. "Uyuyamirmiş, ben uyirim sankim." Ardından uzun havaya bağladı. "Hayırsııız, hayrsız! Sırtımda böyütmedim, degil? Bunun yanda ülsek el atmaz. Yoğ yoğ yoğ..."

İlle de soracaktınız yani.

"Ne oldu nine, hasta mısın?"

Beni görmek için yatağın ucuna gelmiş, aşağı bakıyordu.

"Eyaklarım yanir. Sabaha gatten uyimirim, duymirsin? Bu devirde yaşli kimin umrunda gerçi? Heç!"

Köyünü özlemişti. Ninem ne zaman köyünü özlese bu numarayı yapıyordu. Babam, onu yıllar önce yine "ayak yanması" şikâyetiyle doktora götürmüş, doktor da her nasılsa, köy havasının iyi geleceğini söylemişti. Aklından geçenleri okuyabiliyordum. Önce beni ayaklarının yandığına inandıracak, daha sonra bizimkilerin karşısında şahit olarak kullanacaktı.

"Nine!" dedim. Başımı kaldırmış, karanlıkta birbirimize bakıyorduk. "Aslında ben, sen, bir de Aykut; birbirimizi hiç kandırmamalıyız."

Aykut, amcamın küçük oğluydu. Daha beş yaşında olmasına rağmen tek ayağı üstünde on tane yalan söylüyor, herkesi parmağında oynatıyordu. Gülmeye başladı. Ne demek istediğimi anlamıştı. Yatağın içinde oturmuş pozisyonda uzun süre güldü. Daha önce onu bu kadar gülerken hiç görmemiştim. Birden öksürmeye başladı.

"Aykut," dedi, nefeslenerek. "O da biz gatten eyi mi bari?"

"Tabii iyi, nine," dedim. "Geçen gün bakkala sahte para verirken yakalanmış."

"Sehte pere?"

Cikletlerden çıkan o uyduruk paralardan söz ediyordum. Uyanık, çarşıdan aldığı parayı bizim bakkala yutturmaya çalışmıştı. Ninem, daha önce hiç sahte para görmediğinden anlatana kadar canım çıktı.

Annem sabah uyandırdığında neredeyse geç kalıyordum. Her sabah başımın etini yiyen ninem, o sabah ben kalkarken uyuyordu. Yorganı başına çekmiş, ayaklarını serinlemesi için dışarı çıkarmıştı. Ninemi tanımıyorsunuz, sizi inandırmak için yapmayacağı şey yoktur. Annem acele acele giydirip servise yetiştirdi.

***

Akşam döndüğümde ev kalabalıktı. Halalar, amcalar, kuzenler gelip gidiyor, durmadan ağlıyorlardı. Annem lafı biraz geveledikten sonra ne olduğunu söyledi. Ninem ölmüş, cenazesi yarın köye götürülmek üzere devlet hastanesinin morguna kaldırılmıştı. Evin içinde bir süre amaçsızca dolaştım. Ne yapmam, nasıl hissetmem gerektiğini bilmiyordum. Ölüm kötü bir şeydi tabii ama öyle acı falan duymuyordum. Aklım daha çok odadaydı. Yani, artık benim miydi? Yatak? Bu sorulardan hoşlanmıyordum ama düşünmeden de edemiyordum. Babama bakmaya gittim. Balkonda oturmuş, sigara içiyordu. Gözleri ağlamaktan şiş şiş olmuştu. Beni kendine doğru çekip sıkıca sarıldı. Hiç bırakmayacak falan sanıyordunuz. Neyse ki, annem geldi. Bu sefer de annem sarıldı. Zaten kim beni yakınında bulsa sarılıyordu. Ben de ağlamak istiyordum ama olmuyordu işte. Yani, ninem artık olmayacaktı, anlayabiliyordum ama bunun nasıl bir şey olduğunu bilmiyordum.

Geç vakit herkes evine dağıldıktan sonra annem, elimden tutup odama götürdü. Evet, oda artık benimdi. Ninemin yatağı toplanmış, bazanın üstüne

Fenerbahçe armalı yeni bir battaniye serilmişti. Yatağa girinceye kadar annem başımda bekledi. Son bir kez daha sarıldıktan sonra ışığı söndürüp gitti. İlk kez gerçek bir yatakta tek başıma yatıyordum. Üstelik bana ait bir odada. Yorgundum, hemen uyudum. Ne kadar sonra bilmiyorum, büyük bir boşluğa yuvarlanıyormuşum gibi ayağımı hızla geri çektim. Vay canına, gerçekten düşüyorum sanmıştım. Kalbim hiç olmadığı kadar hızlı atıyordu. Yatak kocamandı. Oda kocaman. Her tarafımı boşluk sarmıştı. Karanlık. Ne zaman böyle ürpersem, ninem ses verirdi hemen: "Bısmıllah de, bısmıllah de!" Korkunca böyle söylemek gerekiyordu. Deli oluyordum. Nereden çıkarıyordu korktuğumu! Bal gibi soğuktu işte, üşüyordum. Yastığım ıslanırken yorganı başıma çektim.

Yazarı Belirsiz Bir Karakter: İsahag Uygar Eskiciyan

Orçun Ünal

Türk ve Dünya edebiyatı tarihinde müstear isimle eser yayımlamak yaygın bir gelenektir. Namık Kemal, Peyami Safa, Necip Fazıl Kısakürek, Refik Halit Karay, Yahya Kemal ve diğer nice yazarımız takma adlarla yayımlar yapmışlardır. Bu adlar bazen öyle yerleşmiştir ki asıl adın önüne geçmiştir. Mesela, asıl ismi Ahmed Âgâh olan Yahya Kemal'i bugün takma adıyla tanırız. Yakın öykü tarihinden örnek vermek gerekirse 2011 yılında kaybettiğimiz Ali Teoman'ı gösterebiliriz. Hatta bu aşırı bir örnek bile sayılabilir. Teoman, 1991'de *Gizli Kalmış Bir İstanbul Masalı* adlı öykü kitabını Nurten Ay adıyla yayımlatmış; kitap aynı yıl Haldun Taner Öykü Ödülü'ne değer görülünce ödülü almaya Nurten Ay adlı kişiyi göndermiştir. Teoman 2007'de gerçek yazarın kendisi olduğunu açıklayana dek kitap ve ödül on altı yıl boyunca –okurlar arasındaki kuşkuya rağmen– Nurten Ay'a atfedilmiştir. Sonraki yayınlarında kullandığı Teoman da esasında yazarın gerçek soyadı değildir.

Yazarlar açısından müstear isim kullanmanın farklı sebepleri vardır. Bunlara; siyasi-cezai sorumluluktan kaçmak, kişiler hakkında özgürce ağır eleştiri ve hakarette bulunabilmek, resmî mesleği dolayısıyla endişe etmek, kazanç amaçlı yazılan eserlerde edebî itibarını, şöhretini korumak, asıl mesleğinden farklı bir alanda yazmak, aynı dergide birden çok yazı kaleme alabilmek[1] ya da ödül jürisinden gerçek kimliğini gizlemek gibi nedenler sayılabilir.

2011 yılından bugüne dek bir şiir, üç öykü ve bir roman türünde olmak üzere beş kitap yayımlayan "İsahag Uygar Eskiciyan" ise sadece müstear bir isim değil, adeta bir alter egodur. Ermenice (İsahag, Eskiciyan) ve Türkçe (Uygar) unsurların bir araya getirildiği bu takma ismin arkasındaki yazar kendini bu kimlikle genişletmekte yahut tamamlamaktadır. Kendisiyle ilgili bildiğimiz tek şey 1982 doğumlu olması olan Eskiciyan, 2015'te *Metropol Ninnisi* adlı dosyasıyla layık görüldüğü Selçuk Baran Öykü Ödülü'nü almaya da bir arkadaşını göndermiş, böylece kimliği üzerindeki belirsizliğin açıklığa kavuşmasına izin vermemiştir. Sosyal medya hesapları da bulunan Eskiciyan gerçek bir kişi olduğu algısını bu yolla yerleştirmek istemektedir. Eskiciyan'ın kimliği konusunda meraka düşen Agos gazetesi 2014 yılında onunla bir söyleşi yapmış, "Ermeni değil, yazar" sonucuna varmıştır.[2]

Eskiciyan'ın bugüne kadar yayımlanmış üç öykü kitabı *Pause Anıtı* (Alakarga Sanat Yayınları, 2014) [bundan sonra PA], *Metropol Ninnisi* (Alakarga Sanat Yayınları, 2015) [bundan sonra MN] ve *Konteyner Zaafı* (Sel Yayıncılık, 2017) [bundan sonra KZ] çok belirgin bir edebî çizginin ürünleridir. Kanımca ilk kitapta oldukça zayıf olan bu çizgiyi Eskiciyan her kitapta biraz iyileştirmiş, üslubunu oturtmuştur. İlk kitaptaki biçimsel deneyciliğini, daha doğru bir deyişle, görsel hikâyeciliğini kenara bırakıp

1 M. Orhan Okay, "Müstear İsim", TDV İslâm Ansiklopedisi, Cilt 32, 2006, 130-131.

2 Lora Sarı, "Ermeni Değil, Yazar", Agos, 1 Eylül 2014.

öykü içinde daha güçlü semboller kullanmaya yönelmiştir. Eskiciyan'ın ilk kitabında bolca örneğini verdiği bu tür deneyselliğin benzerini Barış Acar'ın *Pıhtı* (Yasakmeyve Yayınevi, 2014) adlı kitabında da görmüştük. İsahag Uygar Eskiciyan sadece adını değil, özgeçmişini de açıkça kurgulamıştır. Pause Anıtı'nda "XXII. yüzyıldan" bir divan şairininki gibi kurgulanan esprili özgeçmiş, Metropol Ninnisi'nde bitirdiği fakültelerin, çıkardığı fanzinlerin bilgisiyle biraz daha gerçeğe yaklaşmış, *Konteyner Zaafı*'nda ise "İsahag Uygar Eskiciyan, 1982'de karardı," denerek minimalist bir çizgiye çekilmiştir.

Eskiciyan'ın öykücülüğünün üç kitap boyunca değişmeyen bazı özellikleri kolayca sıralanabilir. Bunlar, öykülerin kısa, güncel, esprili, sarkastik, gerçeküstü, özgönderimsel, yer yer deneysel ve mastürbatif türden cinsellikle dolu olmalarıdır.

Eskiciyan'ın üç kitabından en uzunu doksan üç sayfadan ibaretken öyküleri de çoğunlukla iki ile beş sayfa yer tutar. Daha uzun metinleri oldukça azdır. Bu özelliğiyle Eskiciyan bazı çağdaş Türk öykücülerle (Onur Çalı, Sine Ergün) ciddi bir paralellik göstermektedir.

Bu tarz kısa öykünün en büyük dezavantajı, oylumuna koşut olarak alımlama süresinin kısa, dolayısıyla etkisinin zayıf olmasıdır. Kanımca, sadece küçürek öykü yazanların ciddi bir üslup ve konu birliği içinde olmaları gerekmektedir. Böylece okurda tekli kısa atışlarla büyük ve bütüncül bir edebî etki bırakılabilir. Eskiciyan bunu en iyi son kitabında başarıyor. İlk iki kitabında ise öykülerin arasında bir atmosfer ve mesele birliği fazla hissedilemiyor.

Eskiciyan'ın küçürek öyküleri çoğunlukla bir sinopsise benziyor. Üzerinde uzun uzun düşünülmüş, işlenmiş ve derin bir *düşüncenin* değil, anlık, spontane ve gülümseten bir *fikrin* ürünleri olduğunu hemen ele veriyorlar. Benzin işeyen adamlar, babasının cinsel organına dönüşen oğullar, arkadaşları ve çevresi tarafından parça parça yenenler, şarkısı bitmeyen adamlar, şair "teşhisi" konan yazarlar, düşünebilen kalemler ve diğerleri... Eskiciyan kendi yazım edimini "Düşünceli Kalem" (MN 37-40) adlı öyküde tematikleştiriyor. Anlatıcı ansızın aklına gelen bir öykü fikrinin (arabasıyla aşk yaşayan şoför) notlarını alıyor ve ekliyor: "Araba Sevdası başlığı uygundu ama değişebilir de. Büyük

ihtimalle devamını getiremeyeceğim öykülerden biri olarak kalır." (MN 39)
Bu yapıları sebebiyle, Eskiciyan okuru yakalayabilmek adına öykülerine aşağıda verdiğim örneklerdeki gibi vurucu, şaşırtıcı cümlelerle başlamaya gayret gösteriyor.
"Dedemin kuşu artık ötmüyor dediğimde, onlar güldü..." ("Pırr", PA 9)
"Hiç de sik kafalı Japon askerlerine benzemeyen arkadaşım Arat [...] bir gün babasının şeyi olarak uyandığını yeminle söyledi." ("Babasının Şeyi", PA 13)
"Yirmi metre ilerimizde 5 Kva'lık iki dizelli jeneratör yüzüyordu." ("Az Koy", PA 21)
"Güney kapısında açılan bina büyüklüğünde geri dönüş vajinası yani Dev Ma kasabalıları hayrete düşürdü." ("Arsen'in Öyküsü", MN 19)
"İki market arabası sosyalist marşlardan birini söylüyordu." ("Bu Aşk, O Dava", KZ 55)
Örnekleri çoğaltılabilecek benzer cümlelerle Eskiciyan okuru şaşırtarak ve merak ettirerek baştan kıskıvrak yakalamak istiyor ve bazı öyküler fikrin parlaklığını sonuna kadar taşıyamadığı için belli ki bu etkiye bel bağlıyor. Öyle ki Eskiciyan öykünün sonunu bağlayamadığı durumlarda anlatıcıyı müdahil edip "konuyu kapatıyor": "Uyuyacağım. Dağılın artık. Zaten emanet bir hikâyedeyiz!" (MN 80), "Güçlüyüm tabii. Hatta bir öyküyü uygunsuz yerde bitirecek kadar güçlüyüm." (PA 63), "Ama buna onay veremezdim. Üstlerinden onlara yaklaştım, gölgemi bilerek hissettirdim. Hikâye bitti dedim ve bitti." (KZ 36), "Bu hikâyedeki mutlu olduğu tek andı ve onu da ben kısa kestim." (KZ 41)

Eskiciyan'ın öykülerinde ağır, edebî bir yazılı dilden ziyade sözlü anlatım dili baskın. Çoğunda bir anekdot anlatma havası üsluba hakim oluyor. Eskiciyan bunu "Pinti Yazarın Kahramanı" (KZ 63-68) öyküsünün başında adeta kendisi özetliyor: "Bugün yaşadıklarımı anlatmayacağıma söz verdim, onun için yazacağım." Ben-anlatıcılar ve yazar kisvesindeki ben-anlatıcının anlatıya sık sık müdahil olması bu havayı destekliyor. Bu yüzden dışarıdan izlediğiniz kapalı bir hikâyeden ziyade size anlatılan açık bir hikâyeyle karşı karşıya kalıyorsunuz.

Hem metinlerin günümüzde geçmesi hem de güncel olaylar ve kişilerin metne dâhil edilmesi anlamında güncellik, Eskiciyan öykülerinin belirleyici özelliklerinden biri.
"Arsen'in Öyküsü" (MN 19-30) isimli öyküde Arsen Mihail'e Eskiciyan'ın yayıma hazırladığı *Oğlan Bizim Kız Bizim* fanzininin bir sayısını veriyor. "Bilardo Şartı" (KZ 49-52) öyküsünde Orhan Pamuk, Ahmet Altan ve Elif Şafak'ın güncel romanlarına açık atıfta bulunuluyor. "Duman Çıkana Kadar Çaturanga"da hamile kalarak üç çocuk doğuran Thomas Beatie'ye resmiyle birlikte yer veriliyor (PA 66-67). En aşırı örneği bize "Yeni Öykü" (PA 85) sunuyor. İsahag Uygar Eskiciyan'ın attığı iki tivit ve onlara verilmiş dört cevabın ekran görüntüsünün konulduğu sayfa bizi belli ki güncel teknolojiyle anlatının kesişme noktasına taşımak istiyor.
Esprili, kişi ve olaylara karşı hafif alaycı ve gerçeküstü olmak, Eskiciyan'ın

öykülerinin diğer taşıyıcıları olarak ön plana çıkıyor. Bu esprili ve alaycı yaklaşımda genç bir insanın dünyayı hem hafife alan hem de ona isyan eden havası seziliyor. Ancak bazen bu hafiflik olumsuz yönde de işleyip öykülerin ağırlığı olmayan, amiyane tabirle "geyik" konular etrafında dönmesine sebep oluyor. Daha önce başka bir yazarda da değindiğim espri konusu ise biraz hassas. Şahsen Eskiciyan'ın espri anlayışının, benzer çevrelerden gelen ve 1990 civarı doğumlu bazı genç yazarlarınkine çok benzediği hissine kapıldım. Kastettiğim, şeyler arasında akla gelen ilk bağlantıyı kullanan yüzeysel bir espri anlayışı. "Milliyetçi olduğu için gözlerinde dolar işareti yerine tuğralı çil çil tam altın görseli belirdi," (KZ 33) cümlesi, milliyetçilik = tuğra bağlantısını sömüren, bir çizgi film için komik ama yetişkin edebiyatı için başarısız sayılabilecek bu türden esprilere iyi bir örnek. Ancak Eskiciyan'ın özellikle son kitabı *Konteyner Zaafı*'nda daha başarılı esprileri de yok değil.

Eskiciyan'ın öykülerinde dikkat çeken, çok belirgin bir motif var. Karakter ve anlatıcıların bazıları duyarsızlıklarıyla ön plana çıkıyor. Başkalarının hislerine, duygularına, iç dünyalarına, acılarına empati duymayı unutmuşlar. Herhangi bir sebepten dolayı, duygusal açıdan hissizleşmişler. Bunun en açık örneklerinden biri, "İki Yüz Lira, Acil" (PA 17-19) öyküsünün sonunda görülüyor: Anlatıcı, intihar eden arkadaşının abisini aynı gün arayarak verdiği iki yüz lira borcu geri istiyor, acil olduğunu da özellikle

belirtiyor. Kişiler duyarsızlaşırken eşyaların ve insan dışındaki canlıların insanlaştığını, insan gibi davrandığını ya da insan yerine konulduğunu görüyoruz. Örnek olarak, "Az Koy" (PA 21-23) öyküsünde, denizde yüzen jeneratörlerin "aşk ânı" erkek anlatıcıyı fazlasıyla etkiliyor ve aklına mikrodalga fırınla yaptığı kaçamak geliyor. "Kâbus Bitiren" (KZ 19-22) öyküsünde anlatıcı, Tıp Bayramı vesilesiyle kaktüsünü alıp doktor hanımın kapısına dayanıyor. Hem anlatıcı hem de doktor, kaktüse bir çocuk muamelesi yapıyorlar: El öptürüyorlar, şeker veriyorlar, geleceği için endişeleniyorlar. Başka bir kaktüs ise "Asansör Zaafı" (KZ 53) adlı öyküde bir köpek gibi çişe çıkartılıyor. "Bilardo Şartı" (KZ 49-52) öyküsünde ise "Playboy tavşanı kılıflı son model akıllı telefon" bir bebek yerine konarak

sahibi kadın tarafından emziriliyor, anlatıcı tarafından da muayene edilip iyileştiriliyor. Burada bilinçli ya da bilinçsiz olarak tutturulan bir denge, bir aktarım var. İnsanlar eşyalaşırken eşyalar insanlaşıyor. Hatta "Konteyner Dâhil"de (KZ 73-77) bu bir istek olarak doğrudan söze dökülüyor: "Hani bir gün beraber toka olmak istemiştik. Aynı tokayı birden ve birlikte olmak istemiştik." (KZ 74) Belki de bununla güdülen anlam, modern kapitalist dünyada değer alanının insandan eşyaya, maneviden maddiye kayması ve bunun bir eleştirisidir. Bu, bir aşırı yorum da olabilir.

"Bu Aşk, O Dava" (KZ 55-61) öyküsünde ise farklı bağlamda okunması gereken bir kişileştirme mevcut. Metin, sosyalist bir marş söyleyen iki market arabasına bilinçsizce eşlik eden üçüncü bir market arabasının tutuklanması ve idamını anlatıyor. Burada, devlet erkinin bireyi nesneleştirmesine ve totalitarizmin absürde varan sonuçlarına güzel bir gönderme yapılıyor. Ayrıca, bu öyküde anlatıcı her ne kadar market arabasının davasıyla ilgileniyor gibi davransa da aslında davayı üstlenen avukatla ilgileniyor. Anlatıcının duyarlığı büyük ölçüde sahte: "Avukat tabii ki beni sadece bu davayla ilgilenen bir adalet savaşçısı, bir şey hakları aktivisti, bir aydın olarak görüyordu. Onun suçu yok, ben kendimi öyle gösterdim." (KZ 58) Hatta öykünün başında market arabalarını şikâyet etmeye ilk yeltenen de bizzat anlatıcı oluyor: "Kasadan çıkarken gördüklerimi market müdürüne bildirip bildirmemekte kararsız kaldım." (KZ 55) Burada, sadece modern insanın görünürdeki duyarlığına değil, baskı altındaki bireyin ikiyüzlü davranışına da bir gönderme yapılıyor.

Eskiciyan'ın başarılı metinlerinden biri sayabileceğimiz "Kanepezâdelerin Sekizde Biri" (MN 11-17) öyküsünde ise, anlatıcı çocukken kâgir evlerinin "öldüğünden" ve kanepelerinden birini yitirdiklerinden bahsederek yıllarca bunun acısını ailecek nasıl çektiklerini anlatıyor. Öykünün gelişme bölümünde, yitirilen kanepe, anlatıcının ve yedi kardeşinin evinin ortasında bir anda yoktan beliriveriyor. Kardeşleri kanepeyi istemedikleri için anlatıcı, "konuşan" ve ona "iyi biri" olduğunu söyleyen bir kamyonetle bütün kanepeleri topluyor ve sokağa atmaya kıyamadığı için evine getiriyor. Üst üste geçip tekleşen kanepe evi temizliyor, yemek yapıyor, anlatıcıyla sohbet ediyor. Öykünün sonunda, anlatıcının eski evi parça parça,

kapısıyla, penceresiyle, duvarıyla geri dönüyor. Geçmişe ve kaybedilene özlemin somutlaştırıldığı bu metinde, ev ve kanepe bahsi hiç geçmeyen annenin nesneleşmiş bir hâli gibi görünüyor. Eskiciyan, bu metinde kendi de bu nesneleşmeyi "Ne tuhaf şu insan denen nesne," (MN 15) diyerek açıkça ifade ediyor. Esasında yitirilen ve yitirenin belleğine hapsolan bir insanla bir nesnenin temelde bir farkları olmadığı açık. İkisi de etkisizlikleri dâhilinde bellekte yer tutuyor ve bellek tarafından nesneleştiriliyorlar. Artık yeni etkileşimlere gebe olmayan bir insan da, bir nesne gibi, bellekte yalnızca eski hatıralarla temsil ediliyor. Eskiciyan'ın bunun dışında net bir meselesi yok gibi. O, daha çok metnin içinde oynamayı, düşünceden düşünceye atlayarak hikâye boyunca ilerlemeyi tercih ediyor. Bazı metinlere sanki bir planla başlanmamış, "doğaçlama" kaleme alınmış. Yazarın amacı, daha ziyade okuru şaşırtmak, afallatmak, biraz da güldürüp eğlendirmek. İsahag Uygar Eskiciyan müstearının oluşturulması ve bu edebî tavır birbirini tamamlıyor. Aslında bütün bu yazar kimliğinin, edebiyat ortamını –güncel bir tabirle– "trollemek" için yaratıldığı aşikâr. Öykülerinde küfrü ve argoyu sık sık ve belli ki severek kullanan Eskiciyan'da cinsellik de ön plana çıkan unsurlardan biri. Ancak yukarıda kısaca belirttiğim gibi, bu cinsellik cinsler arası ve romantik değil. Bu cinsellik, erkeğe ait ve "mastürbatif". Erkeğin cinsel arzusu, çoğunlukla kadınla tamamlanmıyor. Erkeğin kendi kendini tatmin etmesi söz konusu. İşin ilginci, bu tatmin hâli de bazen insanla nesneler arasında gerçekleşiyor. Benzin işemeye başlayan Arat depoya işerken bu eylemle arabasını becermek arasında bağ kurarken (KZ 31), "Düşünceli Kalem"in anlatıcısı pencerenin önüne park etmiş "öğretmen bozuntusundan" intikam almak için arabanın sileceklerini kaldırırken arabaya egzozundan tecavüz etmeyi düşünüyor ve buradan aklına arabasına âşık olup onunla "sevişen" bir şoförün hikâyesi geliyor (MN 38-39). Şair teşhisi konan Şant öykünün sonunda "uzun süredir erekte bir hâlde yürüdüğünü" hissediyor (KZ 41). "İğrenç Yeşil Gömlek"te (KZ 43-47) ise caddede karısıyla gezinirken penisini gösteren bir deliye rastlayan AVM müdürü sonunda kendi penisini dönüp bulduğu deliye, sokakta rast geldiği bir kadına ve bahçedeki köpek yavrularına gösteriyor. AVM müdürü, delinin eylemini örnek alarak ve uygulayarak bir tür tatmine ulaşıyor. Eskiciyan, "Başka Cümle ve Bereket Bilinçaltı" metninde kurduğu cümlelerle erkek cinselliğinin tek taraflılığı ve kadının objeleştirilmesine de değiniyor: "Tamam, bir dahakine 'düzmek' yerine 'sevişmek' kelimesini kullanırım. Ama sen yine de düzmeyi kast ettiğimi unutma. *Diğeri yok çünkü*. Neden mi? *Yok işte lan*." (PA 62, italik kısımlar bana ait) Nesneleşmenin ve cinselliğin birleştiği nokta ise "Babasının Şeyi" (PA 13-15) öyküsü. Öyküde, anlatıcının arkadaşı Arat babasının cinsel organı olarak uyanıyor ve cinsel organ olmanın nasıl bir şey olduğunu deneyimliyor. Bu olay, birkaç

kez tekrarlanıyor. Her seferinde bu deneyim erkeğin ihtiyacı, iktidarı ile ihtiyacın giderilmesi ya da ihtiyaç ile iktidarsızlık arasında gidip geliyor.

Eskiciyan öyküleriyle ilgili olarak bahsedilmesi gereken son nokta ise bir postmodern strateji olan özgönderimselliğin (self-referentiality) neredeyse hiç ara vermeden kullanılması. Yazar kılığındaki anlatıcı, hemen hemen her metinde devreye girerek anlatıyı anlatının konusu ya da nesnesi hâline getiriyor. Anlatıcı, ya figürü olduğu anlatının içinden anlatının dışına taşıyor ya da yazar kılığındaki bir anlatıcı dâhil olmadığı anlatının dışından içine müdahale ediyor. Anlatı figürü veya karakteri yazarlaşırken (KZ 70), "yazar" anlatıya müdahil ya da dâhil olarak figürleşiyor/karakterleşiyor. Bu ikili etkileşim, Eskiciyan'ın hiç usanmadan kullandığı ama üç kitabı boyunca sürdürdüğü için okuru usandıran bir strateji. Gerçeküstü unsurlarla zaten bir tür yabancılaşma efektinin sağlandığı öykülerde bir diğer yabancılaştırma efekti kullanmak eserden alınan keyfe ket vurmaktan başka işe yaramıyor. Yukarıda da bahsettiğim gibi, Eskiciyan'ın bazı öyküleri bu stratejiye başvurarak bitirmesi de okura bir noktadan sonra "kolaycılık" hissi veriyor. Hatta bazı durumlarda, yazarın öykü üzerindeki bu türden bir etkisi "tanrı kompleksi"ni bile çağrıştırıyor. Yazarın yazdığı dünyaya tamamen hükmedip hükmetmediği ve bu dünyanın okur tarafından tamamlanması gereken kendine has bir dinamiğe sahip olup olmadığı ise ayrı bir soru olarak kalıyor.

Bu bağlamda, yazar-anlatıcının öyküyü bırakıp bir süre sonra geri döndüğü ve öykünün bu arada kendi kendine ilerlemiş olduğu da görülmüyor değil: "Neyse. Öyküye döndüğümde Arat'ın rapor alarak iki hafta okula gitmediğini ve Tacettin'i bu süre zarfında atlatabildiğini fark ettim, şaşırdım." (KZ 34) Bu stratejinin en uç örneği olarak "Pinti Yazarın Kahramanı" (KZ 63-68) öyküsü verilebilir. Öyküde, arkadaşının "berbat ötesi" romanını düzeltmek isteyen anlatıcı ondan kendisini önce İso adında bir köpek, sonra bir ejderha ve son olarak bir sınıf öğretmeni olarak romana göndermesini istiyor ve böylece tıkanan romanı kurtarıyor. Karakterlerin anlatı içinde anlatı boyutlarını aştığı metinde artık hiçbir gerçeklik referansı kalmıyor ve her şey kurgunun bir oyununa dönüşüyor.

Sanırım "İsahag Uygar Eskiciyan" da bir müstear isim ya da bir alter ego değil. O, yaratıcısı olan yazar tarafından Türk edebiyatına sokulmuş, gerçekliğe hiçbir göndermesi olmayan, bir "oyun"a hizmet eden ama –edebiyatın da bazen yapmayı başardığı gibi– kendi gerçekliğine inandıran bir anlatı karakteri. Eskiciyan'ı, öykülerde geçen Aratlar, Şantlar, Onnigler, Samueller, Arsenler gibi adı da cismi de belirsiz yazarın karakter listesine eklemek en doğrusu.

UMACI

Murat Çelik

Güncelin: Öykü yazan, okuyan arkadaşlarla konuştuğumda iki şey dikkatimi çekti şu sıra. İlki, dergilerdeki öyküler hep aynı, birbirine benziyor. O dergilerdeki öyküler kitaplaşınca da o kitapları övüyorlar ama. Bu nasıl olabilir çözemedim. İyi öykünün peşinde mi arkadaşlar yoksa kitap sevincine mi ortaklar gene çözemedim. Şöyle de olabilir: Dergide göze ilişmiyor, dergi hafızası başka şey. Dergide birbirinden farklı üsluplar ve hikâyeler varken kitapta sadece o yazar. Güzeli seçenin değerlendirdiği toplamlar başka başka, belki de bu. İkinci husus, ilk kitaplar hakkında. Ben sadece bir editörün kişisel yönlendirmesine pek güvenmiyorum. Ankara Havaları Öykü Antolojisi çıkabiliyor ortaya. Dergilerden yanayım gene. İyi dergi editörlerinden geçmeli öyküler. İlk elemeden.

Adnan Özyalçıner ile 41-34 Yolculuk

10 Mart 2018 tarihinde Adnan Özyalçıner ve Zariç Abi'yi dinlemek üzere İzmit'e gittim. İstanbul'dan Gökhan da geldi, buluştuk, vardık etkinliğin gerçekleşeceği mekâna. Hatırı sayılır bir kalabalık hazırdı. Adnan Özyalçıner ilk sözü aldı. *a* dergisi'nden, baskı dönemlerinde edebiyatla nasıl dik durulacağından bahsetti. Edebiyatın bir işlevinin de toplumsal olaylardan kopmamak fakat bunu yaparken de sanatı ötelememek olduğunu söyledi. yeni e adının nereden geldiğini anlattı. Zariç Abi de Nâzım Hikmet ve *Resimli Ay* dergisi hakkında bazı yaşanmışlardan dem vurdu, fazla uzatmadı lafı. Etkinlik sonlandığında imzaya geçildi. Ben tabii *Panayır*'ı getirmiştim yanımda, onu imzalattım. Sonra Zariç Abi'yle ufak bir kulisin ardından onların İstanbul biletlerini iptal ettik. İzmit sokaklarında volta atıp çorba içtik. Sonra Gökhan'ın otomobille yola düştük.

İlkin Darıca'ya uğradık Zariç Abiyi bırakmak için. Sevi'nin çeşitli ikramları sonucu buradaki muhabbet muazzam bir hâl aldı, Adnan Özyalçıner'i bulmuşken ha bire sordum. Sennur Sezer ile evliliklerine geldi bir ara laf, 49 yıl evli kalmışlar. Nasıl tanıştıklarından, Sennur Hanım'ın şairliğinden, şiir hakkındaki düşüncelerinden, gazetecilik disiplininden bahsetti. Sanırım Türk Edebiyatının en uzun evliliğinin yüzde birini bile dinleyemedim.

O keyifli muhabbeti sonlandırıp tekrar yola düştük, İstanbul'a. Gökhan şoför mahallinde, Adnan Bey yanında, ben arkada ikisinin ortasında öne kaykılmış sorularıma devam ettim. 50 kuşağından hiç çıkmadım. *İshak* bence o dönemin en iyi kitabıydı, dedim biraz pot kırdım sandım o an ama Adnan Bey'de ego-kibir gibi şeyler yok, elbette, dedi. Öyküdeki duruluk ve yalınlığın öneminden bahsetti. Has öyküde fazlalık olmayacağını, tamamına ermiş hâline tek cümle eklenemeyeceğini söyledi. Bir ara Ferit Edgü ile uzun bir söyleşi yapmak istediğimizden bahsettim. Konuşturabilirseniz yapın, dedi gülerek. (O yapıldı tabii.) Belki bir gün Adnan Özyalçıner ile yaparız, şartlar el verirse.

Yol hiç o kadar hızlı bitmemişti. Yolun bittiğine,

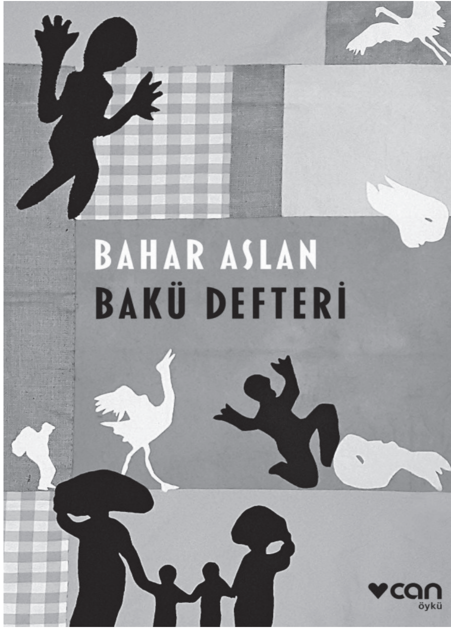
OkuyalımmıOkumayalımmı

***Emine'nin Yanında Konuşulmayacak Şeyler,* Deniz Poyraz:** 91 doğumlu genç bir yazarın ilk kitabı EYKŞ. Başarılı bir dil, güncelle ikamesi abartısız. Diyebilirdim. İlk öykü olmasaydı eğer. Elbette bu öyküyü baz alıp diğer öyküleri kötüleyecek değilim. İlk öykünün adı "pul biber yangını". Neden beğenmedim? Günceli devşirmek, kayıt altına almak ve üzerine bir de sanat çıkmak oldukça riskli, riskli olduğu kadar da okura yönelik, okuru yakalayan bir tercih bana kalırsa. İlk öyküde de bu durum tüm açıklığıyla serilmiş. Bu öyküyü okuduktan sonra, geç ergenlik öyküleri okuyacağımı düşündüm, kitabı bırakmak istedim. Bir şekilde devam edip yanıldığımı da sevinerek gördüm. Fakat ilk öykü önyargıyla okumama sebep oldu. Kitabı okuyacak başka arkadaşlarıma ilk öyküyü sona bırakmalarını telkin ettim. Açıkçası birçoğu bana katıldı. Okuma Deney. İlk öyküdeki klasik solculuk, Adana Demirsporluluk, entelektüel bir kadının pejmürde takılması, günübirlik ilişkilere meftun olması canımı sıktı. Bunları biri bulmuş, tutmuş, türevleri de tutuyor sanırım. Kitabın sonundaki teşekkür kısmıyla ilgili de bir şey söylemek isterdim ama zaten siz bakınca anlarsınız ne söylemek istediğimi. Şu satırları okuyorsanız kesin anlarsınız.

***Bir Kırık Segâh,* Kâmil Erdem:** *Şu Yağmur Bir Yağsa*'yı tamamlayamamıştım. Birbirinden farklı okuma seviyelerindeki arkadaşlar orantısız övdüğü için garip bir huzursuzluğa kapılmıştım. Etkilenmemek için bu övme telaşının dinmesini bekledim. Ben beklerken BKS çıktı geldi, çok beklemişim. Kâmil Erdem bence sendikalı bir flanör, bizi

etrafında gezdirdiği dünya bir flanör anlatısı. Sanki bir hikâyesi yok başlarken, sözcükleri, sözcük tercihleri var. Doğrusal, sonuca giden bir sistematik değil, yuvarlanarak büyüyen bir öykü anlatıcılığı gördüm, bana öyle geldi. Özellikle "Pazar" öyküsünü çok sevdim. Bu öykü için bile Sait Faik Hikâye Armağanı verilebilir. Bir de bu üsluba varmamış da bu üslupta doğmuş gibi yazar. Sanırım olgunluk böyle şey.

***Bakü Defteri,* Bahar Aslan:** Ardışık öyküler, birbirini var eden öyküler toplamı diyebiliriz Bakü Defteri için. Müstakil yayımlandıklarında üzerimizde nasıl bir tesir bırakırdı merak ediyorum. Sanırım Aslan, izlenimlerindeki Bakü ve insanların mesafeli yakınlıklarından bir aura yaratmış, Türkiyeli bir yazar değilmiş gibi geldi bana üslubu, sanırım bu da bir başarı. "Derin Uyku" öyküsünü oldukça sevdim. Portreler üzerinden, karakterlerin doğrudan anlatımıyla ilerliyor öykü. Yeni bir teknik değil ama yazar hikâyesini başarıyla anlatmış.

Kendiyle Konuşma Çabası ya da Self Determination

***Epey* hayırlı olsun, ilk kitap hakkında klişe bir soru sormayayım siz klişe bir şeyler söyleyin. Mesela neden *Epey* demeyeyim.**

Teşekkürler. Haklısınız. Ne sorsanız klişe olur. İlk kitap değil ayrıca, ilk öykü kitabı. Üç şiir kitabım var. O vartayı atlattım. Neden *Epey* demeyin çünkü çok basit. Yazalı epey olmuştu bu öyküleri, öyle.

Şiir okumadığım için bilmiyorum, mazur görün. *Öykülem*'i yayına hazırlayan ekiptesiniz, Umacı adlı bir köşeniz var, orada öykü hakkında atıp tutuyorsunuz, kendi öyküleriniz hakkında ne söylemelisiniz, kendinize bu çerçeveden bakabilir misiniz? Dil çalışmalı, demiştiniz mesela, öykülerinizde dil mil yok, bu hususta neler söylersiniz?

Önemli değil, şiiri üç yüz kişi okuyor zaten, daha doğrusu bizim yazdığımız şiiri üç yüz kişi okuyor. Elbette kendime o çerçeveden bakabilirim, yoksa söyleşi yapmazdım sizinle. Öykülerimde dil mil yok, kısmen katılıyorum. Her şey tercih aşamasındaydı, buluş-hikâye mi dil-hikâye mi yoksa bu ikisinin mükemmel birlikteliği mi? Şiirde dili, öyküde buluş-hikâyeyi tercih etmeye çalıştım diyebilirim. Kusurlu bir ilk öykü

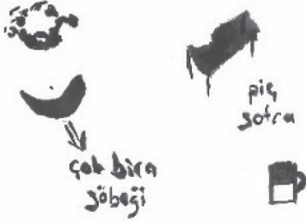
kitapla çıkmak istedim, bugünden o öykülere bakınca kusurlu buluyorum her birini. Yazanların geçmişlerini yok saymaları, sanki o üsluba birden erişmiş gibi davranmaları, caka satmaları hoşuma gitmiyor. Ben hatalarımla benim. (Klişe) Kaç yazar yirmili yaşlarının başında müthiş öyküler yazmış ki? Üçtür beştir.

Herkesin aklındaki pis soruyu da ancak ben sorarım bence: *Öykülem*'e güvenerek mi çıktınız? Dergi iyi bir okur kitlesi yakaladı, geleceğe kalacaktır. Buradan yürürüm mü diye düşündünüz? Şiirleriniz de okunmuyormuş zaten, öykü popüler diye mi buraya direksiyon kırdınız?
Bu soruyu Eyüp'e sorabilir misin? Bu soruyu Eyüp'e sor, sonra gel bana sor. Şaka şaka. Hemen yanıtlıyorum. Evet, *Öykülem* iyi bir dergi oldu, iyi olsun diye uğraştık ama marifet iltifata tâbi, okur olmasaydı, kaliteli bir okur, devam etmezdik. Bir ara bırakıyorduk zaten, orada yetişti okur.
Kariyer planı yapacak birine benziyor muyum emin değilim. Yapabilsem de yapmamayı tercih ederdim ama. Her adımını hesaplayan, her ilişkisini avantaja çevirmek için didinenlere şaşkınım. Çünkü onlar daha kitapları çıkmadan söyleşiler hazırlar, gazete ekleri için yazı hazırlar, orda burda şurda her yerde olurlar. Hayatlarının her alanında böyledirler. Sözgelimi, âşık olmaz, garanti şeylerden hoşlanırlar, mesleklerle evlenirler. Belki de iyi yaparlar, çünkü kazanan onlar olur. *Öykülem*'e ya da herhangi bir şeye güvenmedim. Belli sayıda basıldı ve bir daha basılmayacak. Bu toplamı sadece o kadar kişi okusun istedim. Geleceğe kalmasın. Gariptir, insan hem okunmak, eleştiri almak istiyor hem de kimse farkıma varmasın. Düzyazı çıplak bırakıyor, şiir öyle değil. Ya da benim için öyle.
Liseden beridir şiir-öykü okuyor yazıyordum. Ben şair, öykücü, romancı gibi sıfatlara inanmıyorum. Bu çağın anlatıcısı vardır. Mizacını, okuduklarını, yaşını ve yaşamını bir edebi türle imtihan etmelisin. Şiir göçebe işi, kurulu düzen şart değil; düzyazı tam tersi. Şiir gençken daha güçlü, yaşamsal fonksiyonlar hızla atıyor, koşuyorsun; düzyazı dinginlik ve sebat istiyor, gerçi ben gene koşuyorum ama elbet duralarım. Çok konuştum ya. Bence meramımı anlattım, bitirelim.

Olur bitirelim ama iyi sordum di mi? Öykü elden gidiyeah filan mızırdanmadım.
Evet evet, aduket çektin. Çok teşekkürler. Şöyle yirmi kişiden sopa yemiş de uyumuş kalmış gibi olmak istiyordum ne zamandır. Bu arada yayıncıma bu eseri yayımlama riskine girdiği için çok teşekkür ediyorum. *Dünyadan Çıkış Yayınları* ekibine ve sevgili dostum NCB'ye.

Ahlat Ağacı?

bir gün istanbul'da
kadıköy'de, bir çevirmenle
oturdum. az bira içtim, çok
bira içti. hesabı ödememi
teklif etti. taşra'ya kostum.
taşra'ya koştum.

Çeşitli Yazılar

"Hikâye Anlatıcısı", Walter Benjamin, Çev.: N. Gürbilek - S. Yücesoy, *Son Bakışta Aşk* iç.
"Gidenler Dönmeyecek: Hulki Aktunç'un Hikâyeleri", Behçet Çelik, *Ateşe Atılmış Bir Çiçek* iç.
"Oğuz Atay'ın Tahta At Öyküsü ve Erkeklikler", Emre Erbatur, Der.: Hilmi Tezgör, *"Korkuyu Beklerken" Gelenler* iç.
"Esrarengiz Özeleştiri Sanatı", Joyce Carol Oates, Çev.: E. Erten, *Bir Yazarın İnancı* iç.
"İkonakırıcılar İçin İkon", Cem İleri, *Yazının da Yırtılıverdiği Yer* iç.

Karışık Kaset

Kav, Doğan Yarıcı
Ağızdaki Kuşlar, Samanta Schweblin
Söyle Margos Nerelisen?, Mıgırdiç Margosyan
Horasan Elyazması, Ali Teoman
Vertigo, W. G. Sebald
Savaş ve Doğum, Yavuzer Çetinkaya
Siyah Votka, Deborah Levy
Bir Kalbin Boyutları, Kadire Bozkurt
Ova Alev Alev, Juan Rulfo
Bütün Hikâyeleri, Fikret Ürgüp

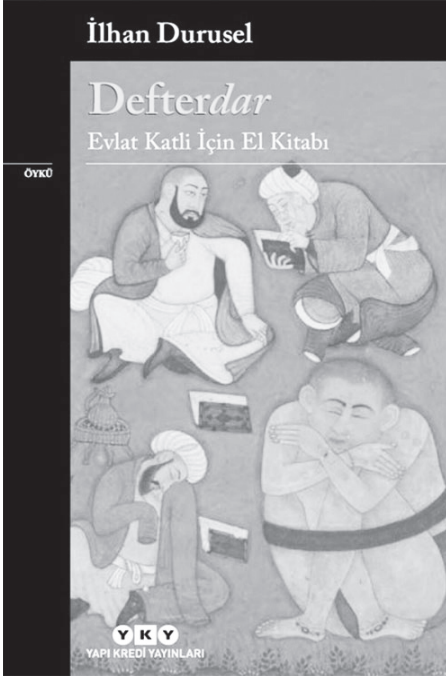
İlhan Durusel Öykülerinde Gerçeklik ve Kurgu Yapısı: Parodi Kurgular

Ümit Güçlü

İlhan Durusel'in son öykü kitabı *Defterdar, Evlat Katli İçin El Kitabı*'nı oluşturan metinlerin çoğunda kurguya taşınan malzemenin, gerçek hayatta bir karşılığı olduğu hissi oluşuyor. "Pamuk Hararları Ve Memedali" adlı öyküde bu ikilemi kurgu lehine bozmayı seçtim. Kitabın ilk öyküsü olan "Ben Buraliyem" adlı metinle ortak özelliği her ikisinde de fotoğraflardan yararlanılmış olması. Her iki öyküde de fotoğraf var lakin bu fotoğraflardaki karakterlerle, öyküde kullanılan karakterlerin bir ilişkisi olduğunu düşünmüyorum. Yani istenilerek olarak oluşturulan bir yanılsamayla karşı karşıyayız. Zaten yazılan her öykünün kurgu olduğunu daha okumadan kabul etsek de fotoğraflar bize metinlerin onlarla ilişkisi olduğunu bas bas bağırıyor. Bir hat oluşturuyorlar. Bu hat, yazarın kurgu ve gerçeklik ilişkisini irdelediği bir hat. Acaba yaşanmış bir olay mı, sorusu her öyküde zihnimizi meşgul ediyor. Bu hareketliliği fotoğraf olmayan metinlerde de görüyoruz. Ahmet Mithat Efendi, Ziya Paşa, Yahya Kemal ve Hayriye Murad karakterleri üzerinden kurgulanmış metinlerde, yazar, metinlerin bir öyküye doğru tamamlanmasını bizden bekliyor. (Ya da umursamıyor mu demeliyiz?) Net bir son yok metinlerde. Metin içi kullanılan verilerin doğruluğuna ya da yanlışlığına zihnimiz kurgu içerisinde karar veremiyor. Mesela "Ağır Yaralı Olarak Ahmet Mithat Efendinin Eşkali" adlı metinde "Karl Marx, Londra'da Namık Kemal'in komşusuymuş ama bunun hiçbir zaman farkına varamamış."(s. 73) diye bir cümle geçiyor. Sadece bu cümle değil buna benzer "açık uçlu bilgiler" birçok yerde geçiyor. Bu, anlatı içerisinde neye neden olur, bunu biraz deşelim. Öncelikle ritmi etkiler. Olayları takip ederken birden zihin durur ve Karl Marx'ın yaşadığı yıllarla Ahmet Mithat'ın yaşadığı yılları düşünür. Bunun gerçekten yaşanmış olup olmayacağını düşünür. Ritim belki bu noktalarda kesilebilir ama bu, anlatıyı zenginleştirici bir motif oluyor öykülerde. Namık Kemal, hangi otobüs firmasıyla Çanakkale'ye gelinebileceği konusunda bize fikir veriyor. Bir tür zamanlar arası geçişlere imkan sağlıyor. Anlatı zamanı ve olay zamanları arasındaki mesafeler, çoğu öyküde birbirine çok uzak. Böyle böyle, bazen anlatıcı karakterlerin zihninden geçen düşüncelerle yazarın zihninden geçen düşüncelerin birbirine karışması, iç içe geçmesi, anlatının içeriğinin zenginleşmesine hizmet eden bir tekniğe dönüşebiliyor. Şu örnekte olduğu gibi;

"Bir gün, diyorum ki, bir gün şu topu alsam şöyle, kendi ceza sahamızın içinden, rakip takımın bütün oyuncularını ileri üçlüden liberoya kadar çalımlasam, kaleciyi de geçip topu ağlara göndermeden kale direğini sıyırıp denize doğru ilerlesem yavaş yavaş. Boğaz'ı geçip Karadeniz'e açılsam, Romanya'nın Köstence Limanı'na çıksam, çıkar çıkmaz bir ayaklanmaya öncülük etsem, yargılansam hemen oracıkta, idam cezasına çarptırılsam ..." (Boş Mukavele, s.146)

Bu "açık uçlu bilgiler", metinlerdeki olayların, diyalogların, izlenimlerin nesnel karşılıklar bulmasına da yarıyor.

Bir öyküde, Amerika'daki bir derginin kuruluşuyla ilgili bir veri paylaşılırken başka bir öyküde İran Arkeoloji Dergisi'nin editörünün görüşleriyle ilgili veriler sunuluyor. Metinler kurgu olduğuna göre, hangi noktaya kadar gerçek hangi noktada kurgu başlıyor, bunu tespit etmek çok güç. Nesnel karşılıklar oluşturmak önemlidir. Bir öykü bizi ilgilendirirken başkalarını da ilgilendirme noktasına böylece çok çabuk gelebiliyor.
Hem kurgu gerçeklik hattındaki gelgitler hem "açık uçlu bilgiler" (açık uçlu çünkü doğrulanıp yanlışlanamıyor) bizi öykülerin kullandığı malzemelere, esin kaynaklarına götürüyor. Bu esin kaynakları, ansiklopediler, gazeteler, mektuplar, fotoğraf albümleri, antolojiler, internet vs. olabilir.

Tüm bunları göz önüne aldığımızda da bu kitabın kendisi, parodi (yeniden düzenleme, yeniden yazım) kurgular olarak görünüyor. Gerçekliğin çarpıtılması, farklı gerçekliklere doğru yorumlamaları önümüze koyduğunda, edebi bir metin de anlamlarından birine kavuşmuş olabilir. Muhammed Ali ile Farabi'nın konuşmasını kim merak etmezdi ki? Bu gerçeklik düzeyleri kategorik olarak ancak bir sanat eserinde somutlanabilir gibi. Eh, bir kitap da bize bunları düşündürtebiliyorsa bence başarılıdır. Her öykü metnini de, kendinden önceki metinlerle (şiirde imgelerle) zaten ilişkili kabul edersek burada yaptığımız "parodi" vurgusu anlamsızlaşıyor. Fakat metinlerarasılık bu öykülerin taşıyıcı yükü olma özelliğini çoğu noktada vurgular durumda. Metin nedir, sorusuna cevap arayan bir eleştiri metni, kategorik olarak ayrıma giderken bu öykülerdeki başlangıç ve bitiş, farklı olaylar arası hızlı zihin dalgalanmaları, metin içinde yazarın sesi gibi yapısal öğeleri çıkış noktası olarak kabul edip ayrımı vurgulayabilir. Bu kitapta yer alan "Pamuk Hararları Ve Memedali" öyküsünde metnin bitişinde karakter ile ilgili beş farklı rivayet aktarılıyor. Buna bir gazete haberinde rastlasaydık, ihtimal sayımız en fazla iki üç olurdu. Yazar, kurmaca bir gerçeklik yarattığını, hem ara cümleleriyle hem bu tür plastik yapılarla kurarak metinlerin edebi yönünü vurgularken, bence öykü türüne yaklaşan fakat farklı okumalara da ucu açık yapılar ortaya koyuyor. Metin türünün anlatı için önemli olup olmadığı bir kenara, ben daha çok

yazarın seçimlerinin okuyanda yarattığı algıyı ortaya koymak için bunları serme gereği duydum.
Yazarın niyeti belki de bazı metinleri oluştururken, tek bir detay üzerinde yorumlar yapmak bile olabilir. Bu kestirilemeyen ve pek de işimize yaramayacağını düşündüğüm bir detay. Fakat Durusel'in niyetinin, alışılmış olan ve yaygın kurgu yapılarının dışına çıkmak olduğu, ortaya döktüğü metinlerden anlaşılıyor. Yahya Kemal'in yemek masasındaki davranışları aktarılıyor mesela başka bir öyküde. Bu metinler açıkça deneysel diyebileceğimiz bir evrenden yayılıyor. Daha doğrusu deneysel öğelerin varlığı ve yarattığı sonuçlar apaçık. Durusel'in tüm öykülerini düşündüğümüzde bu kitap, yazarının imzasını taşıyan ve İlhan Durusel öykücülüğünden gelen sesi bize fazlasıyla duyuran bir kitap. Bu kitabı bir üslup başarısı olarak da görüyorum. Herkesin parmak kaldırarak konuştuğu bir sınıfta yazar, söz hakkı istemeden konuşuyor.

BİR VEDA PROLOGU

Muharrem Demirdiş

Dünyanın en güzel gülüşlü adamını 14 Ocak Çarşamba günü yitirdim. Gülünce güllerin açtığı cinsten bir gülüş değil bahsetmek istediğim ya da gülünce gözlerinin içi gülüyor dediklerinden... Ali Hoca güldüğünde dünya sanki yeniden kurulurdu cümle cismin önünde. Uçurumları boyardı, kuyuları kapatırdı onun gülüşü. Nehirler debilerini arttırır, yeleleri devinen atlar koştukça koşardı rüzârlarla. Evvela çok kişiseldi onun gülüşü. Hem kendi kişiselliği vardı bu gülüşünde Ali Hoca'nın hem de gülümsediği kişinin. O, bu gülüşüyle tüm sınırları kaldırır, mesafelerin ötesine geçerdi. Sanki gülümsediği kişi olurdu. Gülümsediği kişi de o olurdu. Bir tür yeni bir özneleşme biçimi yani. Bunun nasıl başarırdı bugün dahi bilmiyorum ama bu gülüşlerin hayatımda beni çok etkileyen gülüşler olduğunu söyleyebilirim. Ama 14 Ocak Çarşamba günü yitirdik bu gülüşü. Daha doğrusu ben yitirdim. Ali Hoca bir daha hiç

gülmedi. Güldü ama bu gülüşlerin eski gülüşleriyle hiçbir benzerliği yoktu.
14 Ocak Çarşamba günü babasını kaybetti Ali Hoca. Ben de yanlarındaydım. Babasının başını, daha rahat nefes alabilsin diye kaldırmıştı ki Ali Hoca, babasının başı bir anda ellerinin arasında geriye doğru kayıverdi. Gözlerinin akını gördük önce babanın, içinde kalan sen nefesi de üfledi adamcağız Ali Hoca'nın yüzüne. Ali Hoca, tam o anda derin bir ah çekti ve ağlamaya başladı. "Baba, baba!" diye bağırdı, "Beni neden terk ettin?" İşte o vakitten sonra, odada yalnız olduğumuz için, iş bana kalmıştı. Babasının başını yavaşça aldım ellerinin arasından Ali Hoca'nın, yastığına bıraktım, yüzünü örttüm, doktorlara seslendim, Ali Hoca'yı, zaten mide ağrıları çekiyordu, iki büklüm dışarı çıkardım. Ağlıyordu. Sarıldım. Kokusunu daha fazla alana değin sıkıca sarıldım. Gözyaşları yanağıma, boynuma akıyordu. Bekledim. Daha da aksınlar istedim. Sonra koluna girdim, hastane kantinine doğru yürümeye başladık. Bir sütlü, bir sade kahve aldım. Oturduk. Duydu... duydu, dedi Ali Hoca. "Biliyor musun, işitme duyusu, en son yiten duyuymuş ve kalp durduktan sonra da beyne iletiler devam ettiği için, kalbi duranlar, ölüm anından birkaç saniye sonrasına kadar duyabiliyorlarmış. Babam, feryadımı duydu. Keşke ah çekmeseydim, keşke beni neden terk ettin demeseydim. Adamcağız üzülmüştür."
Sigara içmek için dışarı çıktım.
Ali Hoca bilgi ve deneyimleriyle her zaman şaşırtmıştı beni. Epistemolojik olana, Descartes'a, Bacon'a hayrandı ama aslında bana göre tam duygu adamıydı. Eski bir Türk filminin ortasında ansızın ağlar, fakültenin bahçesindeki ağaçlardan kendi canıymış gibi bahseder, Bach dinlerken 18. yüzyıla giderdi. Unutmadığım anlarımızdan biri de, ders esnasında Ali Hoca, teknoloji ile ilgili daha önce izlediği bir filmden epistemolojik çıkarımlar yaparken benim filmdeki "İnsan ancak kaybedebileceklerini sever; kendini, bir kadını, ülkesini..." repliğini hatırlatmam üzerine dersi tamamlaması idi. O zaman da gözleri yaşla dolu, gözlerimin içine bakmıştı ve "Bu andan sonra konuşacak ne kaldı ki," deyip ardında gülmüştü. Gülme onun için duygu aralıklarında bir duruş biçimiydi, orada varlık kazanıyordu Ali Hoca. Güldüğü ne ise onunla birlikte yeniden kuruluyordu. Bir yaprak, bir dal parçası, bir kedi, deniz, en çok dalga... oluyordu, sonsuz oluyordu.
Ama artık gülmüyordu Ali Hoca!
Taziyeleri beraber kabul etmiştik. Pek kimsesi yoktu Ali Hoca'nın. Kız kardeşi sürekli ağladığından ve ardından da bayıldığından taziyeleri kabul edememişti. Ben zaten Ali Hoca'nın yanında olmaktan her daim mutluluk duyduğum için hiç de rahatsız olmamıştım bu törenlerden. İlk günlerde gülmemesini doğal bulmuştum ama sonraki günlerde fark etmiştim ki artık eskisi gibi gülmüyordu Ali Hoca. Gülüyordu ama o kişilerle, varlıklarla birlikte ortak bir özne kurma süreci ortadan kalkmıştı. Gülüyordu ama sanki her şeyden ayrıydı. Daha doğrusu herkesle ayrıydı Ali Hoca; herkesle arasına koyduğu gündelik bir gülümsemesi vardı artık. Bizleri, özellikle de beni ona bağlayan o görünmez bağ dedikleri şey, yitip gitmişti de

yerine dünyayla, benimle arasına mesafeler koyan yeni bir sınır gelmişti: Salt yüz kaslarının hareketi. Gülümsemelerin, gülüşlerin de farklı farklı olduğunu, ben o günden sonra daha da net görmüş, anlamıştım. Bir gün Ali Hoca'ya açmıştım durumu. Hocam demiştim, sizin ne güzel bir gülüşünüz vardı. Öyle kişisel, öyle yeni bir varlık tanımıydı ki insan hep sizin yanınızda olmak ve sizin gülüşünüzü izlemek isterdi. E, yine gülüyorum, gülmüyor muyum, diye sormuştu Ali Hoca. Hayır demiştim, gülmüyorsunuz, daha doğrusu gülüşünüzü basit bir etki tepki durumuna indirgediniz artık. Gülmüştü sözlerime ama bu da yitirdiğimiz o gülüş değildi ki... Sonraki günlerde, Ali Hoca'nın derslerinden çıktığımızda hep hüzünlenmiş, eve dönünce de yorganın altına girip ağlamıştım.

Onunla aramdaki ilişkiyi tanımlamaktan hep uzak durmuştum ama çok seviyordum onu. Aşık değildim, hayır, zaten hiç öyle bir yönelimim olmamıştı, aksine heteroseksüel ilişkilerim olmuştu hep. Bir gün mesela sırf meraktan farklı yönde bir girişimim olmuştu ama onu da yarıda bırakmıştım. Sadece çok seviyordum Ali Hoca'yı...Çünkü onun gülüşü, tüm gerçekliği yıkıyordu ve evrende yeni duygu aralıkları oluşmaya başlıyordu.

Ali Hoca'nın eski eşi, onlar boşandıktan sonra yurt dışına yerleşmişti. Çocuğu da yoktu Ali Hoca'nın. Uzatmalı öğrenciliğim onunla daha çok vakit geçirmeme vesile oluyordu böylece. Aynı güzergâhta, ama ben ondan daha uzak bir bölgede oturduğumdan çoğunlukla beni de bırakırdı eve. Onunla dönmeyi severdim. Arabayla yolculuk etmekten keyif alıyordum onunla. Beni bırakmak için birkaç kilometre daha araba kullanması da içten içe sevdiğim diğer bir özelliğiydi. Bu, mutlu ederdi beni. Ben konuşurdum, o dinlerdi, gülerdi. Gülerken gözlerini yoldan da ayırmamaya çalışarak hafifçe bana bakardı. Bazen de eve gelirdi. Onun için evde her daim beyaz leblebi ve rakı bulundururdum. Ben bir kadeh içerdim ama Ali Hoca içtikçe içerdi. Anlatmaya başlardı. Birazdan kalkacağım sözlerini her anlatısının ortasında yinelerdi Ali Hoca ama yine de kalkmazdı. Zaten ben de hiç gitmesin isterdim. Koynunda, başımı omzuna koyup uyumayı da düşünürdüm ama bunun hiçbir aşkla ilgisi yoktu. Yanında olmayı isterdim, onunla arabayla gezinmekten keyif alırdım, dinlemek iyi gelirdi, hep anlatsın isterdim, durmadan anlatsın; hepsi bu. Çünkü hepsinde de o gülüşü vardı o zamanlar Ali Hoca'nın. Özneleştiren gülüş! Varlığı yeniden kuran. İnsanın ontolojik sorularına kökten yanıt veren! Unutulan insana, unutulmadığını an be an hatırlatan! Artık yok ama. Babasının ölümüyle birlikte yok olup gitmişti o gülüş. Aslında Ali Hoca'nın babasının ardından çektiği "ah!", benim ah'ımmış; anlıyordum. Yitip gidecek bir gülüşe duyduğum ah! Aaaaaahhhhhhhhhhhh......!

Ölülerin sadece bedenlerini götürmediklerini bir kez daha deneyimlemiştim işte. Ölüler giderken mevsimleri de götürebiliyordu; kimileri kuşları, kentleri götürebiliyordu. Örneğin babamın ölümünün ardından bir daha doğup büyüdüğüm kente gitmemiştim ben. Çünkü diğer her şey de ölmüştü benim

için. Babamın yürüdüğü yollar, alışveriş yaptığı Muhsin Usta, Uzun Samsun sigarası, V yaka kazaklar, çizgili gömlekler, ütülü pantolonlar, siyah pardösüler, "aklımdakini söyledin" tümcesi ve "velakin" bağlacı...Ölüler ölmüyordu da öldürüyorlardı sanki.
Ali Hoca'nın gülüşü ölmüştü. Babasının ölümü, öldürmüştü bu gülüşü.
Kararımı vermiştim. Ali Hoca ile konuşup yüksek lisans serüvenimi tamamlayacaktım. Odasına gittim. Yine gülümseyerek karşıladı beni fakat bu yine yitirdiğim gülüşü değildi. Oturdum. İki orta kahve söyledi. İçtik. Oradan buradan konuştuk. Yeni bir Spinoza çalışması çıkmak üzereymiş, Marx ve Spinoza arasındaki dolaylı yakınlıklar üzerineymiş bu kitap, bir tanıdığı hazırlıyormuş. Sonra geceleri balkonuna dek uzanan kayın ağacının yapraklarını da yemeye başlamış Ali Hoca. Bir yakınının oğluna Latin Dili ve Edebiyatı okumasını tavsiye etmiş. Tez konusu seçerken literatür taraması çok önemliymiş... Bakıyordum. Susuyorsun, dedi. Ona gerçeği söylemek istiyordum artık. Hocam dedim, "Ben, girdiğim ve kazandığım yüksek lisans bölümleri arasında aslında hangi bölüme kayıt yaptırmam gerektiğine karar verememiştim bir türlü. Aklımda küçük bir 'an' vardı ama. Sınav salonuna girmiştiniz, usulca yürümüştünüz, ben teknik bir soru sormuştum size, gülümsemiştiniz, yanıtlamıştınız. İşte ben bu kararsızlık sürecinde, bu gülümseyişinizi hatırlayıp, onu aklımda ve duygularımda taşıyıp enstitünün yolunu tutmuştum. Yani gülüşünüze bakarak, bu gülüşe hayranlık duyarak, bu adam dünyanın en güzel gülüşlü adamı diyerek hiç de alakamın olmadığı bu bölüme kaydolmuştum." Gözlerini gözlerime dikmiş beni dinliyordu Ali Hoca. "Ama şimdi bir karar daha verdim; ayrılıyorum. Çünkü o gülüşünüz yok artık. Babanızın ölümü ile birlikte çekti gitti gülüşünüz. Bir süre döner diye bekledim ama dönmedi işte. Ben artık yokum hocam, derslere gelmeyeceğim, ayrılıyorum," dedim. Elindeki çay kaşığı, önündeki cam fincana düşüverdi Ali Hoca'nın. Çıııınnn!
"Nasıl yani dedi... Nasıl olur ki böyle bir şey, gülüyorum ben, bak hâlâ gülüyorum. Yapma Allahaşkına Mustafa! Söyleme böyle şeyler!" Anlattım, anlattım, velhasıl uzlaşamadık. "Dünyanın en güzel gülen adamı idiniz. Ben daha çok sizin gülüşünüzü görmek için gelirdim derse, tabii sonrasında da beraber dönmek için. Ama artık yok," dedim, "yitirdim gülüşünüzü, yitirdik." Gözlerime bakıyordu yine. Ben de onun gözlerine bakıyordum. "Yapamayacağım, hayır," dedim. Konuyu etraflıca konuşmaya başladık. Onun artık dostu olduğumu, gidersem yaşamında ciddi bir eksiklik duyacağını, kalırsam, bana yanında asistanlık dahi ayarlayabileceğini söyledi ama kabul etmedim tabii; evde radyo oyunları, oyunlar yazmayı tercih edeceğimi söyledim. "Siz," dedim, "benim hayatımda çok önemli bir an'sınız ve öyle kalmanızı istiyorum. Bizi bütünleştiren gülüşünüzü de yitirdiğimiz için, artık bu durumu sürdürmenin gereği yok! Her şeyi en güzel yerinde noktalayalım." Çok keskin konuşmuştum. Çekmecelerden birinde bulunan votkasını çıkarıp art arda fondiplemişti. Ben o anda her şeyin birden bire nasıl

da değiştiğini düşünmüştüm. Duygulanımlar çok aniydi, kopuşlarla, sıçrayışlarla doluydu. Neredeyse ağlayacaktım, çünkü hayatımın ortasında küçük bir ada idi Ali Hoca. Adamız, kıtaların altında kalmıştı. Sanki bir zamanlar o gülüşle beraber büyük kıta parçalarından kopuyor, birlikte yeni bir ada kuruyorduk Ali Hoca ile. Adamız yoktu artık. Kara parçalarının hışmına uğramıştık.

“Demek,” dedi, “insan ölürken sadece bedenini götürmüyor, bak babam gülüşümü de götürmüş ve doğal olarak seni de götürmüş Mustafa...” Sonra ayağa kalktı Ali Hoca, arkasını döndü, penceredeki yansımamdan bana bakıyordu. “Peki,” dedi. “Git!” Penceredeki yansıda gözlerimiz buluştu. Sonra tam ben çıkarken konuşmaya başlamıştı. “İnsan ancak kaybedebileceklerini severdi değil mi Mustafa? Böyle mi diyordu film? Ha, söylesene?”

Bu kadarına dayanamazdım. Hızla çıktım odasından. Fakültenin koridorlarından koşarak geçtim, merdivenlerden inerken düştüm, ağladım ve ağladım ve ağladım... Geri dönmeyi, boynuna sarılmayı ve bu kez kendi gözyaşlarımın onun yanağına, boynuna akmasını istedim. Yapamadım. Eski olana duyulan yoğunlaşmış bir özlemdi bu. Geçmeliydi. Çıktım fakülteden. Korna seslerine aldırmadan karşıya geçtim.

Hemen önümdeki büfeye girdim. Soluk soluğa kalmıştım. Abi ağladın mı sen, dedi büfedeki kalpaklı adam. Evet, dedim, biraz ağladım.

Tam beyaz leblebi ve rakı isteyecektim ki... Bana, otuzbeşlik bir şişe votka, dedim. Gazeteye sarayım mı, abi diye sordu adam, sar abim, sar dedim. Aldım, çantama attım, çıktım.

Kar yağıyordu.

Ankara’ya bir süredir, hem de mart ayında, hiç böyle kar yağmamıştı.

En dik yokuşlardan birine sapıp yukarı doğru koşmaya başladım. Koşacak takatim kalmayıncaya dek koştum. Eski bir sokakta durdum. Gazeteye sarılı votkamı açtım. Ah Ali Hoca, dedim, aaaaaaahhhhhhhh! Votkayı başıma diktim. Birazı koynuma döküldü.

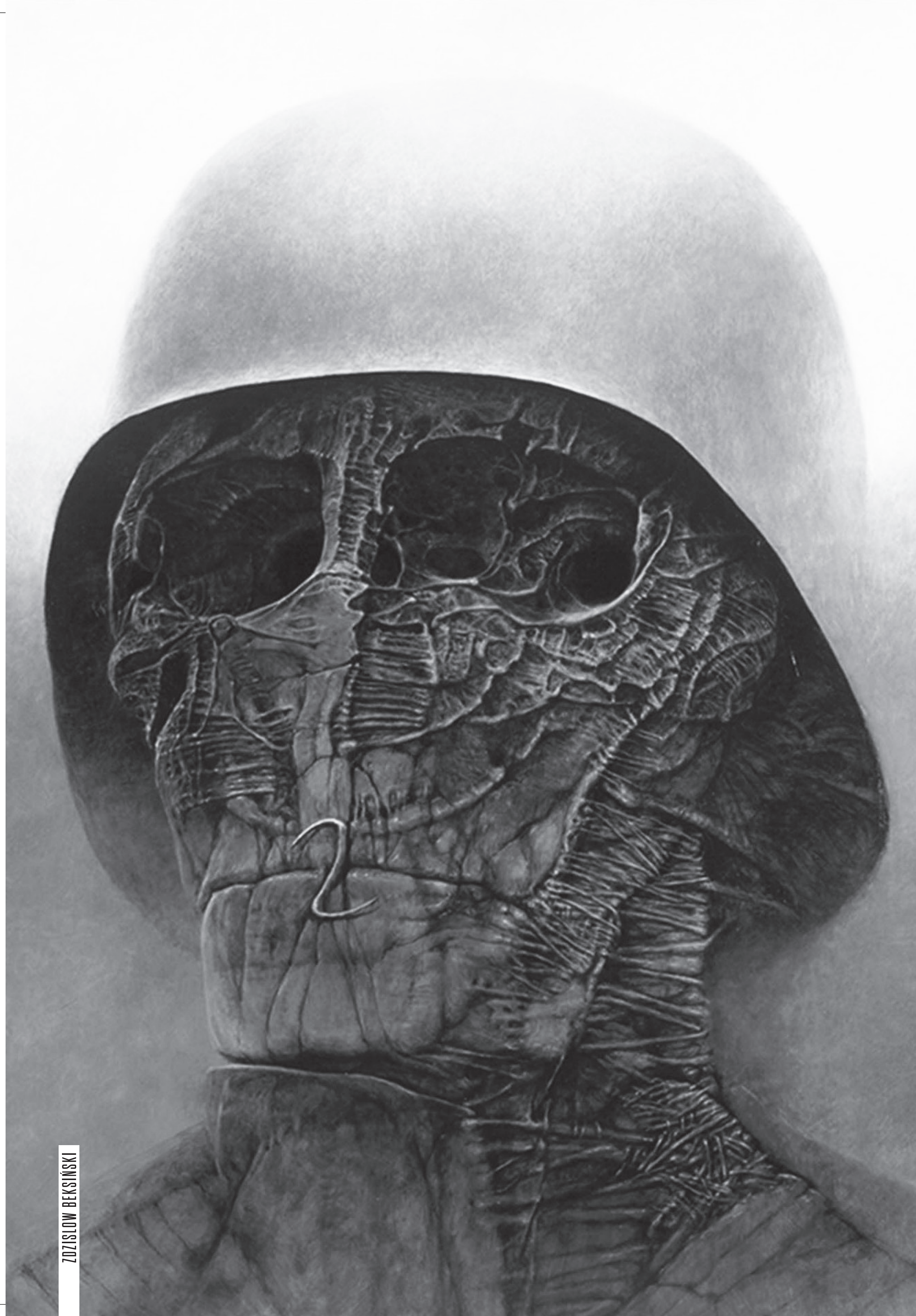
Yanımdan bir motosiklet geçti.

Teybinden avaz avaz “Ankara’nın Bağları” yükseliyordu.

Anlamsızca baktım.

Başımı karşıya, Ankara Kalesi’ne çevirdim.

Kalenin yamacındaki gecekondular, kar tanelerinin ardında görünmezleşiyordu.

ZDZISLOW BEKSIŃSKI

BELKİ BİR MEKTUP

Erdem Özgül

"Taş.
Havada taş, gözümle izlediğim.
Gözün, taş gibi kör."
Uyuyor muydum, uyanık mıydım, tam bilmiyorum. Bir uzun rüyanın içindeydim. Bir yılan bana arkadaşlık ediyordu. Acelesiz. Gidiyorduk. İçimde iki insan usul usul konuşuyordu. Yastığıma kulak veriyor, onlarla söyleşiye dalıyordum. Bahsi geçen bu insanlar gözlerimde resimleniyorlardı. Sonrası et kemik tırnak, her şeyin darmadağın olduğu böylesi bir günde çoğalıyor, tuhaf bir bütünlüğe varıyordu hayal ettiklerim.
İçine düştüğümüz yolda bahar vardı. Havası baş döndürücü, rüzgârı serindi. Yürümek insanı ne üşütüyor ne de gereğinden fazla hararet yapıyordu teninde. Yol belki de ilk defa tam kendi havasındaydı, yolcular başının dikine gidebiliyordu. Kadın önden yürüyordu, adam onu izliyordu. Güzel bir adam olabilirdi. Bi kere hırsları yoktu, onları unutmuştu. Gibi

görünmüştü gözüme, can'ım. Önü sıra yürüyen bu kadınla olmak adama yetiyor muydu? Çıkardığı seslerin verdiği yorgunluk onun için en katlanılası işlerden biriydi bu dünyada. Belki müzisyendi. Belki kuş, kartal ya da güvercindi de kendiliğinden bir şarkısı vardı içinde, şakıması yaradılışındandı. Yolda nasıl da sevilesiydi kadın. Adama da âşık olmak istedim kadına da. Hararetli konuşmaları da dikkatimi çekiyordu, sessiz yorgun yürümeleri de. Kavga ediyorlardı belki ama kırıp dökmedikleri kesindi. İyiydi. Güzeldi. Hiç bilmeden yorgun gövdemi dinlendiriyorlardı. Kadın sarhoş muydu neydi, bir otoyolda değil de kumsalda gibi ördek adımlarıyla yürüyordu, adam onu ilgiyle izliyordu. Yol adama da kadına da dostluk ediyordu. Dallar rüzgâr topluyor, ama kadının dinginliğine anlayış gösteriyor, sessizliği içlerinin dolgunluğuna rağmen, gürültüye vermiyor, yapraklar hışırtılarıyla bu dili tutulmuş akşamı bozuntuya vermiyorlardı.

Üzerinde eteği, spor ayakkabıları, yeşil bir hırkası vardı kadının. Adam daha da yoksuldu, hiçbir şeyi yoktu. Yanında kadın olmasa, belki üzerine bir ışık vurur, yanından bir araba geçerdi de, yolda gölgesi biterdi, öylece varolurdu. Belki. Adamın kendini haritadan silmişliği inciticiydi biraz. Bir kaç güne kalmaz, kadın da unuturdu adamı.

Yetmiyor, dedim, hiç birimize, ellerimizin içinde parmaklarımız bir başına yetmiyor. Onlara saymayı öğretiyoruz. Sazları ele almayı, ağaçlardan kemanları oymayı öğretiyoruz. İşaret parmağımı kaybetmiştim. Boşluğuna baktım. Nereye gitti şimdi bu? Teller üzerinde parmaklarımız dilimizin ucundakine yakın sesler çıkardığında, biraz olsun tamamlanıyoruz. Eksiğini azaltmıştı adam. Işığını söndürürsen bir mum ne işe yarar, ışığa ihtiyaç duyarsan yine aynı mum kendini tüketir, dedim durduk yere. Niyeyse. Bazen böyle anlamsızdım. Konuşurken. Kendimi tanıyamıyordum, sık sık gümrüğümü ihmal ediyor, bir başka ülkede dili anlaşılmaz bir başkası oluyordum. Ama adama baktım bir yoldaydım, gidiyordum, kadına baktım gölgesindeydim, kendime baktım ama ortalık kararmıştı, burada bana ihtiyaç yok, dedim. Yolumu değiştirdim. Bekledim. Buradan, cümlemin ağzımdan çıkıp gittiği yerden, bir araba geçsin istedim. Işığı yönümü bulmamda imdadıma yetişsin, bana bir cevap vermiş olsun. Bu yeni çağ böyleydi oysa. Çekirgeleri dinleme imkânım yoktu. Ağustos çok uzak aylardan biriydi. Egzoz gürültüleriyle oyalanmalıydım sekizinci ayın böceğine varmadan önce.

Öylesine yürüdüler, kız deniz kenarında sahilde yürür, akşam serinliğinin tadını çıkarır, oğlan nereye gideceğini bilmez, çok da önemsemez gibi, gittiler. Baktım onlara, kendime kızdım, öfkelendim. Çok çok öfkelendim, ağzım köpüklendi, gözlerim bulut bulut, yağdım yağacağım. Bir süredir içimden geçenleri gözlerim görmüyordu, aklım hiçbir zaman yeterince kavrayış sahibi değildi zaten. Ağacı, yılanı, köstebeği, bir birine karıştırıyordum çoğun. Kıskanç biri miydim şimdi ben? Kalbim de yeryüzünün gidişatını hissetmekten uzaktı nasılsa. Nasıl avunur insan elleriyle, bu biçim sevmemiş, yürümemiş, çalışmamış, yaşamamışsa, durduğu yer nasıl yeter insana,

insan nasıl, nasıl kızmaz kendine, nasıl parçalamaz gömleğini. Kendine yeni bir gövde aramaz, insan, nasıl? İçimdeki bu coşkulu sevgiye de öfkeye de şaşırdım. Sevgimi ne yapacağımı, kendimi hangi tarlaya ekeceğimi bilemedim. Kadını rüzgâra verdim, öptü, okşadı onu, inletti. Dünyanın bu boşluğu, başı sonu belirsiz esintisi çok erkeksi bazen. Kadınların aklını çeliyor. Dedim. Adam alındı, sonunda yine yalnız kaldığına.

Kızın bacakları, ayakları, ayak parmakları olmak olmak istedim, daha daha çok istedim, içimde yaşayan biri hareket eder, beni aşardı onun müziğiyle. Bir hayvan nasıl kanlı canlı kuzularsa insanların, hayvanların, dağların orta yerinde, öylece yavrulanıp onun bir parçası olmak istedim. Baştan sona... Utanmadan. Çıplaklığımdan, kimsesizliğimden.

Gözlerim bana kördü. Ellerim ayakların yetimsiz, yeteneksiz, onun dergilerine, kitaplarına, hikâyelerine, aşklarına, akşamlarına, herbir şeylerine karışmak istiyordum. Parklara, kafelere, gönlüme ateş düşüren gözlerine sığınıyordum.

Bunun için karanlığın gününde kuş gibi cıvıldıyorum şimdilerde ben. İyi bir insanınkine, göğsümde bir erkeğin kalbine ihtiyacım var, sonra ona inanan bir kadının kalbine ihtiyacım var. Buldum mu? Bulmasam kendimi yineler miydim. Buldum mu? Bulabilsem kendimi yenilemez miydim?

İnsan yanılmıyor mu hiç, yarı gecede otobüsü arıyan bu genç kadın ve adam yanılmamışlar mıydı? Son otobüsle dağ başına çıkmış, inemiyorlardı. Durdum baktım, gece uzadı, havası soğudu, gezdiler, aradılar, sordular ama bir süre yollarını bulamadılar, yanılmak son değil, insanın sonu hiç değil, dedim onlara. Sonra ölüm bile büyük bir hata olduğunu bile bile ömür boyu canımızda geziniyor, nabzımızı yokluyor, birden gelip buğdayımızı biçmiyor. Yokluyor bizi, yeşertiyor, sarartıyor, başağımızı kurutuyor bizim. Biz çokuz. Ne sen ve ben yalnızız. Ne bu adamla, aha bu kadın. Ölüm bile çoğalıyor bize gelinceye değin. Biz sonsuzuz. Bilmiyorum neden ama, onları sevdim, Kahlenberg'i düze indirip, kumsala çeviren kadını, gölgesindeki adamı sevdim. Hayallerimi sevdim. Yaşayamayınca belki. Her şey çok güzel. Sevdim. Uzayan, kendini ifade edemeyen cümlelerimi alıp bu sevince katık ettim. Kendimi affettim. Kibir mi şimdi bu, sevgilim seni de affettim.

Onlar karşısında, gözlerim geceydi bana. Biraz kahrettim. Kulaklarım, kalbim, yorulan ayaklarım, gün boyunca işleyen ve üzülen ellerim gece. İçlerini göremedim, okuyamadım ama emin oldum, güzellerdi. İnandım onlara, insan hayatı aldatamaz dedim, karanlığın sonuna doğru boyumdan büyük konuştum yine. Bu büyük geceyi, geçip giden otomobilleri, barlarda çalışan yaşlı konsomatrisleri, ayyaşları, madde bağımlılarını, sürgünleri, bir çift, bir kadın ve bir erkek, bunca ilginçliğiyle aldatamaz, hem neden aldatsın, paronaya yapmamalıyım, dedim. Birbirini sevsinler. Biri bir yerlerde bir melek olsun, isterse yerinde durmasın, karartsın beyaz kanatlarını. Kelebek olsun uçsun. Diğerinin akıbetini Allah bilir. Sıkıysa bilsin, istedim. Sustum.

Onları bıraktım. Uyandım. Kendime, uzakta bıraktığım gölgemin daha yakınına geldim.
Yolda, Bahar. O, gideceğiyerevardımevsim. Tamam. Bitti.
Elbette sırf beni görmek için gelmemiştin, dedim ona. Yolculuk, hani hep söylenegelmiştir, belki de sen gülümsemişsindir buna, ama ben inanıyorum yine de, elbette yolculuk senin doğanda vardı. Yolda doğmuş derler kadının sen gibisine belki, kim bilir? Bizim eski Çingeneleri bulup, falına bir baktırmak lazımdı ama zamanın yoktu yeni tanışıklıklara, yeni yorgunluklardan ürküyordun. Dinlen istedim. Sabah serinlikleri bahanen oldu. Derin uykulara daldın. Baş ucunda bekledim. Güzel olan uykun, güzele güzelliğinden verdi, seni yoğurdu çıplak harmanında, orada mis gibi buğday koktun. Şahidim. Gözlerimi bir açtım, burnumun ucunda bağlar bahçeler kurulmuş. Aklını avuçlarımın arasına aldım, gövdene dokundum. Elbette güzel kokan ne varsa kabuğunu soydum meyvasını sana sundum. Uzak ülkenden konuk gelmişlerdi bana türlü çeşit deliliklerin. Aklımı kaçırdım. Ada. Gölü dipsiz kuyun, etrafımı sularla çevirdi. Günahımı kimin üzerine atsam? Dedim ona. Demiştim ya, uyandım.
Sahi dünyada benim adımda, benim gövdemde biri var mıydı, adı adının hizasına yazılı, ondan bile bihaber olabilirsin. Yoluna çıktım senin, hey dedim. Hey, ben buradayım. Burada tiyatrolar, burada yazlık sinema. Burada benim karnavalım. Felaketime oynar mıyız? Tabancan yanında olmalı. Korkuttum mu canım seni? Şehre uzak, yaban hayvanlarının gezintiye çıktığı dağ başlarından gelmiştim. Kurt kente iner ve aynı şaşkınlıkla kuzunun yolunu keser. Elimde bir pazarım vardı ne yapayım. Şehre kapansaydım, içime elektrik dolacak, tellerce gerilecektim. Dağa gittim ben de. Sonra, işlerimi anca bitirdim, görüşebiliriz deyince sen, uzaklaştım yabanlığımdan, kente, sana geldim. Pazarımı dağıttım, fidelerimi yok pahasına sattım. Diktiğim ağaçlar Allaha emanet. Gömleğimin tozu toprağı, yok vallahi benim pasaklılığımdan değil, uzakta çok uzakta hoyrat ellerinde kibrit, yanan ormanların gümbürtüsünden. Duymadı beni.
Geldim. Gördüm. Önün sıra, operanın aslanının ağzının suları akıyordu. Bu sene alnı açık, günlük, güneşlik bir nisanımız vardı da bizim. İnsanca yaşadık da biz. Senin payına bir dilim ekmek, iki zeytin tanesi düştü de nisandan. Sevgili Ruhum, kahvaltın azdı, sahi doydun mu da sen? İnsanca. Nisana. Cevap vermeyi sevmez. Sustu.
Şehir aslanın ağzından serinlemeğe bakıyordu. Sarı çantan elinin altına oturmuş, içindekileri dinlendiriyordu. Ne yapıyorsun, kimleri okuyorsun? Georg Orwell Arkadaşımdı. Öyle miymiş? İnsana Hiç Rahat Yok Kendinden. Grace Paley. Biliyor musun, beni burada da unuttular, içimdeki sesler susmayınca Faulkner'in satırları arasına giriyorum, hadi daha fazla konuşun susmak nedir bilmeyen arkadaşlarım. Kafka'nın Dava'sı ya da. Yargılayın beni. Oyunun sonunda ağaca asılı gövdemin bir gölgesi olur, içiniz rahat gölgelenirsiniz orada. Beni soran olmamıştı değil mi? Hiç olmaz zaten, şaşırmadım.

İlkin çatıda çalışan işçilerin alınlarına, sonra oturduğumuz cafenin terassına indi karanlık. Gün, içi seyahatler çekiyormuş, aldı başını Amerika›ya gitti. Akşamı sever misin ey gözleri maden? Kent bugün durgun. Kent bugün işleri ölgün pazar. Uzun bir kahve arası. Tartışmalar. Anlaşmalar. Ayrışmalar. Kentin içi karardı bugün. Gözlerimiz de olmasa. Doğrusu senin gözlerin. Benim bakışlarım çarpıntılıdır artık. Sana baksam, ta içine. Bakmasam, sağır olurum belki. Korkuyorum. Duymamaktan. Duyumsayamamaktan. Bir ritmin var senin, hadi gel oynayalım. Gölgeme gel benim. Sokağı kapladım bak, büyüdüm seninle. Uzakta Çinli çocuklar saklambaç oynuyor. Aklım bir an onlara gitti de alınma, aslında hep sende.
Hem ben sana coşkulu bir bahar karnavalını haber vermeye gelen bir ulağım belki, bu çocuklar da oyun arkadaşlarım, ne biliyorsun da uzaklara gidişimi yadırgıyorsun hemen? Hadi gir koluma. Oynayalım. Sonra dilersen, beni sevgilerinle öldürürsün. Dilin dilime dokunur, bacakların bacaklarımı kuşatır. İçimdeki sularsa akar, akar, akar. Dolar taşarsın, içine gömeceğin bir ceninin fena heyecanıyla. Güzel bir ölü olurum sonra ben, sen yaşam hakkı tanımaz, boğarsın beni. Alkol almayan, kadınlara bakamayan kör bir ölü olurum ben, hayaletim şehri dolaşır durur. Bir gözünü beğenmezsen çıkarır benimkini sana veririm. Uzak şehirlerde tutsak kediler gibi farklı renklerde gözlerin olur, biri Viyana'dan çıkar gelir, dünyada Van adında bir şehir varmış, onu gezinir. Diğeri Londra'dan kalkar Mardin'e gider dolaşır durur nazarında senin. Kedilerin kafeslerinden firar etmiş olursun, dünya seni görür. Gözüm. Dünya beni görür. Sokak köpeklerini besler etim benim. Ben ölünce senin çok adresin olur. Evine gelmem, hiç gelemem. Zaten ölüler, misafirliğe gitmeyi beceremezler. Yine de yüzümde bir sevinç sezer mezar kazıcıları. Hiç olmazsa mutlu ölmüş adam derler. O zaman benim için bir dua oku, aç bir kitabı, kararsızlıkla gezin içinde. Sonra gül istersen. Göz yaşı dökme ama.
Islanmaksa derdimiz mayıs hep bir bahar ayı. Beni unut. Yürü. Yağmura var. Nasılsa bir dünya yalan söyleyeceksin bana. Kirli bir dünya bu, içinde sürüklendiğimiz. Islan, biraz durulan.
Bir bahçeye giriyoruz. Saçmalıyorum. Ne zaman sevinsem saçmalarım ben zaten. Denge. İçimde senin mayan neden tutmuyor? Dokunuyorsun. Gövdemi unutmuşum biliyor musun? Kendime dokunmaktan vazgeçmişim. Beni uyandırıyorsun. Derdin ne, günüm ne benim? Gel dirimimi kutlayalım. Pazar mı bugün, yoksa Pazartesi mi, bilmiyorum. Ama duran kanım akıyor sen dokununca. Sütün içimde mayalanıyor. Yaşamak. Bir başına bu sözcük, ölümümden sonra bedenimde cümle dışı bir anlam kazanıyor. Bunu neden yaptın?
Atı neden yalnız bıraktın? Bilmiyor musun? Ne güzelsin. Koştu at. Çılgınca. Yuvalanacak bir uçurum buldu at, kendine sende. Seni bir ağacın yaprağına, bir köpeğin ayaklarına seni, seni bir kuşun gagasına, bir yıldızın taşa düşen yansımasına seni, seni bir yüreğin çarpıntısına, bir ölünün mezarına seni, seni bir adamın uzun süren yalanına,

bir kadının kaprisine seni, seni kırmızı bir gülün kararan goncasına, bir şarkının sözlerine seni, seni bir şehrin yollarına, yolcuları ölmüş bir otobüsün devrik aynasına seni, sordu, durdu, o, seni. Suskunluğun ateş düşürdü ocağıma. Atı neden yalnız bıraktın. Şiiri, şarkıları, dokunmayı neden? Yalnız. Günün sonunda ölen ben oldum.
Yolda bahar vardı. Mevsim bitti. Uyandım. Çelebiler çağı çoktan son bulmuştu. Sokağıma döndüm. Kendi içimde demlenmeye. Sonra kendimi sofraya sürdüm, aklımı peynir ekmekle yedim, sonra her şeyi unuttum.

MUTENA SOKAK'IN KUTLU NEVZUHURU

Kenan Biberci

Loukanikos'a ve Süleyman'a ithafen

Badi fena bir şey yapacak kuruntusuyla anaç dut ağacına sıçradı Korsan, üç yıl kadar önce âhir güzün kurşunî bir günü. Vaayy, o meş'um dakikada sol gözünü kesti tel diken, feryat figân. Diğerine de epey zaman önce katarakt indi. Artık seçemiyor; önündekini Süleyman'ın düşürdüğü bir parça niyetine iki gündür dadaklıyor.

Süleyman gümüş martı. Bacakları parlak sarı, tüyleri pırıl pırıl, gözlerinde kırmızı sürme. İkindi okunurken yokuşa kanatlarının gölgesi vurur, kahkahalarla pike yapar, kötürüm panelvanın üzerine konar; Tavukçu dükkândan çıkar; içinde küsurâtı biriktirdiği koliyi Süleyman'ın önüne koyar. Önlüğünü çözüp içeri bıraktı, telaşla caminin helasına yürüyor, çırağa bağırıyor, "Paket yap!, sekiztamekmekarasıüçüacılı şantiyeye, götür hemen gel, oyalanma o'rda!"

Yukarı mahallede ağaçlar budanmadı güçük ayda, bahçelere tohum ekilmedi. Yamaçtaki evler kümeslerini dağıttı. Eşya taşıyan arabalar yokuşu yol yaptı. Dört gram sezgi beş gram bilgi altı gram velveleden terkip serçeler - alçak irtifa timleri-, yukarı mahalleyi terk eden ilk familya oldu. Güvercinler işte, nikbin durmakla malul: “Telaş etmeyelim,” dediler, hâlâ gelenleri oluyor. Turr turr turlayan kumrularla beraber, molozların arasında gezinip didikleyecek arıyorlar, beyhude.

Ringo yukarı mahalleden inen nergis, arap sabunu, kavrulmuş soğan kokularını ne zamandır alamıyor; o yüzden epeydir oraya dair hatıraları noksan, rüyaları yavan. Alışkanlıktan zâhir, yine de sabah mahmurluğu geçince yokuşa vurup gitti. Mülâyim’le hayatta kalmayı başarmış kısa tüylü tombalak yavrusu da peşine takıldılar. Moloz ve balast tepelerini, yakılmış çöp yığınlarını dolaştılar; idrar ve yağ birikintilerini, oluklu levha yığınını, kararmaya yüz tutumuş örgülü tel makaralarını, serilmiş zincirleri kokladılar, haybeye. Ringo döndü, gözü akmış. Bangladeşli iki amele Mülâyim’in eniğini tavuk dönerle kandırıp şantiye girişindeki konteynerin arkasına kablo ile boynundan bağladı; ana evlat orada ağlaşıyorlar.

Nazlı yerinde duramayan bir tekir. Meraklı, gitti kafasını boya kutusuna soktu, ...genzi nasıl yandı. Kapanan tuhafiyecinin akordiyon kepenginin arkasına kaçtı, ensesine yapışan kırmızı yağlı boya yüzünden kıvrılıp bükülüyor, tıslayıp gırıldıyor.

ism

Elektrik direğinin arkasındaki bahçe duvarına kaykılmış, içi siyaha dışı yeşile çalan alt dişlerinden uzamış salyası ortalıkta; bir elinde deminki kırmızı boya kutusu diğer elinde birbuçuk numara kambur fırça, Nazlı’ya brutal kahkahalarla hâlâ gülüyor, tıynetsiz. Gitti, eskiden girişinde yufkacıyla tesisatçının kiracı durduğu üç katlı binanın yan duvarına yanaştı; fırçayı balta niyetine kullanıp hunharca vurdu, mavi - morsalkımları kopardı; tabelanın etrafını açtı. Arabaya merdiveni koymamışlar, emaye sokak tabelasını sökemeyecek, kanırtıp kopartamayacak; ayak parmaklarının ucunda olabildiğince uzandıııı..., levhadaki “NERGİS BAYIRI SOKAĞI” yazısının üzerini kırmızıyla sıvadı. Boyanın kıvamına baktı, birkaç defa daha karıştırdı, hıh, oldu... İşi biten çubuğu kutudan çıkarıp pirinç musluğu çoktan sökülmüş çeşmenin taşına doğru fırlattı... Nazlı kendisiyle uğraşmayı anında bıraktı, çeşmenin yanındaki kovukta bekleşen iki yavrusuna koştu. Işık hızında bir elense, kovuktan çekti aldı vınladı,, yavruyu müstahkem yerine koydu,,, döndü geldi ikinci yavrusu için aynı atik tetiklikle,,,, şimdi üçü incirin arkasında Nazlı nefes nefese. Uğursuz, fırçayı yeniden aldı eline, duvara levhanın altına eciş bücüş yazdı: “MuTena Sk”; geri çekildi baktı, peh peh, beğendi yaptığını...

resm

Yarını dünden ayıracak sarı fosforlu kesik uçlu kalemleriyle sokakların üzerinden önce dış konturu veriyorlar; sonra ihtiraslı bir ivecenlikle bir evlek espas

dahi ziyandır nazarıyla mahalleleri yetmişbeş derece eğik tarıyorlar. Sarının bu cezbesi basit bir dalgaboyu, tayf, fosfor meselesi değil; iş ehli taifeye paftalarda tecessüm eden vıyır vıyır kırıcılar, kımıl kımıl ekskavatörler, sarı sarı hafriyat kamyonları. Arkasından tam sayfa ilanlara karşılık gazetelerde betona, laminat parkeye, ebeveyn banyoya, led ışığa – spot lambaya, lokasyona güzellemeler. Yaşamın her çeşidi: yenisi, farklısı, özgürü, markası, kozmopolitanı, huzurlusu, konforlusu, sosyali, Premium olanı, VIP olanı, enerjiği, sinerjiği. Ferah-fezâ lansmanlar, lansmana özel fırsatlar, nezih kokteyller, saten kurdeleler, kurdele kesmeye teşrif eden zevat... İşi biten her paftada hava Mâhur'dan İsfehan'a dönüyor; eee, şevk akşamlarında pompalar vuracak: Pat Pat Pat.

besm

Tavukçu'nun akrabası Encümen'de âzâ. "Âbi," , dedi, "...sizin orlar imzadan çıktı ha, gözün aydın." Aslında sadece ön taraftaki yirmibeş metrekarenin tapusu var – arkaya yaptığı çıkma vakıf arazisinde, ...ama du bakalım. Tavukçu'nun istişarelerinden fikir birliği çıkmadı. -"Vakıfsa o iş zor," diyenler de oldu; "Vakıfsa kolay, ş'edilir o," diyenler de.- Hanım'ın istiharelerinden ise ön cephedeki yirmibeş metrekarenin arkadaki ikiyüzelli metrekareden bile kıymetli olduğu çıktı. "Bak, büyüğe düğün yapıp Tekel açmadan kat'iyyen ufağa araba maraba yok, hakkımı helal etmem." Ufak "Aslında ikibin de - en az binsekizyüz motor," diyor; mesleği var maaşı var, peşinatı Tavukçu'dan, taksitleri kendisi ödesin. O'nun düğün parası da ayrılır, o ayrı, vakti geldiğinde... Dükkânın camına 'Devren Satlık Yatırımlık' ilânı astı. Bu mutlu zamana vesile olan kutlu imzayı atanlara da müteşekkir; ama asıl senelerdir dönere deri ve inek memesi sarmadığı, tartıda hile yapmadığı, bir de Süleyman ve hempalarını, yokuşun kedi köpeklerini beslediği için hanesine yazılmış sevaplara karşılık mükafat olduğuna inanıyor Tavukçu.

hesm

"İmzadan çıktı..., emsâl dört ondört, hayırlı olsun."
Muhteremler sermest, kucaklaşıyorlar: "Allah mahcup etmesin."

cesm

Nakliyelerini biraderle çekeriz, kanka tenvirat şemalarını çizer, amcaoğlu elektrik işini götürü alır. Pazarları birlikte nargile sarayına takılırız. Formene yalakalık yaparız, köyden bal getirtip parasını almayız, ücretli fazla mesaiye yazar. Bahar gelince sahilyolundaki parkta beraber mangal yaparız. 50 liralık alışverişe kilosu 9 liradan kasap köfte, 5 liraya onikili kola günlerinin peşine düşeriz. Market kredi kartına üç taksit yapar, banka da ek üç taksit verir, mest oluruz. Gece vardiyası işte, kafa kendinden dumanlanır; ayakta bevl etmek günah mıdır – mekruh mudur iddialaşırken ve bu seneki Ramazan kolisini konuşurken hazımsızlık iyice şişkinlik yapar, tabldotun yağına yorarız. Prese sıkışmadan, portifin altında kalmadan vardiya biter Allah'a çok şükür,

kartı basıp sabah ilk seferinde metrobüse bineriz. Durağa saksıda ağaç yerleştiriyor olurlar. Metrobüsü akıl edenden Allah razı olsun. Servisleri gelmeden çocuklara yetişiriz, "Nesini öpüyorsun, O'nun suçu çok büyük," der, "...unutma bak izin almayı; Canan kefil oluyor evraklarını hazırladı kız, Cuma bankaya gideceğiz. Gir yıkan önce, yatağa yat. Öylece yatıyorsun yepyeni kanepenin kenarını leş gibi yaptın." Televizyonda laklakiyat, bazı kadınlar yüksek çözünürlükte göbek atar, bazıları sigorta emeklilik yazlık sorar. Allah bir kapıyı kapatırsa başkasını açar. Birkaç lokma atıştırırız. Çocuk okuldan döner, Allah muhafaza, gidişte ve dönüşte serviste unutulmamış - havasızlıktan ölmemiş olur, seviniriz. Dörtte getirecek arabayı, telefonu iki buçuğa kurarız; kampanya var, işe çıkmadan hattı diğer operatöre aktarmaya abone merkezine gideriz. Kanepeye uzanırız, tik tak tik tak, uyuruz, hikayesiz rüyalara bakarız. Canan'ın kızkardeşinin düğününde yarım olmaz artık, kefaletine mukabil tam takmak lazım, altın fiyatlarını takip ederiz. Kredi kartıyla alınca parapuan, bedava uçuş mili. Bir cebellezi dedikodusu duyarız, kıskanırız; miras haberi gelecek zürriyetsiz bir akraba, müşteriden beklenmedik bir çıkma hayalleri kurarız. Aman, hayırlısıysa olsun, Allah haram lokma yemeyi nasip etmesin de. Ben üç boyutlu resimleri çizerim, bizim departmanın müdürü "checked by' kutusundan hafifçe taşırarak onaylar, sen koltukları basan presin operatörü olursun. Belfıtığı, boyunfıtığı, varisimizi yarıştırırız, stent hatıralarımızı anlatırız; kronik faranjit, peptik ülser teşhisi konur, kötü hastalık olmadığına dua ederiz. Sıkıntı yapmayız, Allah daha büyük dert tasa vermesin, beterinden saklasın. Garanti üç maça misli basarız, rüyadaki rakamların peşine koşarız. Feyse gireriz, cips yeriz, kına gecesinden fotoğraflar, diziden laf sokmalı sahneler beğeniriz. Şu kepaze çerhe dendane, okunaksız yaşantılarımızı kadere kısmete şansa talihe yorarız. Konuşmanın cezasının bir yevmiye olduğu bantta yanyana-dipdibe dizilmiş kadınların çapaklarını aldığı far camları gelir, çişe gitmenin yasak olduğu banttaki başka kadınlar çerçevelerine takar. O gün polis fabrikaya girer, çay ikram ederiz, çıkarttırılmayan bor ve petrolden konuşuruz. Biri atanamamış teknik öğretmen - bezmiş polis olmuş, "Elim yatkındır benim," der, şakadan başlamışken tıkır tıkır takar camları, aynen. Yeni evleneceklere wok tavası, parizyen kaşık, katı meyve sıkacağı, simli yatak örtüsü ve gümüşlük vitrininin hepsini birarada senetle alabilecekleri mağazayı tarif ederiz. Güvenlik hemşerimizin söylediğini, paketleme bantını izleyen kameranın bir kör noktası olduğunu kankamıza fısıldarız, çarpıntı olduğunda o kör noktaya sığınırız. Parça parça, iliştiririz bitiştiririz; araba olur, otobüs olur, hem gurur hem katmadeğer olur, Genel Müdür tebrik mesajı yayımlar, metrobüste onu konuşuruz. Allah metrobüsü akıl edenden tekrar tekrar razı olsun, binip işe gidiyoruz. Binip uyumaya gidelim diye de site yapıyorlar.

ism

Torik'in baba tarafından Kangal olduğu rivayet edilir. Yaşlandı, hâlâ heybetli, vakur. Dişlerinin bir kısmı döküldü; yine de yavan makarnaya, ıslatılmış ekmeğe, helmeyle karılmış lapaya kuyruk sallamaz. Fî tarihinde sokağın kabadayısı Haydut varmış; bunlar amansız bir dövüşe girişmişler. Dövüşte sol gözünün altından yaralanmış Torik. Biçimsiz kaynayıp yanağına sarkan deri parçası o gündenmiş. "Haydut tası tarağı toplayıp yukarı mahalleye gitti, bir daha da dönmedi," derler.

Talimata binaen köşelere duvarlara işaretler koyan, sokağın kadim ismini ıskat edip tesmiye edileni yazan şu sustalı adam, Torik paçasını yakalayıp hırlayarak çekiştirdiğinde altına kaçırdı. "Git be git!..." Ağladı ağlayacak, böbreklerinden parmaklarına kadar bir kamaşma, sesi dingildiyor: "Tamam, çomak yok, fırça yok, dokanmıyorum." Elindeki boya kutusunu da sahiden bıraktı, ötekileri yazmayacak gibi... Riyakââr. Biraz sonra nivodan bakan dingil, tabloları doldurma bahanesiyle minibüste çay içen Tekniker, bir türlü bitmeyen stajyerlikten kadroya geçemeyen Şenör koşup geldiler. Diğerleri alelacele oralardan buldukları şeylerle, Şenör zimmet defterindeki kıymetine aldırmadan elindeki mirayı kılıç gibi savurarak Torik'e hep beraber giriştiler. İyice kıstırdılar, vurdular da vurdular. Sustalı dönüp bir daha vurdu. Tekniker, "Ne bu ya! Yazsınlar veterine işlerine, bir hâl yolunu bulsunlar!" diye bağırdı.

vesm

Mühürlü Kilise'ye çıkan merdivenlerdeki hurdaların ardında bir kuytuda, yamsı yumsu olmuş. Alenen harabiyeti kafasında dönenip duruyor. Kurdu kurdu, zihni iyice bulandı; görmüş geçirmiş nesillerden miras, hâl yolunun nereye çıktığını iyi bilir Torik. Akşam oldu, dışıyla beraber içinin kanaması bitmedi; yatsı okundu, kırılan haysiyetinin ağrısı dinmedi. Hırstan mı aklının tarumar olmasından mı, fecre kadar kalıp tahtası hurdalarını geveledi... Yapma!; öylece atarlar onları, çivilerini sökmeden.
Çiviler battı / canını yaktı / Torik köpek / Cennet'e kaçtı

cism

Mutena Sokak ve civarı mıntıkaya dikilen fraktal bloklara altalta üstüste - birbirine alabildiğine uzak ve hışır hayatımıza mükerrir yaşantılar eklemek üzere yerleşiriz. Yeni bazalı kanepe, zigon sehpa takımları, Hoşgeldiniz paspasları alınır, ipek süet fon perdeler asılır. Semt kedilerden köpeklerden martılardan böğürtlen çalılarından kumru pisliklerinden dükkânların gelen gideninden dökülüp yerleri pisleten dutlardan arınır. Kaldırımlar parke desenli renkli asfaltla kaplanır, yer yer fileli hazır çim serilir, yollara gısgıcır asfalt dökülür.
"Metrobüs durağına minibüs çalışıyor. Güvenliği var. AVM'ye servis var. Market var, çocuklara park var, otopark var her arabanın yeri ayrı, arabanı koyacak yer aramıyorsun. Nezih, derli toplu sitede," deriz, "...evimiz," deriz.

ALBERT GLIZES

BABASI KILIKLI

Başak Arslan

"Dede, dede... Benim çişim geldi."
"Dede, dede..."
Dedeme geceleri sesimi bir türlü duyuramazdım. Kulakları çok ağır işitirdi. İlla yatağına kadar gidip dürtmem gerekirdi. Bağırtımı her seferinde diğer odada yatan ninem duyardı.
"Çişin mi geldi yine tosunum? Babası kılıklı. Gel ben götüreyim seni."
Tuvalet evin dışındaydı. Evin taaaaa dışında hem de. Kışsa üşütür hasta olurum diye dedem çıkarmazdı dışarı beni. Kalkar köşede duran boş meşrubat şişesini getirirdi. Yazsa avluya çıkar, merdivenin başında beklerdi.
Ninem kış da olsa yaz da olsa çıkarırdı avluya. Benimle birlikte on sekiz basamak iner, beni tuvaletin kapısına götürüp, kapının önünde "çiiişşşş" diye fısıldayıp dururdu. O çiiişşşşş diye fısıldadıkça şelale gibi şarıl şarıl işerdim. Zifiri karanlıkta ışıl ışıl parlardı çişim. Ninem tuvaletten çıkarken:
"Ellerini yıka tosunum mikrop kaparsın," derdi.

Gecenin bir vaktinde ellerimi yıkamak işkence gibi gelirdi bana. Hele de hava soğuksa.
En alakasız zamanlarda gelirdi çişim her nedense. Tam oyunun en heyecanlı yerinde, tam rüyanın en can alıcı kısmında... Gündüz oyun boyunca tutardım da gece dayanamazdım. O kadar dayanamazdım ki kimi gün altıma kaçırırdım.
"Acaba işedim mi?" sorusu ile her sabah gözlerimi açardım yeni güne. Bir bakardım yatak göl olmuş. Öyle zamanlarda yataktan kalkmak istemezdim.
"Ben biraz daha yatacağım. Çok uykum var," derdim.
Ninem hemen anlardı. Ama hiç kızmazdı bana.
"Babası kılıklı. Apo'ya çekmiş bu oğlan Cavit. Hatırlıyor musun? O da on dördüne kadar altına işedi," derdi gülerek. Dedemden destek beklerdi.
Bana kızmaz, babama kızar, söylenirdi. Ben de kızardım babama.
Yazsa, akşama kadar bahçede kururdu; külotum, pijamam, nevresimim... Kışsa, sobanın üstüne atardı ninem. Öldür Allah kurumazdı; içliğim, yorganım, yatağım... Böyle zamanlarda cezam dedemle ya da ninemle beraber yatmaktı. O kadar çok horlarlardı ki horultularından uyuyamazdım. Koyun sayardım, keçi sayardım yine uyuyamazdım. Deniz ağabey öğretmişti bunu bana.
"Koyun say, keçi say, kuzu say ne istersen say," derdi. "Sonunda bir de bakmışsın uyumuşsun." Ama ben hiç uyuyamazdım.
Aklıma babam gelirdi, annem gelirdi. Hiç uyuyamazdım. Bazen de beni neden bırakıp gittiklerini düşünürdüm. Yine uyuyamazdım.
Annem ve babam ben doğduktan kısa bir süre sonra ayrılmaya karar vermişler. İkisi de kendi yollarına gitmiş, kendi hayatlarını kurmuş. Beraberliklerini hatırlatacak hiçbir şey istememiş olacaklar ki dedem ve anneannemin başına atmışlar beni. Tıpkı eşyalarını, fotoğraflarını, çerlerini çöplerini attıkları gibi... Bu nedenle de hayat boyu bitmeyen, tükenmeyen, hiçbir zaman unutulmayacak nine ve dede sevgisinin tohumları ekildi yüreğime.
"Anneni mi daha çok seviyorsun, babanı mı?" sorusu sorulmadı bana hiç. Ninnilerle değil dualarla büyüdüm. Masallarla uyuyup, horultularla uyandım.
Biraz daha büyüyünce ninem artık balkonda kurutmaya utanır oldu çamaşırlarımı. Muşamba sermeye başladı yatağımın altına. Bu sefer de muşamba sesinden uyuyamaz oldum. Sağa dön hışırtı, sola dön hışırtı. Put gibi yatıyordum ses çıkmasın diye.
Benim altıma kaçırmam komşuları da çok üzmüş olacak ki tüm koca karı ilaçlarının tariflerini tek tek verdiler nineme.
"Çiğ yumurta içmek iyi geliyormuş Mualla."
"Bizim komşunun da oğlu böyleydi. Isıtılmış tuğla bağladılar, bir gecede kurtuldu bu illetten."
Köyün tüm derdi bir anda ben ve benim çişim olmuştu.
"Zavallı çocuk!" diye acıyan teyzeler.
"İnadına yapıyor bu çocuk!" diyen sinsiler.
"Kazık kadarmış bu ayol! İki yaş da geç yazılmış nüfusa," diyen yalancılar...
"Hiç dertleri kalmadı mı acaba?" diye düşünürdüm. Her şeyden daha önemli olmuştu bir anda benim çişim. Tüm bu koca karı ilaçlarını sabırla uyguladı ni-

nem. Çiğ yumurtayı kustura kustura içirdi. Tuğlayı popomu yakma pahasına bağladı da hiçbir fayda sağlamadı yaptıkları. Sonunda doktora götürmeye karar verdi. Şehre hastaneye indiğimiz bir gün ninemin kız kardeşi Hatice Ebe'ye uğradık. İki kız bir erkek torunu vardı Hatice Ebe'nin. Filiz, Yeliz, Deniz. Benden beş yaş büyüktü Deniz ağabey. Yeliz benimle yaşıt, Filiz iki yaş küçüktü benden. O gün akşama kadar Filiz ve Yeliz'le oyunlar oynadık. Tüm marifetlerimi sergiledim onlara. Kafamda top sektirdim, burnuma çekirdek soktum, kiremit kırdım ellerimle...
Akşam tam döneceğimiz sırada Hatice Ebe:
"Bu gece burada kalın abla," diye tutturdu.
Ninem önce:
"Yok, gidelim," dediyse de ısrar kıyamet.
"Peki öyleyse!" dedi en sonunda ninem.
Deniz ağabey ve ben yer yatağında beraber yattık, kızlar ve ninem de somyada yattılar.
Ninem yatağa girmeden önce tuvalete götürdü beni. Gece uyandırıp tekrar götürdü. Artık emindi bir vukuat çıkmayacağına. Gönül rahatlığıyla uyudu, horul horul horladı.
Sabaha kadar döndüm durdum ben de. "Allah'ım ne olur kötü bir şey olmasın," diye dualar ettim. Sabaha sapasağlam kalkarsam; oruç tutacağıma, namaza başlayacağıma, fakire sadaka vereceğime yeminler ettim. Ancak tüm dualarıma rağmen yine de sabah bir ıslaklıkla uyandım. Dünya başıma yıkılmıştı adeta. Hatice Ebe'nin çarşafı, kanepesi, yorganı ıpıslak olmuştu. Evdekiler uyanmış, yataklarından kalkmıştı. Bir ben kalkamamıştım bir de Deniz ağabey.
"Benim uykum var biraz daha yatacağım," dedim sessiz bir şekilde. Deniz ağabey gözlerini açmış, aynı hızla tekrar kapatmıştı. Göz göze gelmiştik ancak uyuyor numarası yapmıştı. "Demek ki o da fark etti; beni utandırmamak için uyuyormuş numarası yapıyor," diye düşündüm.
Ninem:
"Yine altına mı işedin babası kılıklı?" dedi sessizce bana.
Kem küm ettim. İçeriden Filiz ve Yeliz'in kıkırdamaları geliyordu. Yer yarılsa beni de alsaydı içine.
"O karpuzu yemeyecektin gece gece," diye söyleniyordu ninem.
Yattığım yerde içim içimi yiyordu. Kızlara yaptığım tüm artistlikler boşa gitmişti. Hatice Nine, Deniz ağabeye seslenince Deniz ağabey usulca yataktan kalktı. Belden aşağısı sucuk gibi olmuştu.
"Aaaaaa çocuğu da ıpıslak etmiş," dedi ninem şaşkınlıkla. Yatakta ezildim büzüldüm, küçücük kaldım.
"Kör olmayasıca yine mi altına işedin lan sen," diye bağırmaya başladı Hatice Nine. Deniz ağabey mahcup bir şekilde banyoya koştu. Rahat bir nefes aldım. Altına işeyen bu sefer ben değildim. Oruç tutacağıma, namaza başlayacağıma, fakire sadaka vereceğime söz verdim kendi kendime...

KADİR, MEVLA VE AYTEN

Murat Çelik

"Sevdiğin kadının önünde senden evvel bir adamı diz çökmüş görürsen adamı tekrar iki ayağının üzerinde görmeden o kadına açılman doğru değil. Ha adam koluna kadını da takmış olabilir. Bahtına küsersin."

Ben Ayten'e geç kalan adamdım. Bekir Abi'nin sözünü tuttum. O cacık suratlı konuşsun diye bekledim. Çiçekle gelmiş bir de. Yol yordam biliyor. Benim gibi pabuçsuz değil. Ben Kadirim, Mevla da kadir, dedim bekledim. Ayten bir iki kırıttı, başını eğdi, elini ağzına götürdü. Mahcup. Cacık surat eline uzandı sonra. Yerden bir taş aldım istemsiz. Tutamayıp kendimi de atıyordum taşla beraber. Bekir Abi'nin lafı büyük geldi. Çiğnerim dedim lafı ama yutamam. Nasılsa koluna girer çocuğun, dedim. Mevzunun son anına şahit olmak istemedim, kahveye geri döndüm.

Ben Kadir, Ayten'e geç kalan adam.

Kahvehanemizin adı Emek. Rahmetli peder sendikacıymış, dava adamıymış. Fabrikadan kovulunca

dedem üç beş borca girip memleketten arsa satıp adresi belli olsun diye burayı açmış. Bizim peder pek rahat durmamış ama. Sendika işlerine, hak işlerine, emek işlerine devam etmiş. Ne zaman ki taramışlar kahvehaneyi, ne zaman ki kurşunlardan biri kulağını sıyırmış, az uçurmuş etinden o zaman akıllanmış. Dur, demiş kendine, artık dur. Memleketi kurtaramazsın, sen küçük adamsın, nefesin hangi kandile yeter. O vazgeçmeyle işe güce asılmış. Anarşiklerin kahvesi diye gelmez olanlar da gelmeye başlamış. Arada geceleri kumar döndürmüş, ganyotçu kesilmiş peder. Ufak bir iki hadiseden sonra bırakmış bu işi de, uzatmamış. Kanına giren can arkadaşlarını dehlemiş yanından yöresinden. Sonra işte bir gün, sabah, masaları silerken, açarken dükkânı, anamı görmüş. O saat oradan ne demeye geçtiğini hâlâ anam da bilmez. Olacak ya. Peder bey, bu kız ne güzelmiş, demeye başlamış kendi kendine. İçine bir yumru oturmuş. Tutup kolundan iki laf etsem ya demişse de olmamış. Becerememiş. Anam o gün ince ince yürümüş eve, anarşik Eşref'in de onunla yürüdüğünü bilmemiş hiç.
Ben Kadir, buraya kadar herkesin sıhhatini iyi gördüm.
Kahvehaneye girer girmez seslendi filifot tayfadan biri: "Yengeyi mi gördün abi?" "Sana ne lan," dedim. Kafa salladı, sustu. İyi çocuk ama tersim yerinde. Çarşafı kurumadan altıma serdin Ayten. Bir oturuyorum bir kalkıyorum, bir sıcaklıyorum bir üşüme geliyor. Ayaklarım karıncalı TV, o eski tüplülerden. Renklerimle oynanmış da kimse farkında değil.
Az çıkıp dolanayım, diyorum ocağa fırlatıp sesimi kaçıyorum. Ayten ve cacık suratı gördüğüm muhite hiç yaklaşmıyorum. Maazallah önüme düşüverirler öyle kol kola. Namluya kurşunları sürerim. Yok yok, insan sevilmedi diye öyle saçma şey yapar mı? Kaderin atı vardır, bazılarını çiğner geçer bazılarını üzerine alır gezdirir bazıları ise uzaktan görür onu.
Tenhalık canımı sıkıyor, çarşıya dönüyorum. İki üç insan görür laflarım. Berber Muhittin'e uğruyorum. Liseden arkadaşım Muhittin. Babası baktı okumayacak bu çocuk, aldı yanına, işte altın bilezik, gül gibi meslek, sermayen makasın, sanatın. Muhittin dükkânda değil, eve kadar gitmiş, gelecekmiş. Çay söylüyorlar. Sanki akşama kadar başka şey içiyorum, sanki dur duraksız içtiğim şey çay değil. Orta sehpadan bir gazete çekip karıştırıyorum. Ülkemizin güzel günleri yakında haberlerine pek takılmıyorum. Güzel günler beni ilgilendirmiyor. Spor sayfasından maç sonuçlarına, derbi tahminlerine bakıyorum az biraz. Sıkılıyorum. Buradan nereye giderimi kuruyorum. Selam söyle ustana, deyip çıkıyorum.
Bizim mekâna yollanırken şeytan fısıldıyor, Ayten'i ve cacık suratı gördüğüm sokağa kıvrılıyorum. Bir ambulans geçiyor yanımdan. Etraf kalabalık. Koşar adım ilerliyorum. Tam Ayten'in ve cacık suratın olduğu yer şeritlerle çevrilmiş, polis var, yerde kan var. Kan o an beynimden de taşmış. Noldu lan burda, diye bağırmışım. Anlattılar. Ayten bıçaklanmış. Onun kutsalını sikicem, çıktığı yere sokucam, demişim. Tutmuşlar. Anlattılar.

Ben Kadir, Ayten'i vurulmuş Kadir.

"Sevdiğin kadının önünde senden evvel bir adamı diz çökmüş görürsen adamı tekrar iki ayağının üzerinde görmeden o kadına açılman doğru değil. Ha adam koluna kadını da takmış olabilir. Bahtına küsersin."

Ben Ayten'e geç kalan adamdım. Bekir Abi'nin sözünü tutmadım, tutamadım. Onu öyle cacık suratla görünce tüylerim diklendi, dişlerim bilendi. Usul usul vardım yanlarına. Cacık suratı dehledim, yengenle bişey konuşucaz az müsaade et, dedim. Emanetin kabzasını gösterdim. Cacık surat olmakla birlikte tırsak da çıktı. Arkasına bakmadan savuştu. Ayten, ne yengesi be, dedi cacık surat gidince. Onun yanında bozmadı beni. Belli, bir hukukumuz var. Dedim böyle böyle, benim ol namım yürüsün. Seni hayal etmekten başka şeyler hayal edemiyorum dedim. Günde kaç santimetre kareye ne kadar Ayten düşüyor bilemezsin dedim. Ben böyle konuşunca, konuşmak mı bu be şakımak, Ayten yelkenleri suya indirdi. Bir saat sonra sahildeki parkta buluşalım, dedi. Babam evde, o gitsin, dedi. Tamam, dedim, sana şimdi altmış dakika var, ne geç ne erken, beni bekletme, dedim. Güldü, o sadece ağzıyla gülmez, saçlarıyla, burnuyla ne bileyim omuz başlarıyla da güler. Onun çiçek açmadığı mevsim yok.

Kahveye dönmeden berber Muhittin'e uğradım. Bu Muhittin sınıfın en çalışkanıydı. Hukuk kazandı. Pederi erkenden rahmetli olunca parasızlıktan üniversiteye gidemedi. Aldı makası eline, adalete şekil veririz belki, dedi. Metanetli çocuk, sebatlı çocuk. Naber Muhittin, dedim. İyidir Kadir, sende vaziyet nasıl, dedi. İyi be Muhittinim galiba âşık oldum, ağzımın içi yanıyor, soluğum kesiliyor. Ooo, abine bi gazoz söyle, yanmışa gazoz, dedi Muhittin. Güldük. Sormadı, üstelemedi. Ben de kısa kestim. Gazozu içip gazeteleri karıştırıp müsaade istedim.

İlkin kahveye uğradım. Çocuklara bir bakındım çalışıyorlar mı savsaklıyorlar mı, gözü eksik etmemek lazım üzerlerinden. Tembihledim sonra, az işim var, dedim. Kasaya mukayyet olun açık çıkmasın, dedim. Patronluk sık sık ikaz etmektir, az çeneni sıktın mı, iyi davrandın mı veletlere hemen laçkalık çöker. Bu ayar iyi, bu ayar kusursuz.

Sahile indim. Parkta bir banka oturup beklemeye başladım. Ayten'e yirmi beş dakika var. Ayaklarımı sallamaya başladım, heyecan mı huzursuzluk mu bilemedim. Avuçlarım terlemeye, kaşınmaya başladı. Kalktım parktaki çeşmeden su tuttum yüzüme. Sakin ol, dedim, şakımaya devam, dedim. Çeşmenin kurnasını büktüm, saate baktım. Beş on dakikaya düşer. Tekrar banka geçtim. Ferahlamıştım.

Ayten gelmedi. Bir saat fazladan bekledim. Parkın çaprazına geçip uzak bakış attım gene yoktu. Hemen evlerine vardım. Ortalık karışmış. Ayten hastaneye kaldırılmış. Noldu, dedim bizim kopillerden birine. Babası vurmuş abi, ne işin var parklarda demiş, orospu mu olcan başımıza, demiş. O saat dellenmişim. Babasına vermişim kalayı. Tutup kahveye getirmişler beni.

Babası evden çıkarken cacık surat yetişmiş yanına. Beni çalmış herifin kulağına. Bunu hiç öğrenememişim.

Ben Kadir, eksik Kadir, Aytensiz.

“Sevdiğin kadının önünde senden evvel bir adamı diz çökmüş görürsen adamı tekrar iki ayağının üzerinde görmeden o kadına açılman doğru değil. Ha adam koluna kadını da takmış olabilir. Bahtına küsersin.”

O cacık suratla Ayten’i sahildeki parkta gördüğüm günden beridir uyku tutmuyor. Dükkân dar geliyor, elbiselerin, pabuçların içine sığamıyorum. Ayaklarım karıncalanıyor. Ne yana çevirsem gözlerimi onu görecek gibi oluyorum. A ile başlayan kelimeleri Ayten’e çeviriyorum. O görmeden sonra Ayten’in peşine bir çocuk taktım. Evden işe işten eve gidiyor kız. Telefonla mı konuşuyorlar acaba deyip emniyetten bizim amcoğluna rica ettim. Şunu bir hafta dinletsen amcoğlu, dedim. Olmaz molmaz çekti ama sazlı sözlü mükellef bir sofra kurunca dayanamadı. Gönül işi, sevaptır, dedi. İkna etti kendini. Telefonla da hiç konuşmuyorlarmış meğer. Babası, anası, Nejlası, kardeşi bilmem kimler. En iyisi dedim hiç görmemiş gibi davranıp ben kendimden açılayım ona. Bir sevdiği varsa, kendi söylesin. Bir sevdiği olanın peşinden gidecek değilim. Sevmek öyle o dakka bitmez ama içimize gömer devam ederiz ağır aksak.

Ertesi gün iş dönüşü kestim yolunu. Ayten, dedim, sana koşuyorum, duramıyorum, bizim yolumuz bir olur mu? Başı önüne düştü, cevap vermedi, yürümeye yeltendi. Kolunu tuttum. Bir cevap istedim. Elimi tuttu, döndü yüzüme, gözlerini kaldırdı. Olurdu belki ama kötü şeyler yaşadım, yaşıyorum, bende umudun olmasın, dedi. Eli düştü. O ara bir bıçak yedim sağ döşüme. Öyle kaldım. Ayten gitmiş, ışıklar sönmüş. Dükkâna döndüm. Kimse bana musallat olmasın, dedim. Kazanın arkasında çöktüm kaldım saatlerce.

Herkes gidip bir başıma kalınca küçük dolaptan rakıyı açtım, mekânı kararttım. Derdime basayım, yoldaş bulayım dediğim bir türkü aradım radyo saatlerinde. O sıra biri cama vurdu. Kalktım baktım cacık surat. Kan beynime durdu. Ümüğünü sıksam şuracıkta olmaz gene soğumam. Ne var lan, dedim. Mevzuyu biliyor sanırım az buçuk. Konuşalım abi, dedi. Bir hinlik var bu işin altında ya, dur bakalım. Girdi içeri oturduk, ona da rakı koydum. O da kaybedeni zahir bu aşkın.

Ayten’i kaybedenler buluşuyor. Emekte dernek kurmuşlar. Tüm Ayten mağdurlarını bekliyorlar. Ayten’i unutma süreci yavaş işliyor, herkes birbirine Ayten anlatıyor. Ayten’e kavuşamayanlar toplu konut projesinde. Ayten sitesi için kooperatif kurulmuş, evler yapılacak, Aytensiz evlilikler gerçekleştirilip mutluluk aranacak. Hükümet Ayten mağdurları için bir çözüm önerisi düşünüyor, seçim vaadi olarak planlanan taslak yakında görücüye çıkacak. Tahminler o ki, robotik teknoloji ve yapay zekâ ilk kez Ayten adlı bir robotun üretimine vesile olacak: Milli Robotumuz Ayten.

Abi, dedi, Ayten’in başında fena bir iş var. Neymiş olum nolmuş kıza, dedim. Adını ağzına alması da canımı ayrı bir sıktı. Anlatacağım, önce şunu bilmeni isterim, dedi, girdi mevzuya. Ben de Ayten’i sevdim, bir kere görüştük, olmaz dedi, kalbimde biri var, dedi. Kalbinde sen varsın abi, seni yıkamadım. Bunu bil önce. Fakat Ayten kimseyle olamayacağını söyledi. Tukaka etti kendini, kimseye yakışmam,

dedi. Öyle vedalaştık. Ben meseleyi kafama takıp bir iki soruşturdum. Bunun üvey babası sanırım kıza bir şey yapıyor abi, dedi. O saat nevrim attı, siktir lan olur mu öyle şey, dedim. Bir yandan da seviniyorum kalbinde ben varım diye, bir yandan da midem bulanıyor. Emin misin oğlum, dedim cacık surata. Abi Nejla var bunun kankası, onu sıkıştırdım az, o saçmaladı bişeyler ama tam da anlatılmaz ki böyle şeyler, dedi. Senin baba gibi âdemelmasını sikeyim, dedim dellendim.
Biz hep mi bir rüyadan düşeceğiz, hep mi doru ata koşacağız, koştuğumuz yanına vardığımız atlar bizimle ne zaman koşacak.
Ben Kadir, Anarşik Eşref'in oğluyum.
Babam dayımı vurmuş anamı ona vermiyorlar diye. Kaçırmış. Sevemem seni artık dediyse de sevmiş anam. İlk gün. Peşine düştüğü gün, arkasına dönüp şöyle bir göz göze geldiklerinde. Soysuza zor kullanmak ar etmez. Bizde aile geleneği olacak demek ki bu. Tamam, diyorum cacık surata. Ben hallederim. Onu pışpışlayıp gönderiyorum. Sabaha vuracam o deyyusu diyorum kendime.
Sabah altıda dikiliyorum, mesanemi döküyorum. Ağzıma çöp kamyonu devrilmiş sanki. Çekmeceden emaneti alıyorum. Sabah olunca unuturum belki dedim ama kurulmuşum iyice. Bu iş bugün bitecek. Düşüyorum yola, Aytenlerin sokağında pusuya yatıyorum. Ayten ve kardeşi çıkıyor evden, Ayten iş yoluna, kardeşi okula. Bu puşt ne iş yapıyordu hatırlamıyorum. Ama çok geçe kalmaz. Bir yarım saat kadar oyalanıyorum, sigara yakıyorum. Sigaranın son külünü vurunca kapının eşiğinden ilk adım atılıyor. Bir filmin en heyecanlı yerine geliyorum. Önüme düşecek istikamette yürüyor, bekliyorum. Aramızda üç beş adım kala dikiliyorum karşısına. İrkiliyor. Bileğe soyunsak altta kalmaz, marizler de ufaktan beni. Ama yapacak bir şey yok. Mertlik sezonu kapandı. Dayı, diyorum, sen Ayten'in üveyi misin? O ne demek lan, diyor. Hah, lanlı lunlu konuş böyle, beni işle, doku beni. Anasının kocası mısın yani, diyorum. Babasıyım babası, diyor. Ulan senin gibi baba olur mu, kıza fenalık yapıyormuşsun, diyorum. Kim uyduruyor bunları hem sen kimsin, diyor. Ben Ayten'i seviyorum, senin gibi adamdan kız istenmez alınır, diyorum. Ha siktir lan, diyor yumruğunu sıkıyor üstüme doğru. O esnada emaneti çıkarıp diz kapağına nişan alıyorum fakat nasıl olduysa kurşun göğsüne isabet ediyor. Yandım, diye bağırıyor üveylik. Elim ayağım boşalıyor. Silahı oracıkta bir yere fırlatıp kaçıyorum.
Kendimi kodeste buldum çok vakit geçmeden. Ayten ve cacık surat evlenmiş, haberlerini aldım. Bana numara mı çekmişler babasını aradan def etmek için yoksa harbiden mi kıza fenalık etmiş o köpoğlu bunu öğrenemedim. Kıza fenalık etsin ister miydim, numara olmasın ister miydim bunu da sordum kendime. Ayten'i sevdim mi, kendim bir düş kurup düşü mü sevdim bunu da sordum.
Ben Kadir, Mevla Kadir, Ayten'in çocuğu okula başlayacak ben çıkınca.

白雲如帶束山腰石
磴飛空細路遙獨倚
杖藜舒眺望欲因鳴
澗答吹簫 沈周

KEDİ UZMANI[1]

Mo Yan

Çinceden Çeviren: Afife H. Sözmen

Onun babasının işsiz bir aylak olduğunu, hayatında doğru dürüst hiçbir iş yapmadığını anlatmıştı teyzem bana. Durgun kış aylarında, insanlar para kazanmak için kilerlerinde hasır sandaletler örerken, babası ortalıkta kucağında iki kediyle dolaşırdı. Teyzem, o doğduğunda, PLA Topçu Birim'inin köyün arkasında uzayıp giden alkalin toprakta atış talimi yaptığını söylemişti. Sahadan siyah ve beyaz sütunlar halinde dumanlar yükselmiş, gümbürtüler kâğıtla kaplı pencereleri titretmişti.

Yedi yaşındayken benimle kavgaya tutuştu. Eliyle yanağımı tırmalayarak kulağımı ısırdı. Kulağım çok kanamıştı. Buna şahit olan teyzem, "Boomer, seni küçük vahşi kedi, ısırmakla ne yaptığını sanıyorsun?" diye bağırmıştı.

Dilinin ucuyla, sanki vahşi bir kedinin fareyi yalayıp yutması gibi dudaklarını yalamaya devam etmişti. Teyzem onu azarlarken gözlerini kısmış, ne ses çı-

[1] Orijinali 1988 yılında, Tianjin Edebiyat Dergisi No. 2'de yayınlandı.

karmış ne de tek bir kasını oynatmıştı. Aniden siyah bir kedi, ağzından sarkan fareyle değirmenimizin gölgesinden çıkıverdi. Farenin ağırlığıyla kedinin başı aşağıya doğru sarkmıştı. Kısılmış gözler birden yeşil ışıkla parlayarak ardına kadar açılmış, göz açıp kapayana kadar kedinin ağzından fareyi kapmıştı. Siyah kedi ağlamaklı şekilde miyavlamış, bir şey yapamayacağını anlayınca, öfkesini belli ederek gitmişti. Teyzem kanayan kulağımı mısırın koçanıyla sararken, birden ağzı yarı açık sessizce kalakalmıştı. İkimiz de fareyi tutan Boomer'a bakıyorduk. Yüzünde beliren gizemli gülümsemede hem aptalca hem de zalimce bir ifade vardı.

Daha sonra Boomer, babasıyla Kuzeydoğuya gitmiş ve bir daha ondan haber alamamıştık. Orduya katılmadan iki sene önce, Kuzeydoğuya giden yaşlı tuhaf bir adam nahiyemize geri dönmüştü. Onunla üretim ekibinde hasır örerken, Boomer ve ailesini sormuştum. Gözleri, Boomer'ın babasının öldüğünü ve Boomer'ın bir panter kedisi tarafından yendiğini söylediğinde sönükleşmişti. Bir ilişki kuramadığımdan panter kedinin neye benzediğini sorduğumda, sadece vahşi bir hayvan olduğunu sandığını, bir kediden biraz büyük ama bir köpekten küçük olduğunu, hatta tilkilerin ve siyah ayıların bile korktuğunu anlatmıştı.

Demek ki Boomer, bir panter kedi tarafından yenmişti. Üzüntü duyduğumu söyleyemem, sadece birdenbire yüzünde beliren gizemli gülümsemedeki aptalca ama zalim ifadeyi hatırlamıştım.

Yaşlı tuhaf adam bir seneye kalmadan vefat etmişti. Köyümüzün doğusunda bulunan mezara gömmüştük onu. Köyümüzün sakinleri, kökleri buraya ait olanların, sonbaharın düşen yaprakları gibi gömülmek üzere geri döndüğünü konuşuyorlardı. Köyü terk etmek kolay değildi. Belki yoksuldu köy ama unutulmazdı. Gelip gitmelerin bir gününde temelli geri dönülürdü.

Bir sonraki yıl, kış mevsiminin başında, orduya acemileri toplamak için köyümüze askerler gelmişti. Askerlerin deri çizmeleri, koyun postlu paltoları vardı ve onlara nereden geldiğini soranlara Heilong Jiang[2] cevabını veriyorlardı. Bir anda, yaşlı tuhaf adamın acı bir ifadeyle ormanı bile titreterek anlattığı Boomer'ın vahşi panter kedi tarafından kemiklerinin kemirildiği hikâyesiyle diğer efsanelerini hatırlayıvermiştim. Köyde hayat o zamanlar çok zordu. Köyün bütün gençleri var güçleriyle orduya katılmak için uğraşıyorlardı. Teyzem bir kaç sene önce, Halk Milis'e bağlı bir grubun Komutanı Çopur Xie'le evlendiğinden, ben kolaylıkla kurayla askere alınmıştım. Kuzeye giden alayın tıka basa dolu treninde gün kararmaya başlamıştı. Bir orman sınırına varana kadar zamanın nasıl geçtiğini anlayamamış, ağaçların ve karın gözlerimize burnumuza yaptığı saldırıda, rüzgârın uğuldamasını, kurtların ulumasını fark etmiştim. Kıdemli memur, köyde domuz yetiştirdiğimi öğrendiğinde beni kurt köpeklerinden sorumlu kişi olarak atadı. Köpek yetiştiriciliğiyle uğraştığım günlerde, köpeklere verilen kırmızı sosisleri düzenli aralıklarla aşırmaya başlamıştım. İhtarlara rağmen alışkan-

2 Çin'in Kuzeydoğusunda yer alan, sert kış şartlarıyla ünlü eyaleti. (Ç.N.)

lığımdan vazgeçemiyordum. Kırmızı sosislerin görünüşü aklımı başımdan alıyordu. Mutlaka biraz yemem gerekiyordu yoksa huzursuz oluyordum. Hatta şimdi bile sosislerin kokusuyla görünüşünü düşünmemeye çalışıyorum... Sosisleri yerken gözlerimin önünde iki görüntü beliriyordu: Boomer'ın o kedinin önüne fırlayışı, fareyi kapışı, yüzünde ki –aptalca? zalimce? -gülümsemesi... ve panter kedinin Boomer'ın kemikleri gülümseyerek kağıdı silen silgi gibi yalayışı.

Panter kedinin temkinli vahşi yüzü, sanki gerçeğini görmüşüm gibi, beynimde yer etmişti.

Araklamalarımla bir türlü baş edemeyince, daha düzensiz bir işe, içme suyu için su kaynatma[3] ve domuzları besleme işine nakledildim. Politika Komiseri ve Takım Lideri bir gün dağlara sohbete gittiklerinde, üç tane yavru panterle geri dönmüşlerdi. Panter yavrular! Gri benekli, siyah kürklü panter yavruları! Özellikle siyah olanın kulakları daha dikti ama vücudunun geri kalanı evcimen bir kediyle aynıydı. Bana, Boomer'ın bir panter kedi tarafından yenildiği hikâyesi artık daha inandırıcı geliyordu.

Panter yavruları geldikten sonra, uzun süredir hizmette bulunan askerler terhis ediliyordu. Takım Lider'in ismiyle benim ismim de listeye konulmuştu. Takım Lideri beş seneden beri ordudaydı; söylentiye göre vardiya çavuşluğuna da getirilmişti. Çok gayretli çok çalışkandı, sık olarak ideolojik eğitimimle de ilgileniyordu. İki seneden beri ordudaydım ve büyük ihtimalle sosisleri aşırdığım için terhis edilecektim. Yani, iki seneden beri karnım iyi doymuştu ve paltolar, şapkalar, ayakkabılara kadar verilen iç dış kıyafetler hayatımın geri kalanına bile yeterdi, buradaki zamanım boşa geçmemişti. Askerliğe böyle bakıyordum. Ama Takım Lideri böyle bakmıyordu. İsmi terhis edilenler arasında okunduğunda dizlerinin üstüne çöküverdi. Doktor onu iğneyle dürttü ancak uzun bir süre sonra kendine gelebildi. Ancak kendine gelir gelmez çıldırmış gibi bağırıp çağırmaya başladı. Daha sonra et kesme bıçağını eline aldı ve panter yavrularının kafasını kesmeye girişti.

Önce birini kesme tahtasının üstüne koydu (yavru kendisiyle oyun oynandığını sanarak pençeleriyle eline tırmık atıyor ve miyavlıyordu). Bıçağını kaldırarak böğürdü: "Grubun Komiseri, bu senin için!" Bağırıyordu ki bıçağın birden inmesiyle panter yavrunun kafası yerde yuvarlanıverdi. Bıçak, kesme tahtasına saplanmıştı. Kedinin siyah kanı gövdesinden fışkırıyordu. Gözleri sönükleşti, kuyruğunu birkaç kez salladı, bir müddet kaskatı kesildi daha sonra yavaşça devrildi. İkinci yavruyu da kedi kanıyla sulanmış doğrama tahtasının üstüne koydu. Kardeşinin leşinin yanında yavru, canhıraşla çığlık atıyordu. Takım Lider'inin dudakları büküldü: "Politika Komiseri! Bu da senin için!" Sesi yükselip bıçak aşağıya doğru inerken yavrunun kafası da yerde yuvarlanıyordu. Kedinin kanı göğsüne sıçramıştı. Yükselen çığlıklı nidaların arasında insanlar koşarak geldi,

3 Çinliler binlerce yıldır içme sularını kaynatarak sıcak içerler. Soğuk suyun vücut dengesini bozduğuna inanırlar. (Ç.N.)

aralarında Grup Komutanı ve Politika Komiseri de vardı. Takım Lideri yerde tepinmeye başladı, dudakları büzüştü, gözlerinden sicim gibi yaşlar inmeye başladı ve dedi ki: "Politika Komiseri... Grup Komutanı... Beni yollamayın... Eve gitmek istemiyorum..."
Kafası kopartılmayan yavru panteri yakalayıp eve götürmek üzere bir kutuya koydum. Ne kedileri doğraması, ne de ağlaması ve yalvarması Takım Lideri'nin durumunu düzeltmedi. O ve ben aynı araçla istasyona götürüldük ve dumanlı lokomotifle eve yollandık. Söylenene göre onun köyü bizimkinden de yoksuldu.
Vekil Komutan, kedinin trende ulumasından çekiniyordu. Bana para cezası kesilebilirdi. Bir metal kap içinde içkiyle salamura edilmiş balık verdi. Kediye yedirerek sarhoş edip uyuttuk. Vekil Komutanı eğer kedi uyanırsa, tekrar uyutulması için salamura balıktan biraz daha verdi. O ve ben, farelerin cirit attığı aynı yerden gelmiştik, kediye ihtiyaç vardı.
Her ne kadar bir panter kedi görsem de Boomer'ın bu tür tarafından yendiğine inanamıyordum. Sokakta onunla karşılaştığımda kalbim birden kaburgalarıma doğru çöktü. Önce bakıştık, baştan aşağı birbirimizi süzdük, sonra birbirimize isimlerimizle hitap ettik.
Belki biraz daha büyümüştü ama on sene öncesinin yüz ifadesi aynıydı. Konuşmadığı zaman aptal ve zalim gizemli gülümsemesi beliriyordu.
"Kekeme senin bir panter kedi tarafından yendiğini söylemişti!"
Kekeme, o yaşlı tuhaf adamın lakabıydı. Tebessüm etti.
"Panter kedi?"
Köyün sokaklarında ağızları fasulye ve tahılları çiğnemekten yorulmuş tarla fareleri geziniyordu. Avare dolanmalarında, bazen bir horoz birini gagalıyordu, diğerleri duvarların çatlakları arasında veya sokak boyunca görülen deliklerinde kayboluyorlardı.
"Hiç panter kedi gördün mü?" diye bana sordu.
Ona Kuzeydoğudan gelirken beraberimde bir panter yavrusu getirdiğimi ve şu anda teyzemin evinde olduğunu söyledim. Sevindi. Kendisini hemen ona götürmemi istedi. Ama ben eğilerek önce onun evine baktım. Satın aldığı ev, üretim ekibinin çalışma merkeziydi. Dört odası, çamur duvarları, kafesli pencereleri vardı. Üç sıra kiremit yukarıdan aşağıya duvarlara doğru iniyordu, iki sırası mavi ve bir sırası kırmızıydı. İki büyük kedi kangın[4] üstünde, oynayan yavrularının arasında uyukluyordu. Çamur duvarlar sayısız fare derileriyle kaplanmıştı. Yastığının yanında siyah iplikle dikilmiş, çamur sarısı kâğıtla kaplanmış bir kitap duruyordu. Siyah mürekkeple kabaca yazılmış Çince karakterler (sözcükler) göze çarpıyordu: İmha edilen fareler; Teşvik edilen kediler. Merakla açıp içine baktım. Sözcükler yerine sadece tuhaf desenler vardı. Belki öteki sayfalarında yazı vardı, bilemiyorum. Tuhaf desenlere bakarken birden elimden kitabı kaparak gerilmiş

4 Kang -Tuğla Yatak; Kuzey Çin halkının evlerinde kullandıkları, tuğlayla yerden yüksekçe örülmüş altından ısıtılan, üzerinde hem oturulan ve yemek yenilen, hem de uyunan bir divan şeklidir. (Ç.N.)

bir ses tonuyla, "Bakamazsın!" dedi. Yüzüm biraz kızararak sordum.
"Sadece uyduruk eski bir kitap, değil mi? Sinirlenmene gerek yok."
Biraz utanmış görünüyordu, eliyle kitabını okşayarak, "Babama ait," dedi.
"O mu yazdı?"
"Hayır, Dao Keşişi Wu'dan almış."[5]
"Pagodadan sorumlu kişi mi?"[6]
"Bilmiyorum."
Ben o pagodayı biliyordum. Tuğla çatlaklarına kurumuş otlar tıkılmıştı, ancak bu yıllar öncesiydi. Dao Keşişi pagodanın önündeki kulübede yaşıyordu. Siyah kıyafetiyle sık görülürdü, şapkası yoktu, kıyafetinin eteğini pagodanın önündeki toprağı çapalarken kemerine sıkıştırırdı.
"Kötü ruhlarla uğraşma!"
Yüzünde yine aptalca ama zalimce gülümsemesi belirdi, kitabını hasır sandığına koyarak bakır kilidiyle kilitledi. Dudaklarından anlaşılmaz sözcükler dökülürken beş kedi, gözlerini fincan tabağı gibi kocaman açarak arka bacaklarına doğru yaylanarak esnediler.
Sırtımda bir ürperti hissettim, uzaktaki ormandan gelen çığlıklar birden kulağıma doluştu. Ağzımı açıp bir şey söyleyeceğim sırada bir albino sıçan -korkmadan çatı kirişinden kedilerin önüne atladı. Sıçanın yüzünde de sanki aptalca ama zalimce bir ifade vardı. Boomer sıçanı yakalayıverdi. Bir müddet inceledikten sonra, "Bu sefer gitmene izin vereceğim!" dedi. Anlaşılmaz cümleler söylemeye başlayınca kediler gevşeyerek cılız sesle miyavladılar. Büyük kediler gene, -kuyruk yakalama oyununu oynayan yavruları arasında uyuklamaya devam ettiler. Albino sıçansa bir anda Boomer'ın elinden fırlayarak duvara doğru koştu ve kirişleri hızla tırmandı. İs kurumları havada uçuşarak burnumu kaşındırmaya başlamıştı.
Üstümde bir şaşkınlık vardı. Boomer'ın yüzündeki gizemli gülümsemeye baktıkça onu daha da tuhaf buluyordum. Birdenbire, kediler ve duvara yapıştırılmış eski yıpranmış tozla kaplı yeni yıl resimlerinin hepsi, olağanüstü güçle dolmuş gibiydi. Bana suratlarını buruşturarak karanlıktan sanki bilgece bakıyorlardı.
"Ne gibi bir oyunun var?" diye Boomer'a sordum.
Boomer'ın gülümsemesi kayboldu, oldukça ciddi bir şekilde, "Bak arkadaş, herkes özel teşebbüsleriyle para kazanmanın yollarını arıyor, biz de yapalım. Kedi yetiştirelim,"dedi.
Kedi Uzmanı! Tuhaf, enteresan ve olağanüstü çekici bir teklifti.
"Anladığım kadarıyla Kuzeydoğudan bir panter yavrusu getirmişsin?"
O ikindi, panter yavrusunu Boomer'a verirken, ellerini sevinçle birbirine sürtüyordu.
Teyzemin evine içki içmeye gittim.
Üç kadehten sonra amcamın yüzü kızarmıştı, ışık huzmeleri altında alnında-

5 Dao Düşünce Ekolü'nün kurucusu Lao Zı (Yaşlı Bilge)nin M.Ö. 604 yılında doğduğu kabul edilir. Konfuçyüs'ün 53 yaş büyüğü Lao Zı'yı ziyaret ettiği, gelenek ile mülk meselelerini konuştuğu söylenir. Lao Zı, gökyüzü, yeryüzü ve insan arasında oluşan düzene "Dao(Yol)" adını vermişti. Lao Zı'ya göre Dao, her oluşuma etkendi ve her şey kendi düzeni içinde oluşurdu. (Ç.N.)

6 Pagoda; Çin, Japonya vb. Uzak Doğu ülkelerinde kule biçiminde ibadet için yapılan mimari yapıdır. (Ç.N.)

ki şiş parıldıyordu. Kadehimi doldurdu, sonra kendininkini doldurarak sıcak kalsın diye içki çanağını mangalın üzerine yerleştirip boğazını temizledi ve dedi ki, "Yeğen, zamanı değil gibi ama neredeyse bir ay oldu döneli. Bütün gün dolanıyorsun ve doğru dürüst bir işin yok. Teyzen ve ben seni seyrediyoruz, seni eleştirmek istemiyoruz ama sen artık bir çocuk değilsin. Her gün burada yemek yiyorsun, teyzenle ben hiçbir şey demiyoruz, ama korkarım komşularımız seninle alay edecek! İki sene öncesine göre çok şey değişti. Köy, üretim merkezinde hiçbir şey yapmadan duran işsizlerine bakabilirdi. Ama artık köy bu tipleri taşıyamıyor. Çalışmayan yemek yiyemez. Teyzen ve ben aklında ne olduğunu bilmiyoruz, sürmek için birkaç *mu* luk[7] tarla mı yoksa bir işin olmasını mı istiyorsun?"

İçim titreyerek kadehimden bir yudum aldım: "Amca, teyze, ben artık büyüdüm. Tabii ki size daha fazla yük olamam! Sizler benim yakınlarımsınız, ama sizler benim ebeveynlerim değilsiniz ve hatta olsanız bile hiçbir şey yapmadan yaşamam doğru değil. Ne yersem size ödeyeyim."

Teyzem, "Amcan senden kurtulmak istemiyor, birkaç kap yemeği de sana çok görmüyoruz."

"Biliyorum."

Amcam, "Tamam o zaman. Senin yanlış bir intiba edinmeni istemem. Ne yapacağını biliyor musun?"

"Boomer ve ben karar verdik. Beraber kedi yetiştireceğiz."

Sıçanların kâğıtla kaplanmış çatı aralarından telaşla baktıklarını hissettim.

Amcam, "Ne için?"

"Fareler köyün her tarafında cirit atıyor, Boomer ve ben, yavru kedi satan ve büyümüşleri de kiraya veren birer kedi uzmanı olacağız..."

Amcama bu büyük teşebbüsümüzü anlatacağım sırada yüzündeki küçümseyici ifadeyi gördüm.

Teyzem, "Tanrım! O deliyle hangi işlere karışıyorsun? Boomer, hiçbir iş yapmayan babasının ayak izini takip ediyor. Ama sen iyi bir aileden geliyorsun."

Amcam iğneleyici bir şekilde, "Bir sürü özel iş çeşidi var, ama ben hayatımda kedi uzmanlığı diye bir iş hiç duymadım. Robot yapmak için de bir takım kurman gerekebilir," dedi.

Teyzem, "Amcan ve ben senin için bazı şeyler düşündük. Seni doğrudan tarlalara yollamak doğru olmaz; ordudan dönenler bunu yapmıyor. Son birkaç gündür hoparlörden bir inşaat şirketinin işçi aradığına, basit bir işçinin günlük yedi yuan[8] kazanabileceğine dair bir duyuru yayınlanıyor. Yiyecek ve içecekten geriye üç ya da beş yuanın kalır, eğer iki ya da üç yıl düzenli çalışırsan birkaç binin olur, bir yere yerleşip evlenmen için yeterli, aynı anne ile babanın yaptığı gibi."

Boomer'ı tekrar gördüğümde, bir inşaat şirketinde çalışmaya başlayacağımdan kedi yetiştirme işine giremeyeceğimi söyledim. O da soğukça, "Sen bilirsin," dedi.

Ondan sonra Boomer'la karşılaşamadık. Bir tatil günümde, Boomer'ın evine onu görmeye gittim. Eski püskü bahçe kapısı sıkı sıkıya kapalıydı; üzerinde tebeşirle büyük karakterlerle yazılmış

7 Mu, Çin arazi ölçü birimi olup shi mu olarak da bilinir; 0,165 hektara eştir.

8 Çin milli parası RMB-Ren Men Bi'ye halkı tarafından kullanılan ismi. (Ç.N.)

şu cümleler göze çarpıyordu: KEDİ YETİŞTİRME VE FARE YAKALAMA UZMANI. Hemen altında da daha küçük karakterlerle şunlar okunuyordu: Yakalanan her fare için RMB 1.00. Kapısını sürgüyle sürgülemişti, içeride değildi. Ama ben yine de seslendim: "Boomer! Boomer!" Sesim bir vadideymiş gibi avlusunda yankılandı, kapısının aralığından içeriye bakmaya çalıştım. Çıplak avluda göze bir şey çarpmıyordu. Alçak yerlerde yağmurun birikmiş sularını ve fare derileri asılmış duvarlar arasında albino sıçanın koştuğunu gördüm.

Boomer'ın komşusu yaşlı Bayan Sun çıkageldi. Beyaz saçı ve parıldayan gözleriyle, alev almış bir pamuk parçası gibiydi. Dikenli dişbudaktan yapılmış bastonuyla, ayak bileklerindeki tozlu gerilmiş beyaz derisiyle geldi ve sordu, "Boomer'ı fare yakalaması için mi arıyorsun? Burada değil."

"Nine Sun, ben sadece Boomer'ı görmeye geldim, ben Zhao çocuğuyum, beni tanımadın mı?"

Yaşlı kadın bastonuna daha sıkıca asıldı. Gözlerinde oluşan gölgeyle beni baştan aşağıya süzdü. "Herkes bir Zhao'dur, herkes Zhao çocuğu olduğunu söylüyor. Ne işe yarıyor ki? Bal mı? Susam yağı mı?"

Kesinlikle emindim. Bu yaşlı kadın da bir deliydi.

Yaşından umulmayacak bir çeviklikle döndü, omzunun üstünden, "Boomer iyi bir çocuk. O artık zengin. Bana yemem için bal alır, sense zehir verirsin. Ama ben seni biliyorum. Yemem! Birkaç sene önce, siz hepiniz kedileri öldürmek için fareleri zehirlediniz, ama yapamadınız, yapılamaz..."

Eve gittiğimde teyzeme Boomer'ı anlatım. Teyzem, "O delinin biri! Deli olmasa da kötü biri!"dedi.

Amcam araya girerek, "Öyle deme. Boomer kolaylıkla anlaşılmaz, ama ben onun Mo Nehri'nin güneyini satın alacak kadar zengin olduğunu duydum."

1985 yılıydı ve Boomer hakkında dedikodular almış başını gitmişti. Şansım dönmüştü. Köyün Parti Merkez'inin içme suyunu kaynatmak üzere işe alınmıştım. Düğümü atmıştık (evlenmiştik). Eşimin karnı büyüyordu. Bütün yüreğimle bir oğlumun olmasını diliyordum. Ama eşim beni hayal kırıklığına uğratarak bir kız doğurdu.

Kızım doğduktan sonra bir ay izin aldım ve eşimin nekahet dönemini atlatması için evde kaldım. Boomer bu dönemde bir kere ziyaretimize geldi. Avluda oturdu, evin içine girmeyi ret etti. Sanki daha zayıflamıştı, ama gözleri parlak ve konuşması daha çapraşıktı, ancak üzerinde düşünüldüğünde bir anlam ifade ediyordu. "Tebrikler kardeş, kutsandın, evet kutsandın. Göğün yıldızları dünyayla uyum halinde. Tavuk suyunu kaynatmaya dahi zamanım olmadı; güneydeki fareleri yok etmekle meşguldüm. Kovalamak insanı dinç tutuyor, ama hayat çok kısa ve bu bile yarısı değil!.. Burada iki yüz yuan var, kızkardeşime ve yeğenime bir şeyler satın al."

Avucuma aceleyle kırmızı zarfı[9] sıkıştırarak uzaklaştı. Kibarca ret edemeden Ay'ın oluşturduğu gölgeleri arasında

9 Hong Bao olarak bilinen kırmızı zarf, eş dost, akraba tarafından içine para konularak düğünlerde yeni evlilere, doğumda bebeğe, yeni yıl kutlamalarında torunlara verilen hediye ve ödül şeklidir. (Ç.N.)

karanlık siluetini gördüm. Bir kamış flüt sesi yüreği paralıyordu. Boomer'a ait olup olmadığını anlayamadım.
Birkaç gün sonra, üç köy içinde bitki ilaçlarıyla ünlü Ma Köyü'ne doğru bisikletimle yola koyuldum. Birkaç evden oluşan köye ulaştığımda köylüleri gördüm, erkek, kadın, çocuk, yaşlı, genç, birbiriyle yarışırcasına koşuyorlardı. Bisikletimden inince bir Şaman'ın[10] gösteri yapacağını öğrendim. Köydeki bütün fareleri ufak göle sürükleyerek boğulmalarını sağlayacağı söyleniyordu. Geçmişi düşündüğümde, bu kişinin Boomer olduğundan emindim. Bu yüzden bisikletimle onları takip ettim. Ufak göle yaklaştıkça, toplanmış renkli kalabalığı gördüm. Bir söğüt ağacının altında uzun boylu zayıf bir adam duruyordu, siyah pelerinini omzuna doğru atmış, saçı siyah dumanı andıran tüylerle kaplıydı. Hasır şapkamı alnıma doğru indirdim, bisikletimle kalabalığa karıştım, yüzümü iri yarı bir adamın gölgesine sakladım, Boomer beni görmesini istemedim.
Önceleri Boomer da olmayabilir diye düşündüm. Adamın gözleri hipnotize edilmiş gibiydi. Hipnozdan çıktığında gözleri yıldızlar gibi parlıyordu. Sanki iki parça siyah kor kömür gibiydi; seyircilerin yüreğini delip geçiyordu. O zaman bu kişinin Boomer olabileceğini düşündüm, hipnotize olup olmadığından ziyade, o çok iyi bildiğim –aptal belki zalim- ifadeden emin olmuştum. Arkasında sekiz kedi oturuyordu.

10 Şaman, büyü yapan, gelecekten haber verdiğine ve ruhlarla ilişki kurarak hastalıkları iyileştirdiğine inanılan kişi, kam. (Ç.N.)

Köyün lideri olduğu anlaşılan yaşlı kırçıl sakallı bir adam Boomer'a yaklaşarak hırıltılı bir sesle: "Yapabileceğini yap. Her fare için bir yuan vereceğiz. Öğlen iyi bir yemek, kaliteli sigara da verilecek. Eğer bir fareyi bile yok etmezsen... Yani polis istasyonu buradan çok uzakta değil, iki gün önce yaşlı bir kadını, bir cadıyı yakalayıp götürmüşlerdi!"
Boomer bir şey demedi ama o unutulmaz gülümsemesi daha da gerginleşti. Kırçıl sakallı kalabalığa karıştı. Boomer kedilerin arkasındaki bakır gonga üç kez vurdu. Yüreği hoplatan tınlama sesi yayıldı. Başkasını bilmem ama benim yüreğimi fazlasıyla sıkıştırdı. Boomer'ı daha iyi görebilmek için dikleştim. Ayakları çıplaktı. Siyah pelerini tuhaf desenlerle ve yüzlerce fare kuyruklarıyla süslemişti. Kollarını her oynattığında hışırdayan sesler çıkıyordu. Gongu kaldırarak aceleyle vurmaya devam etti, sallanarak dönmeye başladı, pelerini açıldıkça sanki yarasa kanadına dönüşüyordu. Kediler de onun ardında dans etmeye başlamışlardı, bir adım içeri ve bir adım dışarı, ama Kuzeydoğudan getirdiğim panter kedi liderleriydi. İki senedir görmemiştim. Sanki kulakları büyüyerek dikleşmişti. O çok iyi bildiğim benekli kürkü daha göz alıcıydı. Diğer yedi kediden iriydi, o tuhaf yaşlı adamın dediği gibi, "Kediden biraz daha iri, bir köpekten daha küçüktü." Kedilerin ve özellikle panter kedinin ifadeleri Boomer'ınkiyle kaynaşmıştı. Özgür oldukları intibasını edinmiştim; şekilsiz kategorisine dâhillerdi, ama yine de her faninin gizemli olağanüstülüğüne tabiydiler.
Kediler hep birlikte ahenk içinde, Boomer'ın yörüngesine girmiş sekiz geze-

gen gibi dans ediyordu. Güneş altında parlak kürkleri aydınlanıyor gibiydi. Ufak göldeki su mercimeklerine sarkık dallı söğüt ağacı değiyor, yusufçuklarsa sessizce sıyırıp uçuşuyorlardı. Kedilerin vücutları gerginleşmiş, incelip uzamıştı. Başları ve kuyruklarının her hareketleri saten kumaşın dalgalanması gibiydi.
Boomer ve kedilerin dansı iki pipoluk duman kadar sürmüştü. İnsanların başları sallanmaya başladığında, gong sustu, adam ve kediler sahnede poz veren sanatçılar gibi hareketsiz kaldılar. Çok sıcaktı. Boomer'ın yüzü yağlı bir terle kaplanmıştı. Bütün gözler ona kenetlenmişti. Ağzından cümleler döküldü, müphem sözler, tam duyulamıyordu, iki beyaz köpük ağzının kenarlarında birikti. Bu büyü sırasında, uyuşuk kediler birden canlandı, korkunç çığlıklar atarak ulumaya başladı. Sanki kalın tabanlı çizmelerini giymiş, güvenilmez sekiz imparator memurları gibi eşkin bir yürüyüşe geçtiler.
Kalabalık yerinde duramaz olmuştu. Yakıcı güneş, mavimsi siyah kafa denizini kavuruyordu. Dinlenmeden, evet, herkes ortamın büyüsüne kapılmıştı. Boomer için endişelenmeye başlamıştım. Köydeki fareler gerçekten, küçük gölde boğulacak kadar aptal mıydı?
Birdenbire kedilerin uluması durdu ve sekiz kedi Boomer'ın önünde sıraya dizildi. Panter kedi başı çekiyordu. Yüzleri kuzeye dönüktü, arkaları kabarmış, kuyrukları gönder direği gibi dikti, bıyıkları da öyle, ağızlarından kabadayımsı nefesler çıkıyordu. Gözleri yeşil ışıkla parladı, gözbebekleri bir altın iplik inceliğindeydi. Terim soğudu, karışık görüntüler gözlerimin önünde uçuştu, davulların ve gongların düzensiz sesleri kulaklarımda yankılandı. Hipnoza geçtiğimdeyse sınırın öteki tarafındaki donmuş tundralarda yarışan at sürüsünü, sarımsı çılgın koyunları solan çayırların arasında koştururken gördüm. Tereddütle toparlanarak aklıma, gördüğümün sadece sekiz güçlü kedi olduğunu söyledim. Boomer göğsünden bir kamış flüt çıkararak çalmaya başladı; rahatsız edici sadelikte bir ağlama sesiydi bu. Yandan bakınca etrafımı sardığını fark ettiğim kalabalığın çenelerine doğru eğilmiş olduğunu, yüzlerinde boncuk boncuk terlerin biriktiğini gördüm. Bu şekilde ne kadar süre geçtiğini anlamadan kalabalığın arkasında bir gürültüdür koptu. Flütün sesi bir yaban kazın çağrısı gibi büyüdükçe kedilerin korkunç ulumaları da arttı. Biri geriye dönüp baktığında bağırdı.
"İşte, geliyorlar!"
Kalabalık geriye doğru çekilerek patika yolunu çığlık atarak ilerleyen binlerce fare için açtı. Biçim ve renkleriyle karışık bir sürüydü. Kimse nefes dahi alamıyordu, kafaları bedenlerine geçmiş gibiydi. Boomer'ın gözleri kapalıydı, büyük bir gayretle flütünü çalıyordu. Kedilerin kürkleri dikilmiş, gözleri farelere kilitlenmişti. Ama fareler telaş etmeden birbiri üzerinden göle atlamaya başladı. Su onların her atlayışıyla çalkalanıyor, sonra tekrar su mercimeğiyle örtülüyordu. Batarken son çabalarında kırmızı burunlarını nefes almak için sudan çıkarmaya çalışıyorlardı. En son burunları da kayboldu.
Flüt sustu. Kediler esneyerek aşağı yukarı gezinmeye başladılar. Boomer

yakıcı güneşin altında doğruldu, sanki itirafını yapan biri gibiydi. Su sakinleşti, kalabalık canlandı ama hiç kimse konuşmadı. Kırçıl sakallı sendeleyerek Boomer'a yürüdü ve ona "Efendim," dedi. Boomer gözlerini açarak gülümsedi, muhteşem bir gülümsemeydi, bu gülüşle yüreğimin duracağını sandım.

Bisikletime binerek deli gibi pedalları çevirmeye başladım. Vücudum daha önce hiç olmadığı kadar bitkindi. Bir fıstık bahçesine gelince bisikletimi bir kenara attım, hatta kilitlemedim bile, çöktüm, başım toprağa değer değmez derin bir uykuya daldım. Uyandığımda, güneş uzak tarlaların ve dağların ardında kana bulanmış gibi, kızıllaşmış batıyordu. Tohumlardan yükselen ekşi yeşil koku burnumu doldurdu. Bisikletimi evime sürdüm, tüm yaşananlar bir rüya gibiydi.

Köyüme döndüğümde herkese Boomer'ın garip gücünü anlatmaya başladım. Hiç kimse önce bana inanmadı. Zamanla destek veren kişi sayısı arttıkça söylediğime de inanmaya başladılar.

Kış erken bastırmıştı. Komşu köyün yetkilileri, bizim köyün yetkililerine Boomer'la görüşme isteklerini ilettiler. Eyalet Partisinin sekreteri Moya'ya da haber başarıyla ulaştırılmıştı. Beni kantinde yakaladılar ve Boomer hakkında bildiğim her şeyi anlatmamı istediler.

Boomer meşhur oldu. Belediye, yetkili birini inceleme yapmak üzere yolladı. Altı ay geçti, bu zaman zarfında Boomer daha da tanınmıştı.

Buğday hasadı sırasında, köyün Tahıl Büro'sunun Silo No 1'ine fareler dadanmıştı. Boomer'ı kurtarması için davet etmişlerdi. Haber kısa zamanda yayıldı. Yerel televizyon kanalı kameralarla beraber bir gazeteci yolladı. Eyalet gazetesi de, kamera, bir yazar, bir gazeteci yolladı, ayrıca çok önemli yetkililerin seyretmek için geleceği söylendi.

O gün, Silo No 1'in itfaiye alanını dolduran masalar dışarı taşmıştı. Üzerleri beyaz örtülerle örtülmüş, sigara ve çay da konmuştu. Köy yetkilileri önemli kişilerle oturmuş, sigaralarını tüttürürken çaylarını içiyordu.

Sabah yarı edildiğinde, bir siyah araba avluya geldi, içinden Boomer çıktı. Deri ayakkabıları ve batı tarzı lacivert takım elbisesinin içinde oldukça hasta gözüküyordu. Onun gizemli gülümsemesini aradım. Sekiz kedinin arabadan çıkarılmasıysa on dakika sürdü. Hepsi çok isteksiz görünüyordu. Özellikle de panter kedi.

Bazı şeyler istenildiği gibi gitmemeye başladı. Gazeteci, birden kuvvetli ışıkları Boomer'ın yüzüne tuttu, gülümsemesi ateşte yanan bir kâğıt gibi belirip kayboldu. Işıkların kedilere dönmesiyle, panik içinde korkuyla uludular.

Gösteri bir başarısızlık örneğiydi. Lanetlemeleri duydum. Gölün yanında oturan gözlüklü bir adam hızla ayağa kalkarak buz gibi bir sesle, "Baştan sona şaka gibi!" diyerek azametle yürüyüp gitti.

Parti sekreteri Bay Mo telaşla peşinden koşturdu. Yüzü terle kaplanmıştı.

Ama ben, daha beter bir durumdaydım.

MERAK ETMEYİN

Ekin Kadir Selçuk

Yerler ıslak. Yağmur az önce dindi. Biz de biraz ıslandık. Yahya'nın saçları dik dik oldu. Alnından kaşlarının ortasına düşen damla yağmur mu ter mi? Nyrees'in de sadece saçları değil boynu da nemli. Hava sıcak. "Merak etmeyin," diyorum, "bir sorun çıkmayacak, bu okulu bitireceksiniz."

Yahya kara gözlerini bana çeviriyor, "Merak yok, korku var," diyor. Gülümsüyorum, "Anladım, yani korkmayın demek istedim. Merak etmeyin, korkmayın anlamında," diyorum. Yahya şaşkın gözlerle bana bakıyor, sonra kafasını sallıyor. Nyrees çayını karıştırıyor. Yine tek şeker attı. Bir uçak hızla alçalarak üstümüzden geçiyor. Büyük bir gürültü. Yahya "Her gün yeni bir şeyle karşılaşıyoruz," diyor. "Yurt ya paralı olacakmış ya da kapanacakmış, ne yapacağız?" Nyrees derin bir nefes alıyor, gözlerini uzak bir noktaya dikmiş. Çenesinde duran elini elime alıyorum. Bileğindeki hayat ağacı dövmesini okşuyorum. "Bir çaresini buluruz, hem başka bir şey de çıkarmazlar,

merak etmeyin," diyorum. Sonra bir an durup "Yani korkmayın," diye tamamlıyorum. Yahya göz ucuyla ellerimize bakıyor, "Ben dönersem sonum abim gibi olur," diyor.

Oturduğum taburenin bir ayağı kırık. Ayağımla dengelemeye çalışıyorum. Çay, kahve ucuz, o yüzden buraya geliyoruz hep. Nyrees'in yanında paketler duruyor. Konserve, bisküvi, sandviç falan almış. Yahya'nın dediği gibi yurt kapanırsa ne yapacaklar? Yahya'nın gömleğine dokunuyorum, "Arjantin formasının renkleri," diyorum. "Arjantin elendi," diyor Yahya, "Messi gitti." Kafasını öne eğiyor, çayından bir yudum alıyor. Nyrees suskun. Kırlaşmış saçlarını ensesinde toplamış. Gözlüklerini çıkarmış. Az sonra çay ocağının çalışanı geliyor, "Abi çayları tazeleyeyim mi" diye soruyor. "Olur," diyorum. Nyrees'i gösterip "yenge de içer mi" diyor? Bakıyorum. Nyrees önce bana, sonra çocuğa bakıyor, ardından eliyle bardağın üzerini kapatıyor. "Yok," diyorum çocuğa.

Telefon çalıyor. Yahya telefonunun ekranına bakıyor, sonra yüzünü buruşturuyor. Gözlerini yukarı kaldırıp kısa bir an düşünüyor, sonra açıyor. Arapça hararetli bir şekilde konuşmaya başlıyor. Yan masadaki adam boynunu bizim tarafa çevirmiş, Yahya'ya bakıyor. Bir eliyle tespihiyle oynuyor. Bir süre izliyor Yahya'yı, sonra "tövbe estağfurullah" diyerek önüne dönüyor. Nyrees'in gözlerinde nem var. Koluna dokunuyorum tekrar. "Bugün yine Fransız filmlerindeki kadınlar gibisin," diyorum. Neden sonra bana bakıyor. Gülümsüyor. Bugün ilk defa. Çantasından tütünü çıkarıyor. Bir tane sarıyor. Bana uzatıyor. "Yarın pazar, pikniğe gidelim mi," diyorum. Nyrees "Güneş olursa denize gidelim," diyor, "en sona kadar yüzmek istiyorum. Sadece yüzmek."

Bir başka masada yaşlı bir çift oturuyor. Yeni mezun bir öğrencinin ailesi olmalılar. Kadın parmakları arasında gergin bir şekilde sigarayı tutuyor. Adam kafasını bir sağa bir sola çevirip duruyor. Bacaklarını sürekli hareket ettiriyor, yerinde duramıyor gibi bir hâli var. Kadının "Miting baya kalabalıktı, bu sefer umut var galiba," dediğini duyabiliyorum. Adam kafasını sallıyor. Yahya onlara doğru bakıyor. Muhtemelen neyden bahsettiklerini anlamıyor, tekrar bize dönüyor. "Ben babama söyleyemem," diyor. Top sakalının kenarını jiletle kesmiş, kırmızı bir çizgi olmuş orada. Çayından son bir yudum alıyor. Nyrees, "En iyisi stajı bırakayım, bir iş bulayım," diyor. Yahya "İşyerinde çok kötü davranıyorlar," diye uyarıyor onu. "Yapacak bir şey yok, her şey belirsiz," diyor Nyrees. Ben susuyorum. Yurt kapanırsa Nyrees'i bize davet etsem? Nasıl? Ev zaten kalabalık ve annemler Suriyelilerden nefret ediyor.

Çay ocağının önünde bir boşluk var. İki güvercin o boşlukta dolaşıyor. İp gibi ayakları. Yahya önündeki simitten bir parça koparıyor, güvercinlerin önüne atıyor. Güvercinler simidi kapmak için birbiriyle kavga ediyor. Yahya kalan son parçayı da atıyor. Hemen yanda yeni bir dükkân açılmış, Hamsiköy Sütlaççısı. Bu ara pek moda. Genç bir kız dükkândan içeri giriyor. Az sonra elinde bir paketle çıkıyor. Büyük bir gürültü. Bir uçak havalanıyor. Kampüsün üzerinden yükselerek kısa sürede gözden kaybolu-

yor. Büyük alışveriş merkezinin tabelasında sorun var, "Forum" yazısı silik çıkmış. Yeni mezun öğrenciler kepleri, cüppeleriyle sokaktalar. Neşeli bir kalabalık. Yağmurun arkasından güneş açtı. Karadan denize doğru gökkuşağı belirdi. Nyrees gözlerini kısarak gökkuşağına bakıyor. Yahya da. "Kalkalım mı," diyorum, "belki sahile doğru yürürüz." Nyrees sigarasını söndürüyor, tütünü çantasına koyuyor. Çocuk hesabı getiriyor. Çayımın son yudumunu içemeden önümden bardağımı alıyor. Yahya kalkıyor, elini pantolonunun arka cebine götürüyor. Tutuyorum. "Bırak," diyorum. Diğer elimle sırt çantama uzanıyorum. İçinden cüzdanımı çıkarıyorum. Yahya elimi itmeye çalışıyor. Başaramıyor. Bozuklukları masaya bırakıyorum. "Tamam," diyorum Yahya'ya, göz kırpıyorum. Elimi bırakıyor Yahya, gözlerini dikip bana bakıyor. Sonra söylenerek eğilip pantolonunun paçalarını düzeltiyor. Ayaklarım uyuşmuş. Ayakkabımın içine taş girmiş. Canımı acıtan başka bir şey. Nyrees'e uzanıyorum, onu belinden tutup, alnından öpüyorum. Nyrees gözlerini kapatıyor. Ortadoğulu bir aşk bizimkisi. Yahya'ya geçmesi için yol veriyorum. Önümden yürürken omzuna dokunup, "Merak etmeyin," diyorum, "bu okul bitecek."

Çağdaş Eleştiri
1/1983 : Yıl: 2
S. 1 - s. 50-51

BELGELER

hikâye anlatma ve yazma

Hikâye anlatma ve yazma, edebiyatın geniş bir yanı olup doğu tarafında en çok Araplar ve İranlılar arasında pek eski bir edebi meslekti. Bu yol, Avrupa'da bir yüzyıl kadar zamandan beri geçerlik kazanmış ve ülkemizde ise henüz yeni doğmuştur.

Bir hikâyeyi anlatmak ve yazmak, bir olay ortaya koymak demek olduğu için bunun tarih türüyle pek büyük ilişkisi varsa da söz konusu olay mutlaka bir veya birkaç kişinin yâşamöyküsü demek olup okurlar bir kişinin durumuna acımaya ya da gülmeye davet edileceğinden sözü edilen ilişkinin tarih türünden olup bitenlerin anlatılması tarzına özgü olması daha uygundur.

Şimdiye değin yayımlanmış olan hikâyeler o denli çeşitli olduğu için, bunların topu incelense, yine hikâyelerin türleri hakkında inceleyici, özel bir düşünce elde edemez. Oysa bir insan topluluğunun hikâye kitaplarına, fen kitapları kadar gereksinmesi olduğu artık anlaşılmış, ve yazarlar o yolda dahi kalem oynatmaya başlamış olduğundan bu konuda türle ilgili bazı düşüncelerin ileri sürülmesi yararsız görülememiştir.

Hikâye denilen şeyin ortada başlıca iki türü görülür ki birincisi güldürücü, ikincisi ağlatıcıdır. Ancak bir hikâye içinde bu iki türü yerleştirmek dahi olanaklı olabilir. Bundan dolayı bu sınıflandırmaya o kadar önem verilmeyip bu konuda özel önemi, hikâyenin anlatılması ve yazılmasınca geçerli sayılan dört öbeğe vermek gerekir.

Birinci yani en aşağı öbeğin içine giren hikâyeler bir olaya başka olayları katmakla işi anlaşılmaz ve içinden zor çıkılır bir duruma düşürmeksizin yüzeysel olarak aktarmak ve söylemektir. Dilimizde şimdiye değin telif olarak yayımlanan hikâyelerin tümü bu bölümdendir.

Bu birinci öbeğe giren hikâyelerde olayın asıl sahibi daima sözü edilen kimse olup, devamlı olarak onun kendi haline dair söylenir ki verilen bilgilerin tümü sanki, olay sahibinin macerası ve yaşamöyküsüdür. Yine o olay içinde öteki bazı kişiler bulunsa bile onların önemi olmayarak okurlar gözlerini yalnız macera sahibine dikerler. Hikâye yazmaktan amaç felsefeden, ahlaktan kimi ilkeleri güldürücü veya ağlatıcı bir anlatımla okuyanlara telkin etmek olduğuna göre, bu birinci öbek hikâyelerde bu amaca pek az hizmet edilmiş olur. Birinci öbek hikâyelerde en son amaç, "bak şu adamın başından geçenler ne kadar gariptir" diye şaşkınlığa sürüklemekten başka bir şey değildir.

Bundan sonra ikinci öbek hikâyeler gelir ki onda yalnız bir adamın macerası anlatılmaz. Birkaç kimseyi içine alan bir olayın her yönü toplanarak bir sonuç ortaya koyduğu gösterilir ki sonuç olay kahramanlarının tümü hakkında okuyanların dikkatini çeker. **Letaif-i Rivâyât** adıyla yayımlanan hikâyelerden **Yeniçeriler** adlı hikâye, bir dereceye kadar şu ikinci öbek hikâyelerden sayılabilir. Çünkü hikâyenin sonu Civelek Hüseyin'in bir alçak tarafından haksız olarak ortadan kaldırılmasıyla biterse de, bu sonuç Osman Çorbacı'nın yirmi yıl önce işlediği bir zulmün pişmanlığını çekmesi ve adı geçenin eşinin suçsuzluğunun ortaya çıkması ve Hüseyin'in sevdiği kız ile nikâhlanması kesin gibi bir şey iken ikisinin ana bir kardeş olduğunun anlaşılması ve cellat Hasan'ın vaktiyle elde ettiği büyüklüğün içinde bir de küçüklük olduğu ve bu durumların tümü ise yeniçerilik tavırlarından ve ahlakından doğduğu yönlerine dallanıp budaklanmakla okuyucuların dikkati hem Hüseyin'e hem de anası, hem sevgilisi, hem cellat Hasan, hem de yeniçerilik durumu üzerine çekilmiştir. Birinci öbek hikâyelerde okuyucuların dikkati yalnız bir adama çekilip ikinci öbek hikâyelerde ise birkaç kimseye çekilmek kadar aralarında bir fark vardır.

Hikâyenin şu iki türünü yazmak pek büyük bir yetenek gerektirmez. Nedenleri şunlardır:

Birincisi — Hikâye kesinkes bugünkü durumuyla ilgili kılınır ki zamanın ahlakı, âdetleri, usulü yazarca bilindiği için o yolda zahmetten kurtulur.

İkincisi — Bu gibi hikâyeler, yazarın en çok kendi oturduğu ülkeye ve hattâ kendi mensup olduğu halka bağlandığından, hikâye yazarı diğer bir yere veya başka bir ulusa geçtiği zaman o yerin veya o ulusun durumunu ayrıntılarıyla öğrenmek güçlüğünden kurtulur.

Üçüncüsü — Hikâyenin ilgili olduğu kişilerin genel durumuyla, davranış biçimini değerlendirmeye gerek olmadığından, değerlendirmede felsefe ve ahlaka aykırı bir yargı ileri sürmek korkusundan dahi sıyrılarak durumu okuyucuların vicdanlarına bırakmakla kurtulur.

Dördüncüsü — Bu tür hikâyeler içinde pek büyük entrikalar bulunmayacağından, birbiri aleyhine ya da lehine hilelere, düzenlere girişen kişilerin oyunlarını arapsaçı gibi karıştırıp sonra ayıramamaktan korkmaz, ki hikâye anlatma ve yazma işinde yazarı en çok yoran ve hattâ korkutan şey budur.

Üçüncü öbeğe giren hikâyelerden dilimize henüz çeviri bile yapılmamıştır. Bu tür hikâyelerde okuyucunun dikkati yalnız sonuçta ortaya çıkacak tuhaflığa çekilmeyip, olay kişilerinden her birinin tavır ve tipleri okuyuculara anlatılır. Yani bu tür hikâyelerde olayla ilgili olan kişilerden bazısında çokça ahmaklıkla birlikte tuhaflık ve bazısında olağanüstü saflık ve kimisinde hainlik, diğerinde hile, başkasında kibir ve gurur; kısaca her birinde bir tavır ve tip anlatılarak ta hikâyenin sonuna kadar bu kişilerin tavırları değiştirilmeden devam edilir ki böyle olan hikâyelerin bir sayfasında

okuyucular gülerse, öbüründe ağlar ve bir kişinin doğruluk ve yiğitliğini ve güzel ahlakını görüp ne denli sevip beğenirse, diğerinin kötülüklerinden ötürü aleyhine o derece nefret gösterir.

Bu üçüncü öbek hikâyelerde zaman ve yeri belirtmemek olmaz. Zaman ve yeri belirtmek için ise belirlenen zaman ve yerin durumuna dair çok iyi bilgi edinmek gerekli olup, oysa ki bu bilgileri coğrafya anlatır gibi vermeyerek, olay kişilerinin tavır ve tipleri içinde üstü kapalı biçimde anlatmak gerekir. Sözgelişi Osmanlı ülkesinde geçen bir hikâyede bir âşığın rakibini düelloya davet ettiği görülürse, bunun Osmanlı ahlak ve âdetlerine tamamıyla uyamayacağı bellidir. Bunun gibi Arabistan'da geçen bir hikâyede kadının sevgilisi için baba evini terk etmesi tasarlanırsa, bu durum Araplar'a göre kızların babalar elinde sanki tutsak gibi bir durumda olmasıyla uygun düşmez. Çerkezistan'da geçen bir hikâyede dahi kızlara Arap kızlarının tutsaklığı kadar bir tutsaklık verilirse Çerkez kızlarında olan özgürlükle denk olmaz. İmdi yerin, zamanın genel durumunu olay kişilerinin tavrı içine sokarak anlatmak gerektir.

Bu sınıf hikâyeleri anlatmak ve yazabilmek için anlatıcıyı ve yazarı en çok yoran şey, olay kişilerinden her birinin durum ve eylemlerini değerlendirmektir. Gerçi bu değerlendirmeyi dahi sanki ahlakbilimden bir kitap yazarcasına "filan gayet kibirli olup bu ise ne kadar kötü bir şeydir" diye yazarın, kendisinin söylemesi hikâyeye güzellik vermediğinden başka güzelliğini bütün bütün kaldırır. Bu değerlendirmeyi olay kişilerinin birbirleri hakkında davranışları ve eylemleriyle yaptırmalıdır. Sözgelişi bütün bütün biçare ve umutsuz kalmış olan bir kişi, kendisine iyilikte bulunmaya asla borçlu olmayan bir adamdan birçok iyilikler gördükten sonra bir de fedakârlık ve hattâ kendi kişisel çıkarını dahi yitirmek derecesinde bir iyilik gördüğü zaman, söz konusu biçare, kendi kendisine söyleştiği sırada o cömert kimsenin cömertliklerini, öte yanda zulmünü görmüş olduğu zalimin insanlık dışı zulümleriyle karşılaştırarak ve değerlendirerek iyilik ve cömertlik ve insanlık ve eziyet ve alçaklık hakkında yazarın ne kadar özlü düşüncesi varsa biçarenin ağzından anlatmalı. İşte okuyuculara duyulmamış bir hikâye ile tat verdikten sonra ahlak kurallarını dahi telkin etmek bu sınıf hikâyelere özgüdür.

Dördüncü öbek en yüksek öbektir ki bu öbekten sayılan hikâyeler birkaç hikâyenin toplamı olur. Sözgelişi birkaç kimse arasında hükümet ve memuriyetçe yükselme niyetinden doğan şiddetli bir çekememezlik ve diğer yanda başkası birkaç kişi arasında bir amaç üzerine güçlü bir birlik ve öte yanda gayet gizli tutulan bir sevişme ve diğer bir yanda her türlü umutlar yitirilerek üzüntü içinde kalmış, ayrıca bir belaya uğramış kimse olur. Özetle böyle dış görünüşçe birbiri ile asla ilişkisi olmayan birtakım olaylar bulunur da sonra olay kişilerinden birinin başından geçen olaylar, öbür olaylarla iç içe girerek tümünü bir yerde toplar ki bu yolda yazılmış hikâyelerin her sayfası bir olayın sonucu ve her olayın sonucu diğer kapalı bir olayın başlangıcı olmakla, insan böyle bir hikâyeyi okumakla doyamaz.

Bu tür hikâyelerin yazıya geçiriliş biçimi o denli geniştir ki yazar yalnız topluluğun ahlak ve âdetlerini ve insanoğlunun çeşitli tavırlarını değil, hattâ tarihin en önemli olaylarını ve değerlendirmelerini dahi hikâyenin eleştiri ve değerlendirmeleri içine sokarak konuya genişlik verdikçe verir. İşte bu kez çevrilmiş ve yayımlanmış bulunan **Monte Kristo** hikâyesi (romanı), bu yüksek öbeğe giren bir güzel hikâyedir ki anlatılması ve yazılması her kula nasip olamaz.

Bu dört öbeğin tümünü içine almak üzere bazı yargılar vardır ki onların dahi uyarısı yalnız hikâye yazmaya heveslenenler için değil, hikâye okumaktan tat bekleyenler için dahi yararsız değildir. Şöyle ki:

Birincisi- Hikâyede en çok göze çarpacak olan şey, baht ve talihin her şeyden önce eziyet edenlere uygun olmasıdır ki insan en çok bundan etkilenir. Hele bu durumda bulunan kimselerin en sonunda uygun cezayı görmeleri okuyuculara öç aldırmış kadar coşku ve tat verir. Bir hikâyede yazar işin bu yönüne dikkat etmemişse, o hikâyenin sanki kocakarı masalları kadar da tadı olamaz.

İkincisi-Hikâyede rastlantıların ya hiç olmaması ya da olabildiğince az olması şarttır. Sözgelişi kaçan bir biçarenin gece evinden çıkarken rastlantı sonucu kendisini kimsenin görmemiş ve deniz kıyısında gece yarısı rasgele bir kayık bulmuş ve iyi bir rastlantı olarak kayıkçı dahi vaktiyle iyilik ettiği bir adam bulunmuş olmasını anlatmak ve yazmak rastlantılara çok yer vermek demektir.

Üçüncüsü — Hikâyelerin çoğunda nefsine suikast işi (intihar), pek ucuz ve pek kolay gerçekletirilmekte olup bunda bir güzellik olamayacağından okuyucular için dahi kötü sonuçlar çıkarmaya yol açar.

Dördüncüsü — Hikâye herhangi bir ulusa dayanmaktaysa, o ulusun ahlakından ayrılmaması pek büyük bir şart olup İslâm ve Osmanlı ahlakında kadınların örtünmesi ise yazarın hiçbir vakit göz ardı etmemesi gereken bir şeydir. Fransız dili üzerine yazılmış olan bazı şeyler Türkçe'ye aktarıldığı zaman telif olarak çevrilmiş olmak amacıyla olay kişilerinin adlarını dahi Türk adlarına uyarlamakta oldukları görülmektedir ki hikâye Fransız ahlakını anlattığı halde bütün bütün Türkler'e dayandırılması yayın kuralıyla bir türlü uygun düşmemektedir.

Beşincisi- Hikâyelerde niteleme ve tanımlama biçiminde yazılmış yerlerin yüksek sözlerle yazılmasında sakınca yoksa da, konuşma biçiminde yazılan yerleri pek anlaşılmayan sözlerle yazmakta hiçbir güzellik olamaz. Sözgelişi bir ayvaza (uşağa) "Bu akşam kandilleri silmeyi başaramadığımdan dolayı" dedirtmek bile layık olmayıp ayvaza yine ayvazlık durumuna uygun dil kullandırmak gereği ortadadır.

Anlatıcının ve yazarın bir hikâyeyi anlatması ve yazması için hikâyenin geçtiği yere göre her şeyi bilmesi gerekir. Hattâ Avrupa hikâyecilerinden birtakımı hamallar kahvesine devamla onların oradaki durumlarını incelerler ve sözgelişi bir doğramacı dükkânına sık sık gidip gelerek sözlerini (terimlerini), tavırlarını yapılış biçimleriyle incelemek derecelerine kadar bilgi toplarlar ki bu durumda bir hamal kahvehanesinin durumunu anlattıkları zaman sanki yazar on beş yıl hamallık ederek o kahvehaneye devam etmiş sanılıyor. Yoksa hikâye yazmak için gereken şeyler yalnız felsefe (hikmet), ahlak, entrika gibi şeylerle sınırlı kalırsa bunlarla yazılan hikâyelerden o kadar tat alınamaz. Sözümüzü toparlayalım, hikâye okumak ne kadar tatlı bir şeyse, yazmak o kadar güç olup bir yazar anlattığı ve yazdığı hikâye eğer gerçekten olmamışsa, onu olandan daha olmuş, gerçekten bir kat daha gerçek kılabilmek için pek çok incelemeye, pek çok bilgiye gereksinme duyar. ◇

AHMET MİTHAT EFENDİ

(Kırk Anbar, İstanbul 1290/1873; cüz. 4, sayfa: 107-112)

Günümüz Türkçesine çeviren: Yusuf Çotuksöken

OLAY KARŞISINDA ÖYKÜCÜ

Yazan :
Muzaffer ERDOST.

UNAMUNO "Sis" adlı romanına şöyle başlıyor: "Augusto evinin kapısından dışarı çıktı, sağ kolunu uzattı, avucu yere doğru, parmaklarını açtı ve gözleri gökyüzüne dikili, bir heykeli andıran bu ihtişamlı vaziyette bir an durdu. İsteği kendisini kuşatan dünyaya sahip olmak falan değildi; hayır: sadece; yağmurun yağıp yağmadığını öğrenmek istiyordu."

Böyle bir başlangıç, yahut böyle yargılamalı bir yürütme öykü (hikâye) için doğru olabilir mi? diye düşünüyorum. Gerçi öykünün geniş anlamda bir çok tanımları yapılmıştır. Dar anlamda tanımları da, hiçbir zaman genel kurallarmış gibi ileri sürülemez. Geniş anlamda tanım, herkesçe ileri-geri kabul edilen tanım olabilir. Ama, dar anlamda tanım bireyseldir. Tek tek bireylerin öykü anlayışı, bence dar anlamda bir tanımdır. Bir öykücüye "Öykü anlayışınız nedir?" diye sorduğunuzda alacağınız yanıt, öykünün dar anlamda bir tanımıdır. Aynı zamanda bu, öykücünün yöntemini çizer, tutumunu açıklar.

Kişioğlu toplum yaşayışında, giderek düzenler ortaya kor. Bir kent ne kadar kalabalıklaşırsa, kentin çevirgenleri düzenlerini artırırlar. Düzenler, bireylerin özgürlüğünü bağlamakla birlikte onların esenliğini korur. Kişioğlu daha düzenli bir yaşamaya katılmak zorunda kalır. Öykü de böyledir. Kişioğlunun davranışları tutümları ne kadar çeşitlenir, karmakarışık bir durum alırsa, bütün sorumlular gibi öykücü de, bu karışıklık, bu başıboşluk içinde, düzenli bir kuruma erişmek ister. Bireylerden toplumlara doğru bağıntılar arttıkça, öykünün dar anlamda tanımı da darlaşır; öykü anlayışları giderek açılır.

İlk çağlarda bilim erleri bütün bilimleri biliyordu. Sonraları bir gökbilimci (astronom), doğabilimden (bioloji) anlamaz oldu. Günümüzde doğabilimi bir bilim dalı, üç bilim dalı tamamlıyamıyor. Aşağı yukarı öykü için de ayni şeyleri düşünebiliriz. Günümüzde bireyler arası, toplumlar arası düzenlerin çeşitli etkenler ortasında değişik görüşler kazanması öykücüyü daha karışık sorularla karşı karşıya bırakmıştır. Öykü anlayışları o kadar çeşitlenmiştir ki, her öykücü bir "çeşit" getirmiştir. Ama her öykücü mü? "Çeşit" öykücünün kimliğini vereceğine göre, kimliği olan her öykücü bir çeşit getirmiştir diyebilirim.

Öykünün ilk ham maddesi olay olduğuna göre, her öykücünün önce olay karşısındaki durumunu saptaması gerekir. Olay önceleri doğal oldukça, yaşanmışa benzedikçe bir önem kazanıyordu. Bu gün ise olay, öykücünün anlayışı, tutumu açısından gözetlenmeli, değerlendirilmelidir. Benim bu yazımda üzerinde duracağım da, öykücünün olay karşısındaki durumudur. Belki bu düşünüşüm öykünün dar anlamda bir-iki kuralını çizmektedir.

Öykücünün olay karşısında tutumu ne olmalıdır? Öykücü, okurun eğlenebileceği, hoşlanacağı şeyler yazıyorsa; yahut başarıyı, okurun eğlenebileceği noktaları yakalamak sanıyorsa, okuru boş ortamda güldürecek, yahut onu boş ortamda meraklandıracak parçalar seçer.. İşin en kolayı da budur. Halkın nelerden hoşlandığını bilmek yeter. Örneğin, Haldun Taner'in "Memeli Hayvanlar" ı bu konuda başarılı bir öyküdür.

Yok, öykücü olayı boş bir ortamdan çıkarıp, ona kendi kişi anlayışının, yeryüzü anlayışının damgasını vurmak istiyorsa, o zaman iş başkalaşır. Olay bir yöntem içinde yeniden düzenlenir. Çevrede geçen olayın öykücüde uyandırdığı tepkiye göre bu düzen kayar, değişik biçimler alır. Ancak o zamandır ki öykü erdemli bir konuya kavuşur.

Öykü, olayı belli bir yer üzerinde, düzenli bir zaman geçişi içinde ele alır. Öykücünün gözetlediği olay, bir resimcinin modelleri gibidir. Önceleri resimci karşısına bir kadın alıyor, o kadına benzer bir biçim kuruyordu. İleri anlayışta resimci, modellerine tıpatıp benzer bir biçim kurmağa gitmiyor. Bilmem Picasso'nun model kızı ile birlikte basılmış resimlerini gördünüz mü? Bir magazinde yayınlanmıştı. Picasso'nun yaptığı bütün resimlerin arkasında, o model kızın gözleri, saçları, burnu, daha başka şeyleri vardı. Ama hepsinde ayrı ayrı Picasso'nun kimliği, damgası görünüyordu. Picasso, model kızın biçimini değil, o biçimin kendisinde uyandırdığı tepkiyi çiziyordu. Böylece Picasso yeryüzündeki biçimleri kendi kendine bırakmıyor, onlara sanat gücünü katıyor, onları değiştiriyor, bozuyor, yeniden kuruyordu. Dolayısiyle evren yeni güzellikler, yeni biçimler, yeni değerler, yeni bileşikler kazanıyordu.

Bir öykücü gözetlediği, yahut kendi acununda kurduğu bir olay karşısında Picasso gibi durmak zorundadır. A. olayı, düşünüşleri, görüşleri ayrı bütün öykücüler için bir ham maddedir. Öykücüler A olayını kendi açısından gözetler,

...RAN ADAM
...RDUĞU YERE
...ÖMMÜŞTÜ

Kazmayı vuran adam
Bir mevsim sonra topraktan
Sararmış
Altın rengi bir başak aldı.

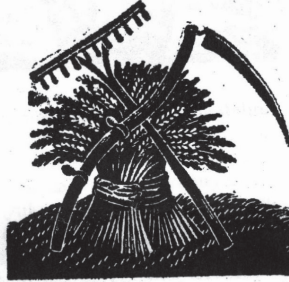
Bir bahar sabahı kahkaha
—Kimsecikler yoktu başucunda—
Ne oldu.. Nasıl oldu.. Bilinemedi
Düşüverdi yatağa.

Eller üstünde değil
Ayaklar altında
Görünmeyen birileri götürüp
—Kimsecikler yoktu arkasında—
Atıverdiler karanlığa.

Kazmayı vuran adamın ömrü
Yeni sabahlara gebe
"Yaşamak güzel şey" diye
Gülümsedi Allaha.

Vural Vahit SUİÇMEZ

kendi tutumuyla değerlendirir, ona damgasını vururlar. Örneğin, bir iş kurumunda geçen, işçilerin meselelerini savunur. Başka bir tutumu olan öykücü aynı olayı ele alarak, işçileri suçlu çıkarır. Nasıl olur? Hepimiz biliriz ki, böyle çekişmeli bir olayı, iş alanlarla iş verenler hep kendi çıkarlarına değerlendirirler. Ancak yasalar önünde yargılama sonu, suçlu saptanır. Yasalar bir toplum anlayışının, bir düzen anlayışının bileşkesidir. Öykücü, yasaları olan bir devlet gibi düşünülür. Öyykücünün, iş alanların yahut iş verenlerin tutumuna bağlanması onu bu iki sonuçtan birine derdemez bağlayacaktır.

Öyleyse, öykücü işleyeceği olay karşısında her zaman, yolunu, yöntemini seçmek zorundadır. Bu seçme işi sorumluluğu ile sıkı sıkıya bağlıdır.

Olayın böyle değerlendirilmesini, öykücülerimiz çok kere yanlış anlıyorlar. Olaydan bir parça anlattıktan sonra, yahut anlatmadan önce olayın bir yargılamasını yapıyor, sonuçlar çıkarıyorlar. Böyle yapmakla da sonuca vardıklarını sanıyorlar. Bu, işin kolayına kaçmaktan, gazete bildiricilerine benzemekten başka bir şey değildir. Örneklerini günümüz öykücülerinin hemen çoğunda göstermek için bir-iki öykü karıştırmamız yeter. Seçilmiş Hikâyeler Dergisi'nin son sayısını açıyorum; ilk öykü Orhan Kemal'in. Öyküde kartpostal satan bir çocuk, bir de çocuğa sulanan şişman bir bay var. Şişman bay ikide-bir çocuğa "Çok güzelsin" deyip para veriyor, karşılığında partpostal almıyor. Sonucu Orhan Kemal şöyle bitiriyor: "Çocuk: '— Peki ama, niçin?' diye bağırdı. '— Çok güzelsin de onun için' ve yanağını okşamak için uzandı. Çocuk anlamıştı, herşeyi anlamıştı. Artık şüphesi kalmamıştı. İri elâ gözleri ve kırmızı yanaklarıyla bir öfke çığlığı gibi baktı adama. Önceki beş lirayla sonraki on lirayı kaptı, suratına fırlattı. '— Alçak!',, Burda Orhan Kemal'in yanılması, çocuğun herşeyi anladığını söylemesidir. Oysa çocuğun "Alçak" diye çıkışması, takındığı durum, onun herşeyi anladığını göstermektedir. Öyküde Orhan Kemal'in söyleyebileceği de ancak bunlardır. Açıklamaya gitmesi Orhan Kemal'i iki soru karşısında bırakıyor: Ya olayın ortaya konuşu, hareketler, konuşmalar çocuğun kararlarını anlatamayacak kadar enezdi; ya da Orhan Kemal böyle bir düzen kurmanın, öyküyle bağıntısı olup olmadığını bilmemektedir.

Haldun Taner "Tuş" adlı betiğinde "Kaptanın Namusu" na öyle bir düzen vermiş ki, bir bakıma öykü diyemiyeceğim. Bir yerde şöyle diyor: "Sadık o gün İstanbul'da olsaydı, ne yapar yapar onu zorla yollar, daha olmazsa kalkar kendi giderdi. Sadık arkadaşlık hatırına çok hürmet eder, böyle şeylere pek ehemmiyet verirdi." Haldun Taner'in burada "Sadık, arkadaşlık hatırına çok hürmet eder, böyle şeylere pek ehemmiyet verirdi." demesi, Sadık'ın tutumunu söyledikleriyle, işledikleriyle okura tanıtamadığı içindir. Böyle bir açıklama öykü için iyi bir yol değildir. Gene aynı öyküden böyle çok örnekler gösterirdim; ama ben iki tanesiyle yetineceğim. Birincisi: "Zaten onun lisanında 'hayır, olmaz, kelimeleri yoktur. Herşeye peki olur der, fakat sonunda gene bildiğini yapardı." İkinci örnek —ki, öykünün sonucudur—: "Alimallah iş namusa dokununca kaptan da bir çokları gibi kendini kaybeder, eli kelepçeli filân bakmadan Sadık'ı oracıkta, ıslak kaldırımların dibinde temizleyiverirdi."

Oysa öyküde yapı taşı olaydır. Yargılama öykücünün olayı vereceği biçim de belirir. Bir öykücü diyeceğini hareketlerle ortaya kor. Diyeceğini hareketlerle ortaya koyamıyan, güçsüz bir öykücüdür.

ÖYKÜLEM

oykulemdergi@gmail.com
/Öykülem /oykulemdergi /oykulemdergi

Yayına Hazırlayanlar
Murat Çelik
Eyüp Tosun

Son Okuma
Oğuz Demirel

Grafik&Tasarım
Emir Tali

Baskı ve Cilt
Sena Ofset
Litros Yolu
2. Matbaacılar Sitesi
B Blok 6. Kat
No: 4NE 20
Topkapı / İstanbul
Sertifika No: 12064

İmtiyaz Sahibi
Furkan Aka

Sorumlu Yazıişleri Müdürü ve Genel Yayın Yönetmeni
Eyüp Tosun

Adres
Oruçreis Mah. Vadi Cad.
Giyimkent 170/316
Esenler / İstanbul
Tel: 05051333342

Ederi
10 TL